

Інформаційні довідки 2020

Антикорупційна тематика

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Фонд
Східна
Європа

ІДЦ створено за підтримки Програми USAID "РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво", що виконується Фондом Східна Європа і реалізується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID)

Засадою ефективної роботи парламентарів є доступ до якісної та неупередженої інформації. З цією метою в більшості парламентів світу інформаційно-аналітичну діяльність здійснюють спеціально створені парламентські дослідницькі служби, зокрема Congressional Research Service Library of Congress (США), Research Service of German Bundestag (Німеччина), European Parliamentary Research Service (ЄС).

Одним із завдань Меморандуму між Апаратом Верховної Ради України та Фондом Східна Європа щодо співпраці із впровадження проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво (РАДА)» є надання допомоги Верховній Раді України у створенні дослідницької служби за кращими світовими стандартами.

Інформаційно-дослідницький центр (ІДЦ) — пілотна ініціатива, головним напрямом діяльності якої є підготовка матеріалів (довідок) щодо правового регулювання певної сфери суспільно-політичного життя як в Україні, так і закордоном, у тому числі в країнах ЄС.

Інформаційні довідки можуть бути використані в законопроектній роботі: на етапі підготовки проекту та обґрунтування необхідності відповідного регулювання; для адвокації (просування) законодавчих ініціатив; для виступів на пленарних засіданнях та засіданнях депутатських фракцій (груп), засіданнях Комітету Верховної Ради України або парламентських слуханнях.

Довідки надаються у відповідь на запити народних депутатів України, їхніх помічників, секретаріатів комітетів та фракцій, працівників Апарату Верховної Ради України.

Замовити інформаційну довідку можна за посиланням <http://bit.ly/2WlqtvF>, QR-кодом або листом на електронну пошту Центру: infocenter@radaprogram.org.

Строк опрацювання довідки становить два тижні з моменту отримання запиту. Якщо замовник/ця не повідомляє про свою заборону на опублікування матеріалу протягом десяти днів з моменту надання інформаційної довідки, тоді довідка автоматично публікується на ресурсах ІДЦ. Інформація про замовника є конфіденційною.

Ознайомитись із підготовленими інформаційними довідками можна на Facebook-сторінці ІДЦ:

<https://www.facebook.com/euinfocenter.rada/rada/>

Повідомляємо, що Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України здійснює свою діяльність за підтримки Програми USAID РАДА.

Програма «РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво».

Зміст

04

Міжнародно-правовий аспект боротьби з корупцією

19

Законодавче регулювання впровадження антикорупційної освіти в окремих країнах світу

29

Антикорупційні стратегії: впровадження та моніторинг реалізації в різних країнах

41

Європейські антикорупційні зобов'язання України та антикорупційні ініціативи

53

Антикорупційна експертиза в практиці іноземних держав

58

Канали повідомлення викривачів у міжнародній практиці

70

Конфлікт інтересів як правова категорія у праві іноземних держав

80

Порядок перевірки електронних декларацій у США та інших країнах

94

Порядок притягнення до відповідальності за порушення законодавства щодо декларування у світі

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ”

1. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

1.1. СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ¹:

Одним з перших міжнародних документів, яким засуджуються всі види корупції, включаючи хабарництво, є ухвалена 15 грудня 1975 р. **резолюція Генеральної Асамблеї ООН 3514(XXX)**. *Зазначений документ закликає уряди всіх країн вжити на національному рівні всіх необхідних заходів щодо запобігання та протидії корупції, які вони вважатимуть доцільними, включаючи законодавчі.*

На восьмому конгресі ООН 1990 р. **ухвалено «Практичні заходи боротьби з корупцією»**, в яких визначаються найбільш важливі завдання для подолання корупції. А саме, *уряди мають: проаналізувати адекватність свого кримінального законодавства, включаючи процесуальні норми, з тим щоб реагувати на всі види корупції; розробити адміністративні та регулятивні механізми попередження корупції; встановити процедури виявлення, розслідування та засудження корумпованих посадових осіб; розробити правові положення для конфіскації коштів та майна, набутих в результаті корупції; вжити відповідних заходів по відношенню до підприємств, причетних до корупції.*

З того часу визначені завдання не змінювалися. Вони уточнювалися, деталізувалися в різних документах, прийнятих в рамках ООН, зокрема в таких:

- Резолюція Генасамблеї ООН «Боротьба з корупцією» (12.12.1996 р.) (A/RES/51/59);
- Декларація ООН «Про боротьбу з корупцією та хабарництвом в міжнародних комерційних операціях» (1996 р.)²;
- Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб (1996 р.)³,
- Керуючі принципи для ефективного виконання Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (1989 р.);
- Віденська декларація про злочинність та правосуддя: відповіді на виклики XXI століття, п.16⁴;
- Лімська декларація, VIII Міжнародна конференція по боротьбі з корупцією, 1997 р⁵.

Зазначені документи мають рекомендаційний характер. Водночас саме вони відіграли ключову роль в підготовці міжнародно-правових актів, які закріпили міжнародні стандарти протидії та запобігання корупції.

1. Міністерство Юстиції України. Л И С Т 22.06.2011 «Участь України в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії корупції». Електронне джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0042323-11#Text>

2. Декларація ООН про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_369#Text

3. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788#Text

4. Віденська декларація про злочинність та правосуддя: відповіді на виклики XXI. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_443#Text

5. Лімська декларація, VIII Міжнародна конференція по боротьбі з корупцією Ліма, Перу, 7-11 вересня 1997 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_090#Text

Одним з головних документів у цій сфері є Конвенція ООН проти корупції⁶, прийнята на 58 сесії Генеральної Асамблеї ООН у 2003 р. Конвенція визначає пакет стандартів, заходів та правил, які всі країни можуть застосувати для зміцнення своїх правових норм та режимів державного регулювання у сфері боротьби з корупцією.

Діє механізм взаємної оцінки для контролю за дотриманням та імплементацією положень Конвенції ООН проти корупції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

Зобов'язання, які випливають з Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

У статті 22 цієї Угоди зазначено, що **Сторони віддані ефективному виконанню** Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року та трьох Протоколів до неї, Конвенції ООН проти корупції 2003 року та інших відповідних міжнародних документів. Також згідно з положеннями цієї Угоди **Сторони співпрацюють з метою запобігання та протидії кримінальній та іншій незаконній діяльності, зокрема для вирішення проблеми корупції у державному та приватному секторах.**

Надання Європейським Союзом макрофінансової допомоги Україні також супроводжувалось визначенням певних зобов'язань України в питаннях антикорупційної політики та врядування.

У 2013–2020 роках було **укладено п'ять меморандумів** щодо надання такої допомоги. В них зазначались **такі основні зобов'язання України в питаннях антикорупційної політики:**

- ухвалення антикорупційної стратегії з урахуванням найкращих міжнародних практик та програми з її реалізації; імплементація національного антикорупційного законодавства відповідно до рекомендацій GRECO та інших міжнародних стандартів⁷;
- імплементація положень антикорупційного законодавства про декларування публічних службовців, підготовка законопроекту щодо створення незалежного органу для належної імплементації та застосування відповідного законодавства⁸;
- створення Національного антикорупційного бюро України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та Національного агентства з питань запобігання корупції із забезпеченням їх незалежності та належних ресурсів; створення системи електронного декларування службовців; запровадження механізму верифікації інформації про кінцевих бенефіціарних власників; створення органу із

6. Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р. (ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» від 18 жовтня 2006 року № 251-V). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

7. Memorandum of Understanding between the European Union as Lender and Ukraine as Borrower // European Commission. – 2013. – Режим доступу : <https://bit.ly/30ZCKI3>.

8. Memorandum of Understanding between the European Union as Lender and Ukraine as Borrower // European Commission. – 2014. – Режим доступу : <https://bit.ly/33bm4Qi>.

повернення активів, здобутих злочинним шляхом, та імплементації так званої «розширеної» та цивільної конфіскації⁹;

– створення спеціалізованого антикорупційного суду; запровадження автоматизованої перевірки декларацій та надання необхідного для цього доступу до реєстрів та баз даних¹⁰.

23 липня 2020 року було підписано **Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом** (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги ЄС у сумі до 1 мільярда 200 мільйонів євро), який ратифіковано 25 серпня 2020 року. Згідно з цим документом Україна взяла на себе **такі основні зобов'язання у питаннях антикорупційної політики, верховенства права та врядування:**

- створення комісії з оцінки доброчесності кандидатів на посади членів Вищої ради правосуддя та проведення аналогічної одноразової оцінки щодо діючих членів Вищої ради правосуддя;
- формування нової Вищої кваліфікаційної комісії суддів за участі міжнародних експертів;
- запровадження електронної системи управління справами для Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;
- продовження атестації прокурорів;
- удосконалення діяльності державних та приватних виконавців, подальше здійснення заходів з повернення активів державних банків;
- проведення конкурсних доборів на найвищі посади державної служби та проведення конкурсних відборів на керівні посади в антикорупційних органах деполітизованими конкурсними комісіями;
- продовження розпочатих реформ митної та податкової служб;
- створення органу з розслідування серйозних фінансових та економічних злочинів;
- продовження реформи корпоративного управління державними підприємствами;
- передача до Державного підприємства «Медичні закупівлі України» повноважень із проведення усіх необхідних централізованих закупівель та створення незалежної наглядової ради для цього підприємства.

Низку антикорупційних зобов'язань Україна взяла на себе також у межах лібералізації візового режиму з Європейським Союзом:

- створення та забезпечення функціонування Національного антикорупційного бюро України і Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;
- створення Національного агентства з питань запобігання корупції та запровадження системи електронного декларування для публічних службовців;
- створення **Національного агентства** України з питань виявлення, розшуку та **управління активами**, одержаними від корупційних та інших злочинів, удосконалення законодавства про розшук та конфіскацію активів, здобутих злочинним шляхом;

9. Memorandum of Understanding between the European Union as Lender and Ukraine as Borrower // European Commission. – 2015. – Режим доступу : <https://bit.ly/2P1kdp4>.

10. Memorandum of Understanding between the European Union as Lender and Ukraine as Borrower // European Commission. – 2018. – Режим доступу : <https://bit.ly/2Er6SnX>.

– удосконалення законодавства щодо прозорості фінансування політичних партій¹¹.

ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ:

- Комюніке Європейської комісії від 28 травня 2003 р. щодо комплексної політики Європейського Союзу з протидії корупції¹². Визначає засади боротьби з корупцією в ЄС, окреслює принципи вдосконалення протидії корупції в нових країнах-членах, країнах-кандидатах і третіх країнах;
- Угода між Урядом України та Європейською Комісією про фінансування заходу «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні - фаза II»¹³.

РАДА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:

– Рамкове рішення №568 від 22 липня 2003 р. «Про боротьбу з корупцією в приватному секторі»¹⁴.

СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО¹⁵ – участь України в зовнішньополітичній ініціативі держав-членів ЄС, яку було започатковано у 2009 р. з метою створення необхідних умов для прискорення процесу політичного об'єднання й подальшої економічної інтеграції між ЄС і зацікавленими країнами-партнерами. Співробітництво в рамках тематичної платформи N1 ініціативи ЄС «Східне партнерство» присвячено сфері боротьби з корупцією.

У 2017 р. було схвалено **«20 досягнень до 2020 року»**, частина з яких стосується антикорупційної політики¹⁶. Україна досягла переважної більшості із вказаних цілей за напрямом анти-корупції. Проблемним залишається лише питання створення централізованого реєстру банківських рахунків. Європейська Комісія пропонує у межах цієї ініціативи продовжувати приділяти увагу антикорупційним питанням, зосередити зусилля на вдосконаленні розслідувань та притягненні осіб до відповідальності за економічні злочини, сфокусуватись на корупції серед високопосадовців, приділяти особливу увагу здійсненню публічних закупівель, посилити режими повернення активів та протидії «відмиванню» коштів¹⁷.

РАДА ЄВРОПИ

Підхід цієї організації до боротьби з корупцією має три взаємопов'язаних аспекти: вироблення загальноєвропейських норм та стандартів, контроль за їх дотриманням,

11. Sixth Progress Report on the Implementation by Ukraine of the Action Plan on Visa Liberalisation // European Commission. – 2015. – Режим доступу : <https://bit.ly/30TTUa2>.

12. Міністерство Юстиції України. Л И С Т 22.06.2011 «Участь України в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії корупції». Електронне джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0042323-11#Text>. 2003 Framework Decision on combating corruption in the private sector aims to criminalise both active and passive bribery. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:192:0054:0054:EN:PDF>

13. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-19#Text

14. Рамкове рішення Ради N 2003/568/ПВД про боротьбу з корупцією в приватному секторі. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_945#Text

15. Східне партнерство. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/shidne-partnerstvo>; <https://minjust.gov.ua/m/akti-antikoruptsiynogo-zakonodavstva>

16. Eastern Partnership – 20 Deliverables for 2020. Focusing on key priorities and tangible results // European Commission. – 2017. – Режим доступу: <https://bit.ly/2CTVUaI>.

17. Eastern Partnership policy beyond 2020. Reinforcing Resilience - an Eastern Partnership that delivers for all // European Commission. – 2020. – Режим доступу : <https://bit.ly/2DgwV0C>.

а також надання технічної допомоги державам та регіонам.

Рада Європи розробила кілька міжнародно-правових документів у сфері боротьби з корупцією:

- Кримінальна Конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999 р.)¹⁸;
- Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією (1999 р.)¹⁹;
- Двадцять принципів боротьби з корупцією (1997 р.)²⁰;
- Модельний кодекс поведінки для державних службовців (2000 р.);
- Єдині правила протидії корупції при фінансуванні політичних партій та виборчих кампаній (2003 р.);
- Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 191)²¹.

Контроль за реалізацією зазначених документів доручено **Групі держав Ради Європи проти корупції (ГРЕКО)**. Група держав проти корупції GRECO²² – орган [Ради Європи](#) з [антикорупційного моніторингу](#). Головна мета – допомога країнам-учасникам²³ у боротьбі з корупцією. **Встановлює антикорупційні стандарти до діяльності держави та контролює відповідність практики цим стандартам. Допомогає виявити недоліки в національній антикорупційній системі та пропонує необхідні законодавчі, інституційні чи оперативні заходи, надає майданчик для обміну найкращими рішеннями в галузі викриття й запобігання корупції.**

Приєднавшись до ГРЕКО, Україна зобов'язалась брати участь у процесі взаємної оцінки в рамках Групи. Перший раунд: у березні 2007 р. на 32-му пленарному засіданні ГРЕКО затверджено Звіт щодо України, який містить 25 рекомендацій загального та спеціального характеру. Оціночний візит до України 2006 р. присвячено таким питанням: **корупція в публічних установах; органи влади, відповідальні за розслідування та кримінальне переслідування корупційних правопорушень; імунітет від переслідування, яким наділено окремих публічних посадових осіб; запобігання використанню юридичних осіб для покриття корупції; та заходи з вилучення доходів, отриманих особами, утягнутими в корупцію.** На даний час проведено чотири раунди оцінювання ГРЕКО²⁴.

Співпраця здійснюється на підставі Планів дій. Плани дій Ради Європи впроваджуються починаючи з 2005 р.²⁵. Реалізація планів дій сприяє виконанню Україною її статутних та індивідуальних зобов'язань як держави-члена Ради Європи та передбачає

18. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією № ETS 173 від 27 січня 1999 р. (ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 жовтня 2006 р. № 252-V). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text

19. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 р. (ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією» від 16 березня 2005 р. № 2476-IV). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text

20. Резолюція (97) 24 Комітету міністрів Ради Європи «Про двадцять принципів боротьби з корупцією». https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_845#Text

21. Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією від 15 травня 2003 р. № ETS 191 (ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 жовтня 2006 р. № 253-V). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_172#Text

22. Group of States against Corruption. <https://www.coe.int/en/web/greco>

23. У зв'язку з набуттям для України чинності Цивільної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифіковано Законом від 16 березня 2005 р.) з 1 січня 2006 р. Україна стала сороковим членом Групи держав проти корупції.

24. Звіти щодо виконання міжнародних зобов'язань, взятих Україною в антикорупційній сфері.

<https://nazk.gov.ua/uk/departament-koordynatsiyi-antykorrupsijnoyi-polityky/mizhnarodna-spivpratsya/zvity-shhodo-vykonannya-mizhnarodnyh-zobov-yazan-vzvyatyh-ukrayinoyu-v-antykorrupsijnij-sferi/>

25. Співробітництво з Радою Європи. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/spivrobitnictvo-z-radoyu-yevropi>

пакет пріоритетних заходів з адаптації українського законодавства, інститутів та практики до європейських стандартів щодо прав людини, верховенства права і демократії. **Це стосується, зокрема, забезпечення вільних і справедливих виборів, реформування судової влади, боротьби з корупцією, протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом**, а також свободи вираження поглядів та посилення соціальних гарантій. Виконання планів підлягає періодичному спільному моніторингу з боку Ради Європи і органів державної влади України з метою оцінки ефективності затверджених проєктів, досягнень і результатів, а також включення, за згодою сторін, інших проєктів.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ²⁶:

Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Європейським банком реконструкції та розвитку щодо запобігання корупції та сприяння прозорому та ефективному управлінню в державному секторі.

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД, МВФ²⁷:

- Country Report (2014);
- Government of Ukraine Report on Diagnostic Study of Governance Issues Pertaining to Corruption (2014).

З 2014 року інтенсифікувалась співпраця України з МВФ, який неодноразово визначав питання антикорупційної політики серед пріоритетних у взаємодії з Україною. У межах попередніх програм співпраці з МВФ Україна виконувала зобов'язання щодо удосконалення положень законодавства про відповідальність за незаконне збагачення, створення Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, посилення гарантій їхньої інституційної та операційної незалежності, створення Вищого антикорупційного суду відповідно до висновків Венеціанської комісії та за визначальної участі міжнародних експертів, запровадження електронного декларування публічних службовців та забезпечення ефективності їх верифікації, посилення режиму протидії легалізації активів, одержаних злочинним шляхом, тощо. Більшість зобов'язань було виконано.

Згідно з Листом про наміри та доданим до нього Меморандумом про економічну і фінансову політику щодо нової 18-місячної Програми МВФ Stand-by для України, який 2 червня 2020 р. від імені України було підписано Президентом України, Прем'єр-міністром України, Міністром фінансів України та Головою Національного банку України, Україна взяла на себе такі основні зобов'язання у сфері запобігання та протидії корупції:

- 1) забезпечення підтримки інституційної та операційної незалежності Національного антикорупційного бюро України (у тому числі збереження юрисдикції

26. Розпорядження КМУ «Про схвалення проєкту Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Європейським банком реконструкції та розвитку щодо запобігання корупції та сприяння прозорому та ефективному управлінню в державному секторі» №1216-р від 05.10.2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1216-2020-%D1%80/conv#Text>

27. <https://nazk.gov.ua/uk/departament-koordinatsiyi-antikoruptsijnoyi-polityky/mizhnarodna-spivpratsya/zvity-shhodo-vykonannya-mizhnarodnyh-zobov-yazan-vzvyatyh-ukrayinoyu-v-antikoruptsijnij-sferi/>

- Національного антикорупційного бюро України, забезпечення можливості автономного зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; збереження обмеженого кола підстав для припинення повноважень або звільнення Директора Національного антикорупційного бюро України; проведення аудиту діяльності Національного антикорупційного бюро України шанованими експертами зі значним закордонним досвідом в антикорупційних питаннях);
- 2) забезпечення автономності діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, удосконалення процедур добору її посадовців, запровадження аудиту діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, який має проводитись шанованими експертами зі значним закордонним досвідом в антикорупційних питаннях;
 - 3) забезпечення належної діяльності Вищого антикорупційного суду, у тому числі надання йому постійних приміщень;
 - 4) внесення змін до законодавства, які б дали можливість забезпечити у процесах добору бездоганну репутацію та добросовісність членів Вищої ради правосуддя. Для цього має бути створено незалежну комісію для перевірки потенційних кандидатів та оцінки їхньої добросовісності. Ця ж комісія має провести таку одноразову перевірку діючих членів Вищої ради правосуддя. Принаймні половину членів цієї комісії повинні становити експерти з визнаними етичними стандартами та судовим досвідом, включно з досвідом у інших країнах. Таким членам має бути надано визначальну роль у комісії;
 - 5) внесення змін до законодавства щодо створення у Вищій раді правосуддя постійного підрозділу інспекторів, які здійснюватимуть дисциплінарні провадження щодо суддів та вноситимуть рекомендації членам Вищої ради правосуддя щодо накладення дисциплінарних стягнень на суддів;
 - 6) внесення змін до законодавства щодо передачі судового розгляду зразкових адміністративних справ до Верховного Суду як суду першої інстанції та Великої Палати Верховного Суду як апеляційної інстанції;
 - 7) здійснення моніторингу імплементації законодавства про незаконне збагачення;
 - 8) удосконалення інформації про кінцевих бенефіціарних власників, яка міститься у державному реєстрі²⁸.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ (ОЕСР)

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), зокрема її Антикорупційна мережа для Східної Європи та Центральної Азії – одна із платформ міжнародного співробітництва України у сфері запобігання та протидії корупції²⁹.

В рамках роботи ОЕСР у 2003 р. схвалено **Стамбульський план дій по боротьбі з корупцією** Антикорупційної мережі для Східної Європи та Центральної Азії ОЕСР. **Основними принципами Стамбульського плану дій є розвиток ефективної і прозорої системи державної служби, посилення боротьби з хабарництвом та забезпечення чесності в бізнесі, підтримка активної участі громадськості у реформах.**

28. Ukraine: Request for Stand-by Arrangement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine // IMF. – 2020. – Режим доступу : <https://bit.ly/2EnShJW>

29. <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/100978;jsessionid=7BCA5AA78E366C03AC51D496F75DA707.app1>

Моніторингова група Стамбульського плану дій Антикорупційної мережі ОЕСР здійснює оцінку стану законодавчого врегулювання сфери запобігання та протидії корупції в Україні, за результатами якого надаються відповідні рекомендації³⁰.

1.2. СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З ОКРЕМИМИ КРАЇНАМИ

За результатами проведеного аналізу угод, укладених між Україною та окремими країнами в сфері боротьби з корупцією, можна зробити висновок, що таке співробітництво відбувається здебільшого **в рамках міжнародних організацій, наприклад в рамках Регіональної антикорупційної ініціативи (Regional Anti-Corruption Initiative, RAI)**³¹.

Угоди

- Угода про співробітництво між Національним антикорупційним бюро України та Національним антикорупційним центром **Республіки Молдова** у сфері запобігання та боротьби з корупцією, 2018 р.³²;
- **Угода щодо здійснення заходів із запобігання та протидії корупційним ризикам** під час реалізації Договору між Урядом України та Урядом Республіки Польща про надання кредиту на умовах пов'язаної допомоги від 9 вересня 2015 р. (між Національним антикорупційним бюро України та **Центральним антикорупційним бюро Польщі**, 22 вересня 2017 р.). Також з Центральним антикорупційним бюро Польщі співпрацює Державне бюро розслідувань за такими напрямками: налагодження співпраці для боротьби зі злочинами на митниці, об'єднання зусиль для подолання міжнародної контрабанди, налагодження співпраці та обміну інформацією для подолання корупції³⁴;
- Угода про співробітництво між Генеральною прокуратурою України та Федеральною прокуратурою **Королівства Бельгія** у боротьбі з кіберзлочинністю, організованою злочинністю, корупцією і тероризмом, 2015 р.³⁵;
- Угода між Україною та **Гонконгом**, Спеціальним Адміністративним Районом Китайської Народної Республіки, про взаємну правову допомогу у кримінальних справах, 2003 р. Сторони будуть надавати одна одній найширшу взаємну допомогу у розслідуванні, переслідуванні, попередженні злочинів, судовому розгляді кримінальних справ та конфіскації доходів, отриманих злочинним шляхом³⁶.

Співробітництво в окремих сферах

- Участь НАБУ у міжнародній конференції «Зміцнення прозорості та підзвітності для забезпечення цілісності: об'єднання проти корупції», що відбулася 15-16 жовтня 2018 р. в **Республіці Хорватія**. В результаті підписано **Декларацію мережі органів запобігання корупції**. Цим документом підписанти підтвердили

30. <https://nazk.gov.ua/uk/departament-koordynatsiyi-antykoruptsijnoyi-polityky/mizhnarodna-spivpratsya/zvityi-shhodo-vykonannya-mizhnarodnyh-zobov-yazan-vzyatyh-ukrayinoyu-v-antykoruptsijnij-sferi/>

31. <http://www.rai-see.org/?s=ukraine>

32. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498_002-18#Text

33. <https://nabu.gov.ua/novyny/detektyvy-nabu-konsoliduvatymut-zusylyia-iz-polskymy-kolegamy-u-podolanni-transkordonnoyi>

34. <https://dbr.gov.ua/news/dbr-spivpracuyuvatime-z-centralnim-antikorupciynim-byuro-polschi>

35. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/056_017#Text

36. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344_001#Text

готовність спільними діями запобігати та протидіяти корупції, сприяти у межах наданих повноважень колегам з інших країн. У рамках конференції делегація НАБУ мала низку зустрічей із представниками правоохоронних органів держав світу. Зокрема, результатом зустрічі з делегацією **Гонконгу** стала **домовленість про продовження співпраці** у напрямку обміну досвідом та підвищення рівня кваліфікації працівників³⁷;

– З метою обміну інформацією для попередження, виявлення та боротьби з корупцією, НАБУ уклало **Меморандум про взаєморозуміння з Європейським інвестиційним банком** у м. Люксембург 27 вересня 2018 р. Також в рамках укладеного Меморандуму передбачено обмін досвідом у сфері обробки та аналізу даних розслідування, інформаційних технологій та використання сучасного обладнання для здійснення розслідувань³⁸;

– Співпраця НАБУ з **Естонським центром Східного партнерства**³⁹ в рамках **Меморандуму про співпрацю** (від 06.06.2017). Меморандумом передбачено, що сторони організовуватимуть робочі наради, спільні конференції та семінари для підвищення рівня кваліфікації співробітників, інформуватимуть одна одну щодо питань, пов'язаних із боротьбою з корупцією⁴⁰;

– Співробітництво Україна – **США**: домовленості між НАБУ та Відділом з правоохоронних питань Посольства США в Україні (**INL — The Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs**) щодо надання підтримки у питаннях навчання та облаштуванні робочих місць для детективів Бюро та у ліквідації корупційних схем, що підривають потенціал України (досягнуто під час візиту представників INL до Бюро 11 вересня 2017 р.)⁴¹; підтримка від Бюро держдепартаменту з питань протидії міжнародному наркотрафіку та розвитку правоохоронної системи у розслідуванні резонансних корупційних злочинів⁴²;

– **Республіка Чехія**, Національний центр боротьби з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ Чеської Республіки. Двосторонні робочі візити з метою перейняти досвід, зокрема 11-12 жовтня 2017 р. у рамках **проєкту «Сучасні інструменти розслідування тяжких економічних злочинів і можливостей відмивання доходів від злочинної діяльності»** представники НАБУ вивчали особливості роботи чеських правоохоронних органів⁴³;

– **Латвійська Республіка**: робочий візит делегації НАБУ (8-10 серпня 2016 р.). Мета поїздки – ознайомлення з роботою **латвійського Бюро по запобіганню і боротьбі з корупцією (KNAV)** та обмін досвідом у напрямку виявлення та розслідування корупційних правопорушень, планування та впровадження Антикорупційної стратегії і відповідних систем моніторингу в Латвії, проведення антикорупційного аналізу проєктів та існуючої законодавчої бази, інформування громадськості про випадки корупції, здійснення антикорупційної перевірки та

37. <https://nabu.gov.ua/novyny/dlya-protidyiyi-ukrayinskiy-top-korupciyi-nabu-zaruchylosya-pidtrymkoyu-inozemnyh-koleg>

38. <https://nabu.gov.ua/novyny/nabu-pidpysalo-memorandum-pro-vzaemorozuminnya-z-yevropeyskym-investytsiynym-bankom>

39. Естонський центр Східного партнерства (ECEAP) – це навчальний центр для держав ЄС Східного партнерства (Вірменія, Азербайджан, Білорусія, Грузія, Молдова та Україна), заснований у січні 2011 року на базі Естонської школи дипломатії та Міністерства закордонних справ Естонії. З грудня 2015 року ECEAP є самостійною установою. Через навчальні курси, семінари, конференції, дискусії і публікації ECEAP розвиває відносини з країнами Східного партнерства, а також сприяє досягненню цілей європейської політики Східного партнерства.

40. <https://nabu.gov.ua/novyny/dyrektor-nabu-oznayomyvsya-z-robotoyu-pravoohoronnyh-organiv-estoniyi>

41. <https://nabu.gov.ua/novyny/nabu-posylt-spiivpracyu-z-posolstvom-ssha-v-ukrayini>

42. <https://nabu.gov.ua/novyny/ssha-stoyat-plich-o-plich-z-antikorupciynymy-instytuciyamy-ukrayiny-zastupnyca>

43. <https://nabu.gov.ua/novyny/delegaciya-cheskyh-pravoohoronciv-pereymaye-dosvid-nabu>

запобігання корупції в системі публічного адміністрування та у бізнес-середовищі⁴⁴;

– Співробітництво з антикорупційними органами країн ЄС (зокрема Центральне антикорупційне бюро Республіки Польща, Національне агентство з питань доброчесності Румунії, Антикорупційне агентство Республіки Сербія) у сфері переймання українського досвіду в адмініструванні та використанні системи електронного декларування⁴⁵.

Таблиця 1. **Міжнародні угоди, договори та інші нормативно-правові акти у сфері боротьби з корупцією, підписані/ратифіковані Україною**

Конвенція	Дата підписання	Дата приєднання, нормативний акт	Зобов'язання України
ООН			
Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції ⁴⁶	31 жовтня 2003 року	Дата ратифікації 18 жовтня 2006 року (Закон №251-V від 18.10.2006). Дата набуття чинності 1 січня 2010 року.	– Вжиття й посилення заходів, спрямованих на більш ефективне й дієве запобігання корупції та боротьбу з нею. – Участь у міжнародному співробітництві й технічній допомозі в запобіганні корупції та боротьбі з нею, зокрема щодо повернення активів. – Прагнення до чесності, відповідальності й належного управління громадськими справами й державним майном. – Участь у Конференції держав-учасниць з метою проведення моніторингу та підготовки рекомендацій щодо реалізації норм Конвенції (стаття 63). – Моніторинг реалізації норм Конвенції, в якому Україна як оцінюється на відповідність конвенції (раз на 5 років), так і проводить огляд інших держав-учасниць ⁴⁷ .

44. <https://nabu.gov.ua/novyny/predstavnyky-nabu-pereymayut-dosvid-roboty-latviyskyh-antikorupciynyh-organiv>

45. Міністерство Юстиції України. Л И С Т 22.06.2011 «Участь України в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії корупції». Електронне джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0042323-11#Text>

46. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. [2006]. Офіційний Вебпортал Парламенту України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

47. Вєдькал, В. А. (2016). Міжнародна співпраця України у сфері запобігання та протидії корупції. Право і Суспільство, 2 (2), 98–104. http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2016/2_2016/part_2/20.pdf

Конвенція	Дата приєднання, нормативний акт	Зобов'язання України
ООН		
ГА ООН/ Ініціатива «Партнерство Відкритий Уряд» ⁴⁸	Схвалено роз- порядженням КМУ від 5 квіт- ня 2012 р. № 220-р	Україна впроваджує третій дворічний план (на 2018 — 2020 роки), згідно з яким повинна: – Розробити відкриті стандарти роботи системи електронних торгів з реалізації арештованого майна (для уникнення ризиків корупції). – Забезпечити прозорість державного контролю у сфері публічних закупівель (вдосконалення розробленої у 2016 році системи ProZorro). – Розробити механізми інформування громадськості з питань формування, затвердження і виконання державного та місцевих бюджетів (через систему «Прозорий бюджет»). – Забезпечити реалізацію ефективної антикорупційної політики шляхом запровадження навчального курсу для осіб, уповноважених виконувати функції держави.
Організація економічного розвитку та співробітництва (ОЕСР)		
Меморандум взаєморозуміння між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо поглиблення співробітництва ⁴⁹	Дата укладання 7 жовтня 2014 року. Зміни до Меморандуму внесено 15 червня 2018 року ⁵⁰ . Дата втрати чинності 7 жовтня 2020 року.	– Реалізація соціальних та економічних реформ на базі досвіду країн ОЕСР. – Співпраця у сферах боротьби з корупцією, податкового адміністрування, управління підприємствами, забезпечення конкурентоспроможності. – Дотримання рекомендацій ОЕСР, участь у консультаціях та семінарах для державних посадових осіб. – Розробка дієвого антикорупційного законодавства. – Впровадження загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

48. Про схвалення плану дій з впровадження в Україні Ініціативи "Партнерство "Відкритий Уряд"(2012). Офіційний Вебпортал Парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2012-%D1%80#Text>

49. Меморандум взаєморозуміння між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо поглиблення співробітництва. (2014). Офіційний Вебпортал Парламенту України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_003#Text

50. Угода між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку про продовження дії меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо поглиблення співробітництва. (2018). Офіційний Вебпортал Парламенту України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-18#n13

Конвенція	Дата підписання	Дата присудження, нормативний акт	Зобов'язання України
Організація економічного розвитку та співробітництва (ОЕСР)			
Стамбульський план дій з боротьби проти корупції ⁵¹	31 жовтня 2003 року	Долучилася 21 січня 2004 року. Було проведено 4 раунди у 2005-2007 рр., 2009-2012 рр., 2013-2015 рр., та 2016-2019 рр.	<ul style="list-style-type: none"> – Структуризація антикорупційних органів. – Вдосконалення законодавства у сфері боротьби з корупцією. – Забезпечення міжвідомчої співпраці між правоохоронними органами. – Оновлення національної стратегії боротьби з корупцією.
Багатостороння конвенція про виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування, з метою протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування ⁵²	Дата вчинення 24 листопада 2016 року	Дата підписання 23 липня 2018 року. Дата ратифікації 23.07.2018 року (ратифіковано із застереженнями та повідомленнями Законом № 2692-VIII від 28.02.2019). Дата набрання чинності 01.12.2019 року	Розробка скоординованого плану з учасниками Конвенції для усунення подвійного оподаткування, аби уникнути необхідності проводити двосторонні переговори.
Рада Європи			
Кримінальна Конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією ⁵³	Дата підписання 27 січня 1999 року.	Дата ратифікації 18 жовтня 2006 року (ратифіковано із заявою Законом №252-V від 18.10.2006).	<ul style="list-style-type: none"> – Україна зобов'язана законодавчо запровадити кримінальну відповідальність за певні види корупційних злочинів. – Україна також зобов'язується визнавати свою юрисдикцію щодо корупційних злочинів, передбачених Конвенцією.

51. Стамбульський план дій з боротьби проти корупції. [2004]. Офіційний Вебпортал Парламенту України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-04#Text

52. Багатостороння конвенція про виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування, з метою протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування. [2018]. Офіційний Вебпортал Парламенту України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376_001-16#Text

53. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173). [2007]. Офіційний Вебпортал Парламенту України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text

Конвенція	Дата підписання	Дата присіднання, нормативний акт	Зобов'язання України
Рада Європи			
		Дата набуття чинності 1 березня 2010 року.	<ul style="list-style-type: none"> – Статтею 18 на державу накладається обов'язок забезпечувати відповідальність юридичних осіб за злочини, передбачені Конвенцією. – Санкції за скоєння таких злочинів повинні бути ефективними, адекватними та стримуючими, включно із позбавленням волі та можливістю екстрадиції. – Конвенцією передбачається створення спеціалізованих органів, які покликані боротися з корупцією, та повинні мати достатній рівень самостійності, підготовки та фінансових ресурсів. – Також Україна повинна гарантувати можливість співпраці такого органу з іншими державними органами з розслідування та переслідування кримінальних злочинів. – Додатково Конвенцією передбачається захист помічників правосуддя та свідків, заходи зі сприяння збиранню доказів і конфіскації доходів та міждержавна співпраця Сторін Конвенції з метою ефективного покарання за корупційні злочини, визначені Конвенцією.
Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією ⁵⁴	Підписаний 15 травня 2003 року.	Дата ратифікації 18 жовтня 2006 року (протокол ратифіковано Законом №253-V від 18.10.2006). Дата набуття чинності 1 березня 2010 року.	– Передбачає встановлення кримінальним законодавством відповідальності за дачу хабаря національним арбітрам, одержання хабаря національними арбітрами, хабарництво іноземних арбітрів, хабарництво національних та іноземних присяжних засідателів.

54. Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 191) (укр/рос). (2006). Офіційний Вебпортал Парламенту України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_172#Text

Конвенція	Дата підписання	Дата приєднання, нормативний акт	Зобов'язання України
Рада Європи			
Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією ⁵⁵	Підписана 4 листопада 1999 року.	Дата ратифікації 16 березня 2005 року (ратифіковано Законом №2476-IV від 16.03.2005). Дата набуття чинності 01 січня 2006 року.	<ul style="list-style-type: none"> – Конвенція передбачає обов'язок України встановити на законодавчому рівні компенсацію за заподіяну шкоду внаслідок корупційних дій, цивільну відповідальність за певні види правопорушень в контексті корупційних дій, відповідальність самої України, контрибутивну вину (якщо позивач сам сприяв завданню шкоди чи її посиленню). – Передбачається впровадження позовної давності не менше трьох років. – Україна повинна передбачати невідійсність угод, які передбачають корупцію. – Україна повинна захищати проти необґрунтованих санкцій осіб, які доповідають про підозри у корупції. – Також передбачається встановлення обов'язку річного звітування та аудиту суб'єктів економічної діяльності та інші положення.
Європейський Союз			
Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом ⁵⁶		Підписана 21 березня 2014 року. Ратифікована 16 вересня 2014 року. Набула чинності для України 1 вересня 2017 року.	<ul style="list-style-type: none"> – Статтею 22 Розділу III⁵⁷ Угоди зазначено, що ЄС та Україна співпрацюють у боротьбі з корупцією як у приватному, так і в державному секторі (п. 2.d). – Угодою зазначено посилення двостороннього, регіонального та міжнародного співробітництва у цій сфері (п. 3). – Зазначено, що сторони віддані ефективному виконанню Конвенції ООН проти корупції 2003 року (п. 4).

55. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією. [2005]. Офіційний Вебпортал Парламенту України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text56. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. [2014]. Сайт Кабінету Міністрів України. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciyu/00ukraine-euassociationagreementbody.pdf>57. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС. Розділ III. [2014]. Сайт Кабінету Міністрів України. https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciyu/TITLE_III.pdf

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ОСВІТИ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ СВІТУ”

ВСТУП

Антикорупційне законодавство у більшості країн досить нове, окремі положення у країнах закріплені на конституційному рівні, інші – в законодавчих актах. Одними із найважливіших договорів у сфері запобігання корупції в країнах ЄС є Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року та Конвенція 1997 року про боротьбу з корупцією за участю посадових осіб ЄС.

Основними чинними законодавчими актами, які регулює впровадження антикорупційної освіти в навчальних закладах, вважаються Конституція країни і укази чинного уряду.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

ЛИТВА

За впровадження антикорупційних дій і антикорупційну освіту в Литовській Республіці відповідає Спеціальна слідча служба. Це правоохоронна установа, підзвітна Президенту і Парламенту Литовської Республіки, виявляє і розслідує корупційні правопорушення, а також розробляє і здійснює заходи щодо запобігання корупції та впровадження антикорупційної освіти. Цей напрямок діяльності поширюється на всі типи і рівні навчальних закладів, державних і муніципальних установ і агентств через засоби масової інформації і програми. Головними законодавчими актами, що регулюють запобігання корупційних дій і введення антикорупційної освіти в Литовській Республіці, є:

- **Закон Литовської Республіки про запобігання корупції**⁵⁸
- **Національна антикорупційна програма Литовської Республіки на 2015-2025 роки**

На підставі того що Литовська Республіка є членом ООН, країна також знаходиться в зоні дії **Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції**.

Протидія корупції як академічна дисципліна – явище зовсім нове і дотепер не настільки поширене в Литовській Республіці. Однак в деяких університетах та інститутах Литви існують освітні програми, в які включено викладання антикорупційних навичок і методик. Найчастіше вони включені в дисципліни з професійної етики. Як правило, вони складаються з теоретичного курсу, аналізу етичного кодексу держслужбовців та інших суміжних факторів. Викладання зазвичай розраховане на один семестр і містить від 40 до 160 академічних годин. Такі академічні дисципліни присутні в програмах бакалаврату та магістратури з державного управління на юридичному факультеті Вільнюського університету, в Каунаському технологічному університеті, в Литовській військовій академії⁵⁹.

58. <https://www.stt.lt/en/legal-information/laws/4975>

59. <https://transparency.org.ru/projects/antikorrupsionnoe-prosveshchenie/praktiki-antikorrupsionnogo-obrazovaniya-v-evrope.html>

Центр Сучасної дидактики в тісній співпраці зі Спеціальної слідчої службою та Міністерством освіти і науки Литовської Республіки здійснили ряд антикорупційних проєктів: «Освіта проти корупції», «Попередження корупції за допомогою освіти, інформації і розвитку самосвідомості», «Розвиток підвищення кваліфікації в області програм антикорупційної освіти»⁶⁰. В результаті цих проєктів була розроблена програма додаткової освіти для середніх шкіл, програми і курси для антикорупційної освіти в університетах, програма підвищення кваліфікації для вчителів і створена команда тренерів, відповідальних за поширення ідей проєкту.

ПОЛЬЩА

«Центральне антикорупційне бюро» (ЦАБ), засноване законом у 2006 році, є центральним антикорупційним органом Польщі. Попередження і виявлення корупції, що завдає шкоди економічним інтересам держави, є частиною його основних функцій. ЦАБ також проводить інформаційно-просвітницьку і освітню діяльність (через освітні вебсайти, антикорупційні публікації, навчальні курси, участь в дослідницьких проєктах, конференціях, участь в урядових групах, проєкти, що фінансуються ЄС).

Антикорупційна політика та просвітницька діяльність у Польщі визначається Урядовою антикорупційною програмою. Останньою і головною дієвою програмою стала **Урядова програма протидії Корупції на 2018-2020 роки**⁶¹, мета якої – знизити корупцію в країні і розвивати профілактику, просвіту та підвищення обізнаності в усіх навчальних закладах. Республіка Польща, також як і інші країни-члени ООН, знаходиться під дією **Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції**.

Центр розвитку освіти (ОРЕ – підрозділ Міністерства народної освіти) у співпраці з Центральним антикорупційним бюро запустив в школі проєкт «Етика не тільки для дітей». Проєкт є реалізацією Державної антикорупційної програми на 2014-2019 роки. Метою проєкту є підтримка вчителів шкільної освіти в реалізації етичних і антикорупційних питань в рамках основної навчальної програми для першого етапу освіти, а також підвищення ролі освітнього середовища у формуванні етичних і моральних установок учнів, підготовка їх до спільної роботи з побудови демократичного суспільства. В рамках проєкту була створена команда регіональних координаторів, які розробили методичні матеріали «Etyka nie tylko dla smyka. Poradnik dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej» (**Етика не тільки для дітей. Посібник для вчителів дошкільної освіти**). Посібник містить теоретичні основи і сценарії занять і вправ у сфері етичних і антикорупційних питань дошкільної освіти, а також методичні рекомендації.

Також в антикорупційному посібнику є розподіл програми з навчальних класів:

- 3 клас початкової школи – з предметів соціального виховання та етики;
- 4-8 класи початкової школи – з предметів громадянськості і етики;
- Професійно-промислове училище першого рівня – з предметів «громадянськість», «етика», «основи підприємництва».

60. <https://sdcentras.lt/projektai/>

61. <https://bip.cba.gov.pl/bip/podstawy-prawne/projekty-aktow-normaty>

ОРЕ зобов'язалася: поширити посібник – передати його регіональним центрам підвищення кваліфікації вчителів по всій країні, школам і бібліотекам (16 воєводств); проводити методичні семінари для вчителів дошкільної освіти на основі розроблених методичних матеріалів і прикладів передової практики. Водночас розробляється основна навчальна програма для середніх шкіл, яка також буде містити положення про корупцію і запобігання їй.

У 2013 році Сілезький технологічний університет, нарівні з іншими 12 бізнес-школами Польщі, впровадив Програму антикорупційних освітніх методик на факультеті менеджменту. Програма була розроблена міжнародною організацією Principles for responsible management education (PRME)⁶², яка об'єднує провідні світові бізнес-школи та університети. Завданням Програми стало фокусування студентів на темі корупції і використання навчальних методів для підготовки майбутніх лідерів з розвиненою культурою нетерпимості до корупції. Передусім, антикорупційне утворення втілювалося в предмет «Природа корупції всередині організації та її попередження». Введення цього предмета дозволило відкрити нові методи освіти в цій сфері, включаючи антикорупційний менеджмент, поведінкову й етичну моделі в рамках корпорації та корпоративну відповідальність. Представлену програму передбачається впровадити в освітній процес на постійній основі.

КАЗАХСТАН

Протидію корупції в Казахстані здійснює Агентство по боротьбі з корупцією Республіки Казахстан. Даний державний орган з протидії корупції, безпосередньо підпорядкований і підзвітний Президенту Республіки Казахстан, здійснює формування та реалізацію антикорупційної політики Республіки Казахстан і координацію у сфері протидії корупції. Впровадження антикорупційної освіти регулюється Міністерством освіти і науки Республіки Казахстан і Агентством РК з протидії корупції. Урядом Казахстану і Антикорупційним агентством було прийнято три закони щодо запобігання корупційних дій та введення антикорупційної освіти:

- **«Закон Республіки Казахстан від 18 листопада 2015 р. № 410-V «Про боротьбу з корупцією»⁶³.**
- **«Закон Республіки Казахстан Про протидію корупції»⁶⁴.**
- **«План з протидії корупції у сфері освіти і науки Республіки Казахстан на 2018-2020 роки»⁶⁵.**

26 грудня 2014 року з метою подальшого визначення основних напрямків антикорупційної політики держави був підписаний підзаконний акт **«Указ Президента Республіки Казахстан Про Антикорупційну стратегію Республіки Казахстан на 2015-2025 роки»**. 17 вересня 2020 року був виданий новий підзвітний акт **«Стратегічний план Агентства Республіки Казахстан з протидії корупції на 2020-2024 роки»⁶⁶.**

62. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.471.8464&rep=rep1&type=pdf>

63. https://online.zakon.kz/document/?doc_id=33478302

64. <https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/documents/details/56634?lang=ru>

65. <https://tengrinews.kz/zakon/pravitelstvo-respubliki-kazahstan-premer-ministr-rk/natsionalnaya-bezopasnost/id-P1800000309/>

66. <https://www.gov.kz/memleket/entities/anticorruption/documents/details/67659?lang=ru>

3 квітня 2013 року було затверджено **наказ Міністра освіти і науки Республіки Казахстан № 115⁶⁷** про впровадження в зміст навчальних програм з предмета «Людина. Суспільство. Право.» для 9-11 класів таких тем: антикорупційна стратегія держави, специфіка і види антикорупційних правопорушень, адміністративна та кримінальна відповідальність за корупцію.

У 2014 році Громадським фондом «Транспаренсі Казахстан» та Офісом Програм ОБСЄ в Астані підготовлено навчально-методичний посібник «Антикорупційна освіта для школярів» та методичні рекомендації вчителям предметів «Людина. Суспільство. Право.» для викладання тем, пов'язаних з протидією корупції в 9, 10 класах середніх загальноосвітніх закладів⁶⁸.

Через те, що вчителі шкіл досі не мають достатнього обсягу навчально-методичних матеріалів для підготовки до таких уроків, було забезпечено викладачів середніх і загальноосвітніх організацій додатковою методичною літературою, яка може бути використана для проведення уроків з антикорупційної освіти, був розроблений навчальний курс «Антикорупційна освіта для школярів» державною та російською мовами. Пропонований посібник являє собою десять інтерактивних уроків за темами, які охоплюють як історичну ретроспективу розвитку феномена корупції і методів протидії їй, етапи становлення антикорупційного законодавства в Республіці Казахстан, так і практичні способи і інструменти протидії корупції.

ВІРМЕНІЯ

Основою в боротьбі з корупцією на території Республіки Вірменія по праву можна вважати «Антикорупційну стратегію 2003-2007 рр.». Дана стратегія була спрямована на усунення причин і умов, що стимулюють поширення корупції.

Для здійснення антикорупційної політики в Республіці Вірменія 1 червня 2004 року Указом Президента Республіки Вірменія була створена Рада по боротьбі з корупцією (РБК). Очолив РБК Прем'єр-міністр.

Надалі даний нормативно-правовий акт був скасований і 19 лютого 2015 р. Уряд Республіки Вірменія прийняв нову Постанову № 165-Н «Про створення Ради з боротьби з корупцією та експертної комісії, затвердження складу Ради, порядку діяльності Ради, експертної комісії та відділу моніторингу антикорупційних програм апарату Уряду Республіки Вірменія». На основі даного документа була створена нова РБК. Основними завданнями, поставленими перед новою РБК, стали: ефективне здійснення антикорупційної політики в Республіці Вірменія; усунення причин виникнення і поширення корупції; зіставлення діяльності уповноважених державних органів, що відповідають за протидію корупції.

РБК у співпраці з Урядом Республіки Вірменія видали стратегію та підзаконний акт, котрі регулюють антикорупційну освіту в навчальних закладах країни.

67. <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1300008424>

68. http://tikazakhstan.org/wp-content/uploads/2015/12/TIK_Anti-corruption-EDU.pdf

- «Антикорупційна стратегія Республіки Вірменія»⁶⁹
- «Програма реалізації антикорупційної стратегії на 2019-2022 рр.»⁷⁰

З 2003 року благодійна соціальна НВО «Майбутнє за вами» (FIY) реалізує проекти в таких сферах, як освіта, культура, соціальна сфера, громадянське суспільство, права людини, навколишнє середовище та інші за співпраці з Міністерством освіти і науки та Національного інституту освіти. Вони реалізують широкий спектр освітніх, інформаційних та культурних проектів в Єревані та в регіонах Вірменії з розвитку правової свідомості молоді, зміцнення демократичних принципів в країні, захисту прав людини, розвитку антикорупційної освіти тощо. Оскільки попередні проекти мали успіх, була друга ініціатива FIY щодо посилення антикорупційної освіти в школах і подальшого її просуванню в професійних і вищих навчальних закладах Вірменії.

Цей проект під назвою «Освіта як засоби щодо запобігання корупції» запустили різні антикорупційні тренінги та заходи щодо підвищення обізнаності. Врешті було опубліковано посібник під назвою «Антикорупційні навчальні курси і організація заходів»⁷¹. Останній складається з чотирьох частин, перша частина присвячена чинній антикорупційній політиці, другу частину складають теоретичні матеріали про корупцію і методи її запобігання, в третій частині представлені зразки тематичних уроків, і, нарешті, четверта частина присвячена програмам і сценаріям антикорупційних заходів, представлених професійними і вищими навчальними закладами.

З 2015 року Європейський Союз і Рада Європи працюють разом у рамках Партнерства в інтересах належного врядування над зміцненням потенціалу інститутів країн Східного партнерства по боротьбі з корупцією. Дана програма допомогла підвищити цілісність системи вищої освіти Вірменії, а також забезпечити прозорість і підзвітність у вищих навчальних закладах. В рамках проекту були розроблені три набори інструментів «Управління», «Людські ресурси» та «Розробка навчальних програм та оцінка студентів», а також типовий «Кодекс етики» для вищих навчальних закладів, щоб відповісти на питання, що стосуються політики та практики університетів, і знайти рішення і механізми ефективного регулювання системи вищої освіти⁷². У програмі, а саме в керівних принципах розробки етичних кодексів, пропонується розробити ряд ключових програмних документів в підтримку Кодексу етики для студентів, викладачів і керівників вищих навчальних закладів. Це включає політику академічної чесності та плагіату, конфлікт інтересів, захист інформаторів, правила комітету з етики та антикорупційної політики.

69. https://www.gov.am/u_files/file/anti-korupcia/razmavarutyun-2019.pdf

70. <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=134876>

71. <http://ftr.am/index.php?id=programs&setlang=am&lang=am>

72. <https://rm.coe.int/project-evaluation-teddi-fishman-final/168077f802>

США

Практика протидії корупції в США ґрунтується на поєднанні заходів щодо запобігання корупції із заходами щодо її припинення та притягнення до кримінально-правової відповідальності, на суворому визначенні обмежень, заборон і гарантій, пов'язаних із надходженням і проходженням державної і муніципальної служби.

Антикорупційний контроль здійснюють відповідні комітети і комісії Сенату і Палати представників Конгресу США. Особливе місце відводиться Федеральному бюро розслідувань та Міністерству юстиції. У Сполучених Штатах Америки усі антикорупційні заходи регулюються **Законом США про закордонну корупцію FCRA**⁷³. Здебільшого антикорупційна освіта регулюється конвенціями і актами, підписаними у співпраці з міжнародними організаціями ПРООН (Програма розвитку ООН), OECD (Організація економічної співпраці та розвитку).

Формування антикорупційної культури і цілісності в суспільстві обов'язково починається з виховання молоді. «Освіта для сумлінності»⁷⁴ – це новий ресурс OECD для вчителів і учнів, зацікавлених у ефективних методах навчання порядку в суспільстві і боротьбі з корупцією. Методичний матеріал являє собою комплексну основу для реалізації освіти в області громадської чесності в початковій та середній шкільній системі. Він також містить корисні приклади уроків і завдань по боротьбі з корупцією, формування цінностей і розуміння верховенства закону. У початкових і середніх школах США ведуться заняття з громадської етики, включаючи антикорупційну просвіту на основі рішення управління школи. За позитивного вирішення проведення курсу громадської доброчесності вчителями розробляється план дисциплін на основі методичних матеріалів OECD. Через брак навчального часу навчання громадської доброчесності може бути введено в будь-яку іншу дисципліну (мова, література тощо). Цей підхід можна використовувати як на початковому, так і на середньому рівні, з текстами і розповідями, спеціально орієнтованими на потреби учнів.

Для додаткового антикорупційного та етичного позакласного навчання були розроблені матеріали від двох організацій громадянського суспільства: Transparency International і Integrity Action. Ці ресурси також універсальні, через те, що викладачі можуть використовувати їх, щоб підготувати їх власні плани уроків для освіти з питань сумлінності.

73. <https://www.sec.gov/spotlight/fcpa/fcpa-resource-guide.pdf>

74. <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/education-for-integrity-web.pdf>

Навчальні курси з корупції, пропонувані вищими навчальними закладами США, інтегровані в академічні програми з політології, державного управління, кримінального правосуддя чи міжнародного права. Більшість навчальних дисциплін відповідають плану, що протягом першого навчального року програма складається з серії основних міждисциплінарних курсів, які надаватимуть учасникам міцну основу фундаментальних теорій про корупцію в поєднанні з методологією академічних досліджень. Протягом другого навчального року програма зосереджується на курсах, які знайомлять учасників з практичними стратегіями протидії корупції. Крім того, учасники повинні заповнити дисертацію, для якої будуть запропоновані додаткові курси.

МІЖНАРОДНІ ПРОГРАМИ

Головними у сфері протидії та запобігання корупційних дій в освіті є міжнародні організації ПРООН і OECD.

Програма розвитку ООН (ПРООН) є глобальною мережею розвитку ООН. Вона сприяє технічному та інвестиційному співробітництву між країнами, виступає за зміни та пов'язує країни знаннями, досвідом та ресурсами, щоб допомогти людям побудувати для себе краще життя. ПРООН є світовим лідером в області боротьби з корупцією і працює з урядами усього світу для боротьби з корупцією і її наслідками. В рамках програм **«Глобальна ініціатива щодо боротьби з корупцією» (GAIN)**⁷⁵ та **«Глобальна тематична програма з боротьби з корупцією задля ефективності розвитку» (PACDE)**⁷⁶ ПРООН приділяє особливу увагу зміцненню систем, інститутів і громадянської участі в боротьбі з корупцією, а також більш ефективному управлінню державними ресурсами та їх надання.

Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) – це міжурядова економічна організація з 37 країнами-членами, заснована для стимулювання економічного прогресу та світової торгівлі. Це форум країн, які представляють себе відданими демократії та ринковій економіці, забезпечуючи платформу для порівняння політичного досвіду, пошуку відповідей на загальні проблеми, виявлення найкращих практик та координації внутрішньої та міжнародної політики своїх членів. Оскільки США є співзасновником OECD, країна потрапляє під дію всіх програм, окрім конкретних стратегій щодо Євросоюзу. OECD підписала дві основні програми з найбільш широким планом введення антикорупційної освіти в країнах Європи.

- **«Запобігання корупції в освітньому, добувному та поліційному секторах Східної Європи та Центральної Азії»**⁷⁷
- **«Антикорупційна політика в Південно-Східній Європі»**⁷⁸

75. <https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/democratic-governance/anti-corruption/undp-global-anti-corruption-initiative--gain--2014-2017.html>

76. <https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/Pages/project-document-undp-global-thematic-programme-on-anti-corruption-for-development-effectiveness-pacde>

77. <https://www.oecd.org/corruption/acn/OECD-ACN-Study-Corruption-Prevention-Sector-Level-2017-ENG.pdf>

78. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264298576-22-en.pdf?expires=1600852446&id=id&accname=guest&checksum=25D2F92F53D431A962ABF29BC507B7BA>

Таблиця **Антикорупційна освіта в середній школі та вищих навчальних закладах**

Країна	Законодавчі акти	Підзаконні акти	Програми міжнародних організацій
Литва	«Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (КПК ООН)» «Закон Литовської Республіки про запобігання корупції» «Національна антикорупційна програма Литовської Республіки на 2015-2025 роки»	—	ОЕСД Програми: «Запобігання корупції в освітньому, добувальному та поліцейському секторах Східної Європи та Центральної Азії» «Антикорупційна політика в Південно-Східній Європі» Закон «Конвенція Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСД) про боротьбу з хабарництвом» UNDP Програми: Глобальна ініціатива щодо боротьби з корупцією» (GAIN) «Глобальна тематична програма з боротьби з корупцією задля ефективності розвитку» (PACDE)
Польща	«Урядова програма протидії корупції на 2018-2020 роки»	—	ОЕСД Програми: «Запобігання корупції в освітньому, добувальному та поліцейському секторах Східної Європи та Центральної Азії» «Антикорупційна політика в Південно-Східній Європі» Закони: «Конвенція Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСД) про боротьбу з хабарництвом» UNDP Програми: «Глобальна ініціатива щодо боротьби з корупцією» (GAIN) «Глобальна тематична програма з боротьби з корупцією задля ефективності розвитку» (PACDE)

Країна	Законодавчі акти	Підзаконні акти	Програми міжнародних організацій
Казахстан	Закон від 18 листопада 2015 р. № 410-V «Про боротьбу з корупцією». Закон Про протидію корупції Глава 2 стаття 7, глава 3 стаття 20 п. 8 План з протидії корупції у сфері освіти і науки Республіки Казахстан на 2018-2020 роки	«Указ Президента Республіки Казахстан Про Антикорупційну стратегію Республіки Казахстан на 2015-2025 роки» «Стратегічний план Агентства Республіки Казахстан з протидії корупції на 2020-2024 роки» Наказ Міністра освіти і науки Республіки Казахстан від 3 квітня 2013 року № 115 «Про затвердження типових навчальних програм із загальноосвітніх предметів, курсів за вибором і факультативів для загальноосвітніх організацій»	UNDP Програми: «Глобальна ініціатива щодо боротьби з корупцією» (GAIN)» «Глобальна тематична програма з боротьби з корупцією задля ефективності розвитку» (PACDE)
Вірменія	«Антикорупційна стратегія Республіки Вірменія» «Програма реалізації антикорупційної стратегії на 2019-2022 рр.»	—	UNDP Програми: «Глобальна ініціатива щодо боротьби з корупцією» (GAIN) «Глобальна тематична програма з боротьби з корупцією задля ефективності розвитку» (PACDE)
США	Закон США «Про закордонну корупцію FCPA»	—	UNDP Програми: «Глобальна ініціатива щодо боротьби з корупцією» (GAIN) «Глобальна тематична програма з боротьби з корупцією задля ефективності розвитку» (PACDE)

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“АНТИКОРУПЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ: ВПРОВАДЖЕННЯ ТА МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ В РІЗНИХ КРАЇНАХ”

Антикорупційна стратегія – це система заходів, впровадження яких забезпечує координацію роботи правоохоронних, антикорупційних державних органів на загальнодержавному та місцевому рівнях. Серед країн-лідерів у сфері боротьби з корупцією слід виділити Нову Зеландію, Данію (країна-член ЄС) та Норвегію. В межах розгляду успішних антикорупційних проєктів слід також виокремити Грузію. Вона є партнером України з численних міжнародних та регіональних ініціатив, зокрема «Східного партнерства». Ще однією державою-сусідкою, досвід якої є цінним для України, є Польща. Цінність полягає в історичній спорідненості та безпосередній територіальній близькості.

МІЖНАРОДНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

– АНТИКОРУПЦІЙНА МЕРЕЖА ОЕСР

Метою організації є сприяння антикорупційним реформам шляхом аналізу ситуації з точки зору корупції в кожній країні-учасниці, підготовки рекомендацій та контролю за їх виконанням.

– КОНВЕНЦІЯ ООН ПРОТИ КОРУПЦІЇ

Ця Конвенція застосовується відповідно до її положень для запобігання, розслідування та кримінального переслідування за корупцію та для призупинення операцій (заморожування), арешту, конфіскації та повернення доходів від злочинів, визнаних такими згідно з Конвенцією.

– КРИМІНАЛЬНА КОНВЕНЦІЯ ПРО БОРТЬБУ З КОРУПЦІЄЮ

Конвенція направлена на боротьбу із корупцією та вимагає розширення, активізації та поліпшення міжнародного співробітництва у кримінальних справах. Відзначається у цьому зв'язку важливість участі держав, які не є членами Ради Європи. Вітається їхній цінний внесок в реалізацію Програми дій проти корупції.

– **GRECO** була створена в 1999 році Радою Європи для контролю за дотриманням державами антикорупційних стандартів організації, рекомендацій Європейського Союзу та Ради Європи, а також Конвенції ООН проти корупції.

НОВА ЗЕЛАНДІЯ

1. АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ЧАСТИНА ПРОГРАМИ УРЯДУ

Попри лідерство країни за індексом сприйняття корупції, у Новій Зеландії довгий час не було окремо затвердженої Урядової антикорупційної стратегії. Певною мірою, це пояснювалося формуванням серед самих новозеландців культури несприйняття корупції. Тим не менше, у 2018 р. Уряд Нової Зеландії схвалив Програму боротьби з корупцією (Anti-Corruption Work Programme), запропоновану спільно Міністерством юстиції та Службою боротьби із шахрайством в особливо великих розмірах

(Serious Fraud Office). Програма спрямована на попередження та стримування проявів корупції в державних, приватних і некомерційних секторах. Завдання Антикорупційної робочої програми спрямовані на посилення відповідності згідно з міжнародними зобов'язаннями Конвенцій ОЕСР: «Про боротьбу з підкупом іноземців», «Державні службовці у міжнародних ділових операціях» та Конвенції ООН проти корупції (UNCAC). Головними цілями програми є побудова міцних міждержавних та міжгалузевих партнерських відносин для підтримки антикорупційних зусиль.

2. МЕХАНІЗМ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ: ЗАКОНОДАВЧА ПІДСТАВА, ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН, НАЯВНІ ІНСТРУМЕНТИ

Законодавчі підстави:

Законодавство	Основні положення
Закон «Про злочини» 1961 р. (<i>Crimes Act</i>)	Підрозділ «Хабарництво та корупція» частини шостої Закону містить положення про відповідальність за такі злочини: підкуп працівників органів судової влади, корупція та підкуп членів Парламенту, корупція та підкуп працівників правоохоронних органів, використання офіційної інформації з корупційною метою, корупція та підкуп іноземного державного службовця. У ст.105Е Закону «Про злочини» будь-який іноземний державний службовець, який вчинив корупційне діяння, перебуваючи в Новій Зеландії, та будь-яка особа, яка працює як іноземна державна посадова особа, яка вчинила правопорушення, перебуваючи за межами Нової Зеландії (за умови, якщо особа: громадянин Нової Зеландії; або особа, яка проживає в Новій Зеландії; або юридична особа, яка зареєстрована в Новій Зеландії; або корпоративна єдина корпорація, зареєстрована в Новій Зеландії) може бути позбавлена волі строком, що не перевищує 7 років. Однак за винятком засудження за корупцію у судовій системі, та корупції або хабарництва Міністрами корони, які можуть бути покарані тюремним ув'язненням на строк до чотирнадцяти років.
Закон «Про таємні комісії» (<i>the Secret Commissions Act</i>)	Відповідно до Закону «Про таємні комісії», корпорація (підприємство), яка притягнута до відповідальності за правопорушення, має сплатити штраф у розмірі, що не перевищує 2 000 новозеландських доларів (1700 доларів США). Громадянин Нової Зеландії або особа, яка проживає в Новій Зеландії, або юридична особа, яка зареєстрована в Новій Зеландії, підлягає засудженню до позбавлення волі на строк до двох років або штрафу до 1000 новозеландських доларів (900 доларів США).

Законодавство	Основні положення
Закон «Про організовану злочинність та боротьбу з корупцією» 2014 р. <i>Organized Crime and Anti-corruption Legislation Bill</i> ⁷⁹	Комплексний закон, що вносить зміни до 12 нормативно-правових актів, в тому числі до Закону «Про злочини», з метою удосконалення співробітництва з міжнародними партнерами у сфері подолання організованої злочинності, пришвидшення та збільшення ефективності діяльності правоохоронних органів у відповідь на нові виклики.
Закон «Про Службу боротьби із шахрайством в особливо великих розмірах» 1990 р.	Визначено повноваження та сферу діяльності органу, відповідального за виявлення та розслідування фінансових злочинів особливої складності та у особливо великих розмірах.
Закон «Про державний аудит» 2001 р.	Законом визначається сфера повноважень Офісу контролера та Генерального аудитора. Унормовано процедуру моніторингу діяльності державних установ – від органів державної влади до державних підприємств.

Відповідальний державний орган:

Ключовим державним органом, що відповідає за протидію корупції, є Служба боротьби із шахрайством в особливо великих розмірах (***Serious Fraud Office, SFO***).

Критеріями, на основі яких керівництво SFO ухвалює рішення про належність справи до своєї компетенції, є: вплив – скільки людей зазнало негативного впливу і наскільки значним цей вплив був; масштаб – якщо це підриває суспільну довіру до Нової Зеландії як надійного місця (держави) для інвестування або ставить під сумнів благонадійність фінансових ринків країни; складність – фактологічна, фінансова або юридична складність, що визначає неможливість успішного розслідування справи силами інших правоохоронних органів; громадський інтерес та запобіжно-виховний вплив, який може бути досягнутий у разі успішного судового переслідування.

Наявні інструменти:

SFO має дві оперативні групи: **групу з оцінки й розвідки (*Evaluation and Intelligence team*)** та **групу з розслідувань (*Investigations team*)**. Перша група відповідає за проведення первинної оцінки поданих позовів, а також у випадку їх невідповідності наведеним вище критеріям – їх перенаправлення до інших відомств. Цей підрозділ також відповідає за координацію зовнішньої та внутрішньої розвідки та підготовку пропозицій SFO до Стратегій запобігання фінансовим злочинам. До таких злочинів належать: загальне шахрайство, іпотечне шахрайство, шахрайство з державними закупівлями, шахрайство на фінансових ринках, підкуп та корупція. Директор SFO має статутні повноваження змушувати видавати інформацію та вимагати від свідків

79. <http://www.legislation.govt.nz/bill/government/2014/0219/11.0/DLM6150617.html>

та підозрюваних відповідати на будь-які поставлені їм запитання, не звертаючись до права зберігати мовчання.

Увага приділяється також запобіганню корупції, зокрема, в контексті підвищення рівня обізнаності суспільства. Так, Служба боротьби із шахрайством в особливо великих розмірах спільно з підрозділом Transparency International підготували навчальний модуль, що дозволяє отримати загальні уявлення про антикорупційне законодавство країни та пропонує ознайомитися з механізмами протидії корупції.

3. МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ/ ПЕРЕГЛЯДУ

Згідно з Програмою боротьби з корупцією процес збору та аналізу даних, пов'язаних із оцінкою поточних корупційних ризиків, а також відповідні консультації мали тривати впродовж 2018 р. На липень 2019 р. було заплановано представлення підсумкового звіту щодо реалізації першої фази Програми перед Урядом. У відкритому доступі звіт оприлюднено не було. Крім цього, у 2020 р. Нова Зеландія проходить перевірку на дотримання міжнародних зобов'язань і відповідність її законодавства положенням Конвенції з боротьби з підкупом іноземних посадовців у разі проведення міжнародних ділових операцій (ОЕСР) та Конвенції ООН проти корупції.

ДАНІЯ

1. АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ЧАСТИНА ПРОГРАМИ УРЯДУ

У Данії **немає** чітко визначеної антикорупційної стратегії. Державна політика у сфері боротьби з корупцією реалізується як невід'ємна складова **дворічних національних планів дій «Відкритий уряд»**. Запровадження таких планів було зумовлено приєднанням держави до Партнерства «Відкритий уряд» – міжнародної ініціативи, яка допомагає розвивати публічне управління та демократію шляхом підтримки прозорості урядових ініціатив. На даний момент у державі діє національний план дій 2019-2021, який має 10 цілей. Головна мета – збільшення прозорості в публічній сфері.

2. МЕХАНІЗМ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ: ЗАКОНОДАВЧА ПІДСТАВА, ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН, НАЯВНІ ІНСТРУМЕНТИ

Законодавчі підстави:

Законодавство	Основні положення
Статті 122, 144 та 299(2) Кримінального кодексу Закон «Про поліцію»	Статті 122 та 144 регулюють хабарництво у публічній сфері. Стаття 299(2) регулює корупцію у приватній сфері. Відповідно до Закону будь-який громадянин має право, в тому числі анонімно, звернутися до правоохоронних органів із заявою про перевірку на наявність того чи іншого корупційного порушення.

Відповідальний державний орган:

Головним державним органом у боротьбі проти корупції є **Прокуратура Данії з тяжких економічних та міжнародних злочинів**. Окрім кримінальних справ щодо економічних злочинів, державний прокурор залучений до розшуку, арешту та конфіскації доходів, отриманих злочинним шляхом, а також первинного розгляду кримінальних справ, включаючи повідомлення про порушення прав інтелектуальної власності.

Наявні інструменти:

Щорічне обов'язкове **декларування** доходів високопосадовців.

Сьогодні в країні сформувалася своєрідна **антикорупційна культура**. В державі функціонують своєрідні кодекси честі. Предметом суспільного осуду є не лише корупція серед чиновників, а й серед пересічних громадян. Більшість компаній дотримуються політики «абсолютної нетерпимості» до хабарництва як в межах власної фірми, так і у взаємодії із зовнішніми партнерами.

3. МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ/ ПЕРЕГЛЯДУ

Перед розробкою та впровадженням кожного дворічного національного плану дій оцінюється рівень виконання попереднього та враховується недоліки з метою ефективнішої імплементації програм. Це робиться для забезпечення максимальної прозорості в публічному управлінні. Таку оцінку проводить Механізм незалежної звітності, який є незалежним органом у складі Керівного комітету Програми «Відкритий уряд». Також щорічний аналіз рівня боротьби з корупцією робить GRECO, завдяки якому уряд Данії акцентує увагу на недоліках в антикорупційній політиці.

НОРВЕГІЯ

1. АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ЧАСТИНА ПРОГРАМИ УРЯДУ

Норвезький уряд підготував Національний план боротьби проти злочинів у сфері економіки, у тому числі пов'язаних з корупцією. У Плані, який був опублікований у 2000 році, було визначено конкретні заходи з боротьби проти корупції, а саме: поглиблення спеціалізації, підвищення професійних знань співробітників правоохоронних органів, розширення міжнародної співпраці та залучення бізнес спільноти до вирішення цієї проблеми. Останній план дій був опублікований у червні 2004 року.

2. МЕХАНІЗМ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ: ЗАКОНОДАВЧА ПІДСТАВА, ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН, НАЯВНІ ІНСТРУМЕНТИ

Законодавчі підстави:

Законодавство	Сутність
Статті 387-389 Кримінального Кодексу	Стаття 387 Кримінального кодексу передбачає, що будь-яка особа, яка пропонує або вимагає отримання неправомірної вигоди у зв'язку з посадою чи призначенням, буде покарана за корупцію.
Статті 5, 6 Кримінального Кодексу	Регулюють звинувачення іноземних компаній у корупції.

Відповідальний державний орган:

Антикорупційна діяльність Норвегії здійснюється через служби в структурі правоохоронних органів, у тому числі спеціалізовані поліцейські служби. Норвезьке Національне управління з розслідування і кримінального переслідування злочинів у сфері економіки і навколишнього середовища (*далі – ОКОКРІМ*) (*норв. – Densentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet – Økokrim*). ОКОКРІМ розслідує та подає до суду справи національного значення, пов'язані з економічними, екологічними злочинами та злочинами в сфері ІТ на території Норвегії. ОКОКРІМ має подвійну структуру, одночасно і як спеціалізоване агентство у рамках поліції, і як національний орган кримінального переслідування.

Наявні інструменти:

Особливість такої інституції як ОКОКРІМ полягає не тільки у своєрідній підпорядкованості, а й у методах та способах діяльності. У випадку отримання інформації про підозрілі події (в економічній чи екологічній сфері), окрім початку кримінального переслідування, в певних випадках ОКОКРІМ здійснює роз'яснювальну роботу, що дозволяє підвищити довіру та рівень співпраці.

У 2003 році було впроваджено *Penal Code provisions*, що спеціалізуються на справах, пов'язаних з хабарництвом та торгівлею.

3. МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ/ ПЕРЕГЛЯДУ

Моніторинг проводиться через наявні міжнародні організації GRECO, OECD Working Group on Bribery та the FATF (Financial Action Task Force).

ГРУЗІЯ

1. АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ЧАСТИНА ПРОГРАМИ УРЯДУ

Наразі діють положення Стратегії 2019-2020. Стратегія містить наступні розділи: (1) аналіз ситуації, (2) бачення, (3) галузеві пріоритети боротьби з корупцією, (4) реалізація, (5) моніторинг та оцінка. **Антикорупційна стратегія є частиною програми уряду.**

До галузевих напрямків Стратегії віднесено: діяльність Антикорупційної ради та міжвідомча координація; державна служба; відкритість, доступність публічної інформації та участь громадян; виховання та підвищення суспільної свідомості; правоохоронні органи; система юстиції; державні фінанси та державні закупівлі; митна та податкова система; приватний сектор; охорона здоров'я та соціальний сектор; політична корупція; оборонний сектор; сектор спорту; інфраструктурні проекти; контролюючі органи; муніципалітети.

2. МЕХАНІЗМ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ: ЗАКОНОДАВЧА ПІДСТАВА, ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН, НАЯВНІ ІНСТРУМЕНТИ

Законодавчі підстави:

Законодавство	Основні положення
Закон про конфлікт інтересів та корупцію на державній службі	Визначає основні принципи запобігання, виявлення та усунення конфлікту інтересів та корупції в державних органах, а також основні принципи відповідальності винних у корупції.
Кримінальний кодекс	Відповідно до положень Кодексу передбачена кримінальна відповідальність за такі правопорушення, як: підкуп виборців; незаконне привласнення або розтрата майна або майнових прав іншої особи через використання службового становища; службові проступки, зокрема, зловживання службовими повноваженнями, перевищення службових повноважень, незаконна участь у підприємницькій діяльності, хабарництво, дача хабарів, прийняття подарунків, заборонених законом, та підробка документів службовою особою.
Закон про національні регуляторні органи	Забезпечує незалежність національних регуляторних комісій від політичного тиску, неналежного впливу та незаконного втручання державних органів чи інших осіб, а також від будь-яких актів, які можуть порушити їх незалежність та діяльність.

Відповідальний державний орган:

Антикорупційна рада (АР) створена у 2008 році. Немає окремої організаційної структури. Лишається частиною уряду. Наразі членами АР є керівники урядових агентств та представники громадських і міжнародних організацій, а головою – Міністр юстиції. Роль секретаріату Антикорупційної ради виконує аналітичний департамент Міністерства юстиції Грузії, в якому працюють 16 осіб, двоє – стажери. Незалежне антикорупційне відомство відсутнє (проте відповідна законодавча ініціатива, яку підготувала група незалежних депутатів, була подана до парламенту Грузії у вересні цього року).

Наявні інструменти:

Викривачі. У межах антикорупційної стратегії викривачі є одним із методів боротьби з корупцією. Спеціального законодавства про викриття та захист викривачів поки не розроблено, через що працівники не захищені від можливої помсти за викриття, правоохоронними органами (Державна служба охорони, Міністерство внутрішніх справ та Міністерство оборони).

Норми щодо так званих «дверей, що обертаються». Інструмент, покликаний врегулювати перехід колишніх державних службовців у приватний сектор. На практиці не існує ефективних механізмів забезпечення відповідних законодавчих норм, і жодна установа не відповідає за їх виконання.

Моніторинг декларацій про майно. У 2017 році була запроваджена система моніторингу декларацій активів державних службовців.

Онлайн система державних закупівель.

Громадська консультативна рада. Є дорадчим органом міської адміністрації. Громадська консультативна рада складається з представників приватного сектору, НУО та місцевого населення.

Участь у сесіях муніципальних зборів. Будь-яка особа має право відвідувати публічні засідання муніципальних зборів та їх комісій без попереднього повідомлення. Закон зобов'язує муніципалітет надавати місця в залі засідань для тих, хто бажає відвідувати публічні засідання муніципальних зборів та їх комісій. Особи, які відвідують сесії, мають право ставити питання доповідачеві, робити пояснення та заяви, подавати інформацію.

3. МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ/ ПЕРЕГЛЯДУ

З початку існування антикорупційної стратегії (2005) відповідальність за моніторинг виконання Антикорупційного плану покладена на Міністра з питань реформ. Профільні міністерства розробляють внутрішні (міністерські) антикорупційні плани дій та подають їх Уряду у формі щоквартальних звітів про прогрес у виконанні цілей Плану дій. Щорічні звіти про впровадження подаються Президентові та оприлюднюються. Організовується щорічна конференція для розгляду звіту та оновлення плану дій. Окремо міський голова та члени муніципальних зборів зобов'язані проводити публічні збори з муніципальними виборцями не рідше одного разу на рік та подавати звіт про виконану роботу протягом року.

ПОЛЬЩА

1. АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ЧАСТИНА ПРОГРАМИ УРЯДУ

6 січня 2018 року згідно з Постановою №207 Ради Міністрів Республіки Польща від 19 грудня 2017 набрала чинності Урядова програма протидії корупції на 2018-2020 рр. (Rządowy Program Przeciwdziałania Korupcji na lata 2018–2020). Програма передбачає зобов'язання систематично проводити діяльність у сфері протидії корупції, що впливає з рекомендацій Групи держав проти корупції GRECO. Урядова програма протидії корупції на 2018-2020 роки відіграє роль інструменту, який забезпечує гнучке планування та управління законодавчою, оперативною, профілактичною та освітньою діяльністю, що здійснюється органами у сфері протидії корупційній злочинності.

Програма визначає 3 основні цілі та 8 завдань. Цілі: 1) посилення профілактичної та освітньої діяльності; 2) удосконалення механізмів моніторингу корупційних загроз та моніторингу правових норм у сфері протидії корупції; 3) активізація співпраці та координації діяльності між правоохоронними органами. Завдання: 1) посилення відкритості та прозорості суспільного життя; 2) розробка принципів захисту правотворчої системи, а також найважливіших державних закупівель та моніторинг реалізації прав у сфері комерціалізації та консолідації власності компаніями, що мають важливе значення для економіки; 3) посилення прозорості та об'єктивності процесу державних закупівель; 4) посилення рішень, що обмежують можливість корупції у державному та приватному секторах; 5) впровадження антикорупційної освіти в освітніх та навчальних програмах для державних службовців та осіб, які виконують державні функції; 6) формування соціальної свідомості через антикорупційну освіту; 7) впровадження рішень щодо співпраці та координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії корупції; 8) посилення міжнародної співпраці у галузі протидії корупції.

2. МЕХАНІЗМ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ: ЗАКОНОДАВЧА ПІДСТАВА, ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН, НАЯВНІ ІНСТРУМЕНТИ

Законодавчі підстави:

Законодавство	Основні положення
Кримінальний Кодекс (<i>Kodeks karny</i>), Кримінальний податковий кодекс (<i>Kodeks karny skarbowy</i>)	Цей Кодекс регламентує принципи і підстави кримінальної відповідальності у Польщі. Набув чинності з 1 вересня 1998 р., складається із загального, особливого та військового розділів. Діє паралельно з Кримінальним податковим кодексом Польщі 1999 р., який містить положення про податкові злочини та інші фінансові правопорушення.
Закон про Центральне Антикорупційне Бюро (<i>Ustawa o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym</i>)	Регулює діяльність Центрального Антикорупційного Бюро Польщі. Визначає повноваження цього органу, його завдання, сферу діяльності. Цей закон містить порядок призначення та звільнення з посад працівників Центрального Антикорупційного Бюро (ЦАБ), встановлює певні вимоги до осіб, які можуть бути призначені на посади голови та заступників голови ЦАБ.

Законодавство	Основні положення
Закон про Центральне Антикоруційне Бюро (<i>Ustawa o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym</i>)	Законом визначені такі функції Бюро: аналітично-інформаційна, оперативно-розшукова, контрольна. Очолює його Голова, що призначається Прем'єр-міністром. Контроль за діяльністю бюро здійснює нижня палата парламенту – Сейм.
Закон про обмеження господарської діяльності особами, що виконують державні функції (<i>Ustawa o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne</i>)	Закон містить перелік посадових осіб, яким заборонено вести підприємницьку діяльність, також встановлює обов'язкове декларування майна особами, які займають державні посади та керівні посади в органах місцевого самоврядування.
Закон про повернення несправедливо отриманих вигод за рахунок коштів Державного казначейства чи інших державних юридичних осіб (<i>Ustawa o zwrocie korzyści uzyskanych niesłusznie kosztem Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych</i>)	Якщо в результаті судового процесу чи адміністративного рішення про передачу права власності чи інших майнових прав недержавним (приватним) юридичним або фізичним особам ці особи несправедливо отримали перевагу з активів Державного казначейства чи інших державних юридичних осіб, суд може визначити спосіб та розмір відшкодування збитків і навіть розірвати договір.

Відповідальний державний орган:

Урядова програма протидії корупції 2018-2020 рр. була результатом роботи Центрального антикорупційного бюро (*Centralnego Biura Antykorupcyjnego*) у взаємодії з Міністром внутрішніх справ та управління (*Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji*). Центральне антикорупційне бюро – центральний орган державної влади, підзвітний Прем'єр-міністру Республіки Польща та підконтрольний нижній палаті Парламенту Польщі – Сейму.

Наявні інструменти:

Декларування. Заповнення податкових декларацій у Польщі є обов'язком не лише юридичних, але й фізичних осіб, які працюють і сплачують податки, тобто не лише чиновники державного чи місцевого рівнів можуть опинитися у фокусі уваги антикорупційних органів (якщо у будь-якої особи буде помічено різницю між фактичним і задекларованим рівнем доходів, то це може стати предметом ретельнішого контролю з боку податкових й антикорупційних органів). Відкритий публічний доступ до майнових декларацій державних службовців різних рівнів.

Громадяни мають можливість подавати до компетентних органів заяви щодо виявлених ними корупційних правопорушень, звертаючись на спеціально створені електронні скриньки. Таким чином, кожен житель Польщі має можливість долучитись до процесу боротьби з корупцією.

В рамках **освітньо-інформаційного напрямку реалізації антикорупційної політики** Центральне Антикоруційне бюро запустило навчально-освітню платформу для різних суспільних груп, що містить три окремі навчальні модулі: корупція в державному управлінні, корупція в бізнесі, протидія корупції.

3. МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ/ ПЕРЕГЛЯДУ

Система реалізації програми включає три рівні.

I рівень – Координатори реалізації програми. Посади, що координують виконання Програми, створені в Канцелярії Прем'єр-міністра, усіх міністерствах та центральних органах виконавчої влади, що мають статус виконавців програми.

II рівень – Робоча група, що реалізує Програму. Призначається Прем'єр-міністром. Головою робочої групи є Голова Центрального антикорупційного бюро. Забезпечує роботу членів Робочої групи Центрального антикорупційного бюро. Члени робочої групи збираються щонайменше раз на шість місяців, обов'язково в кінці кожного календарного року, щоб підбити підсумки реалізації Програми та спеціально на прохання кожного з членів робочої групи. Завдання робочої групи: затвердження планів реалізації завдань та заходів Програми для кожного члена робочої групи, контроль за виконанням робіт та реалізацією Програми, прийняття звітів про хід Програми, що подаються під час засідань.

Річний звіт складається до 1 березня кожного календарного року. Фінальний звіт про хід виконання Програми на 2018-2020 роки, після заслуховування та одностайного схвалення членами Робочої групи та отримання погодження Голови Центрального антикорупційного бюро, буде представлений Раді Міністрів через Міністра-координатора спеціальних служб (***Ministra – Koordynatora Służb Specjalnych***) до 15 квітня 2021 року.

3 вересня 2020 року було сформовано новий склад Ради Міністрів Республіки Польща. Кількість міністрів була скорочена. На даний момент міністр внутрішніх справ та управління є координатором спеціальних служб (***Mariusz Kamiński - Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Koordynator służb specjalnych***).

III рівень – Рада Міністрів. Голова робочої групи представляє звіт про виконання Програми Міністру-координатору спеціальних служб. Міністр-координатор спеціальних служб приймає звіт та подає його на розгляд та затвердження Радою Міністрів. Виконання Програми координується на кожному рівні. Через специфіку сфери, охопленої Програмою, та її надрегіональний характер, завдання та заходи, передбачені Програмою, виконуються по всій країні під керівництвом та наглядом компетентних міністерств, управлінь та органів.

В рамках моніторингу виконання Програми створено відкриту урядову веб-платформу antykoercja.gov.pl, призначену для публікації інформації про стан виконання завдань/заходів Програми.

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“ЄВРОПЕЙСЬКІ АНТИКОРУПЦІЙНІ ЗОБОВ’ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ТА АНТИКОРУПЦІЙНІ ІНІЦІАТИВИ”

1. ГРУПА ДЕРЖАВ ПРОТИ КОРУПЦІЇ GRECO (ЧОТИРИ РАУНДИ ОЦІНЮВАННЯ)

Відповідно до Статуту Групи держав по боротьбі з корупцією, метою Групи (GRECO) є удосконалити компетентність її членів в боротьбі з корупцією для вжиття заходів через динамічний процес спільного оцінювання методів проведення та однакового впливу згідно з їхніми зобов'язаннями в цій сфері⁸⁰.

Для досягнення мети, група «GRECO» спостерігає за дотриманням Керівних принципів боротьби з корупцією, які прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 6 листопада 1997 року. Спостерігає за впровадженням міжнародних законодавчих документів, прийнятих відповідно до Програми дій боротьби з корупцією, згідно з положеннями, які містяться в цих документах. Допомогає виявити недоліки в національній антикорупційній діяльності та пропонує необхідні законодавчі, інституційні чи оперативні заходи, надає майданчик для обміну найкращими рішеннями в галузі викриття й запобігання корупції.

Моніторинг GRECO включає:

- «горизонтальну» процедуру оцінки (усі члени оцінюються в рамках Оціночного туру), що веде до рекомендацій, спрямованих на подальші необхідні законодавчі, інституційні та практичні реформи;
- процедуру дотримання, що призначена для оцінки заходів, вжитих її членами для реалізації рекомендацій.

GRECO працює циклами: **раунди оцінки**, кожен з яких охоплює певні теми.

1. **Перший оціночний раунд** GRECO (2000–2002) стосується незалежності, спеціалізації та засобів національних органів, які займаються профілактикою та боротьбою з корупцією. Він також розглядав масштаби та обсяги імунітету державних службовців від арештів, переслідування тощо.
2. **Другий раунд оцінки** (2003–2006 рр.) зосереджується на виявленні, вилученні та конфіскації доходів, одержаних корупцією, попередженні та виявленні корупції в державному управлінні та запобігання використанню юридичних осіб (корпорацій тощо) як щита для корупції.
3. **Третій раунд оцінки** (розпочатий у січні 2007 р.) стосується (а) інкримінацій, передбачених Кримінально-правовою конвенцією про корупцію, та (б) прозорості фінансування партій.
4. **Четвертий раунд** (розпочато 1 січня 2012 р.) – запобігання корупції серед членів парламенту, суддів та прокурорів (етичні правила поведінки, конфлікт інтересів, заборони на здійснення окремих видів діяльності, декларування майнового стану).

Процес оцінки проводиться за чітко визначеною процедурою, коли GRECO призначає групу експертів для оцінки конкретного члена. Аналіз ситуації в кожній країні проводиться на основі письмових відповідей на анкету та інформації, зібраної на зустрічах з державними службовцями та представниками громадянського суспільства під час візиту до країни. За результатами візиту на місце група експертів складає звіт, який надсилається країні під пильну увагу для коментарів,

80. Статут Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_144#Text

перш ніж він нарешті буде переданий GRECO для вивчення та прийняття. Однією з сильних сторін моніторингу GRECO є те, що виконання рекомендацій вивчається у процедурі дотримання⁸¹.

Україна приєдналася до Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO) 01.01.2006 р., ратифікувавши Цивільну Конвенцію проти корупції. Спільні I та II раунди оцінювання завершено в липні 2015 року: з 25 рекомендацій виконано 20, частково виконано – 4, не виконано – 1. Звіт про відповідність вимогам затверджено в травні 2009 року⁸², протягом 2009 – 2015 років, подано 5 додаткових звітів. III раунд розпочатий у 2011 році: в жовтні 2011 року затверджений оціночний звіт «Інкримінація»⁸³ та «Прозорість фінансування партій»⁸⁴. В грудні 2013 року були подані два звіти⁸⁵ про виконання рекомендацій, а також в 2017 додаток до другого звіту⁸⁶. З 16 рекомендацій виконано 10 та частково виконано – 6.

Четвертий раунд розпочався у 2016 році. В червні 2017 року було опубліковано оціночний звіт з рекомендаціями стосовно «Запобігання корупції щодо депутатів парламенту, суддів та прокурорів»⁸⁷, а в грудні 2019 року було подано звіт про виконання рекомендацій⁸⁸. З 31 рекомендації виконано – 5, частково виконано – 15, не виконано – 11.

Частково виконано:

- GRECO рекомендував (i) розробити відповідні заходи, для посилення незалежності та неупередженості структур прийняття рішень Національним агентством з питань запобігання корупції (НАСР); та (ii) встановлення детальних, чітких та об'єктивних правил, що регулюють роботу НАЗК, зокрема, її розслідувальних завдань, з метою повного забезпечення прозорості та підзвітності на практиці дій НАЗК.
- Вжити відповідних нормативних, інституційних та оперативних заходів для забезпечення ефективного нагляду за існуючими вимогами до фінансової декларації, включаючи, але не обмежуючись, прийняття підзаконних актів, що дозволяють НАЗК виконувати свої завдання з перевірки; прийняття об'єктивної процедури моніторингу способу життя; введення без затримки автоматизованих перехресних перевірок даних та взаємодії баз даних з належним урахуванням прав на конфіденційність; та інститут апеляційних каналів накладених санкцій.
- GRECO рекомендував забезпечити, щоб на практиці НАБУ було забезпечено належним та безперешкодним доступом а) до повних декларацій про майно,

81. Оцінка того, чи була рекомендація виконана задовільно, частково або не була виконана, ґрунтується на звіті про ситуацію, що супроводжується підтверджуючими документами, поданими членом під контролем через 18 місяців після прийняття звіту про оцінку. У випадках, коли не всі рекомендації були дотримані, GRECO повторно вивчає видатні рекомендації протягом ще 18 місяців.

82. Звіт I і II раундів оцінювання від 2009 року. URL: https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/zvity/1.2.pdf

83. Звіт 2011 року «Інкримінація». URL: https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/zvity/2.4.pdf

84. Звіт 2011 року «Прозорість фінансування партій». URL: https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/zvity/2.1.pdf

85. Звіти про виконання рекомендацій. URL: https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/zvity/2.5.pdf; https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/zvity/2.7.pdf

86. Додаток до другого звіту III раунду. URL: [https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/2017/%D1%96%D0%BD%D1%88%D0%B5/GG%20GrecoRC3\(2017\)8%20en%20Final%20Ukraine%20Add%20to%202nd%20RC%20CONF%20UKR%20\(1\).pdf](https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/2017/%D1%96%D0%BD%D1%88%D0%B5/GG%20GrecoRC3(2017)8%20en%20Final%20Ukraine%20Add%20to%202nd%20RC%20CONF%20UKR%20(1).pdf)

87. Оціночний звіт четвертого раунду. URL: [https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/2017/%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8/G4%20FINAL%20GrecoEval4Rep\(2016\)9-eng-Final-Ukraine-CONF.pdf](https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/2017/%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8/G4%20FINAL%20GrecoEval4Rep(2016)9-eng-Final-Ukraine-CONF.pdf)

88. Звіт про виконання рекомендацій четвертого раунду. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/Greco.pdf>

отриманих НАЗК, і б) в рамках кримінального провадження, розпочато на основі таких декларацій, до всіх необхідних національних та регіональних баз даних для належного контролю декларацій про активи.

– GRECO рекомендував (i) подальшу розробку правил, що застосовуються до прийняття подарунків членами парламенту, суддями та прокурорами, зокрема шляхом зниження порогу вартості прийнятних подарунків; забезпечення більш точних визначень, щоб гарантувати, що вони охоплюють будь-які вигоди, включаючи в натуральній формі; роз'яснення концепції госпіталізації, яка може бути прийнятою; (ii) встановлення внутрішніх процедур оцінки та звітності про подарунки та повернення тих, які є неприйнятними.

– GRECO рекомендував НАЗК, у тісній координації з Парламентом, судовою гілкою та прокуратурою, надалі розвивати комунікаційні та консультативні канали з останніми та готувати спеціальні вказівки щодо імплементації Закону про запобігання корупції, що застосовується до кожної з відповідних професій.

– GRECO рекомендував забезпечити, щоб усі законодавчі пропозиції оброблялись на належному рівні прозорості та консультацій, зокрема шляхом (i) забезпечення інклюзивності роботи парламентських комітетів як на папері, так і на практиці, в тому числі шляхом публічних консультацій та слухань експертів, а також відповідних часових рамок; (ii) запровадження чітких правил щодо швидкої законодавчої процедури в Парламенті та забезпечення її застосування лише у виняткових та належним чином обґрунтованих обставинах.

– GRECO рекомендував вжити подальших відповідних заходів для запобігання уникнення (обходу) обмежень участі членів парламенту у підприємницькій діяльності не лише на законодавчому рівні, а й на практиці.

– GRECO рекомендував вжити заходів для забезпечення безпеки суддів, щоб зробити їх менш вразливими до зовнішнього тиску та корупції.

– GRECO рекомендував (i) переглянути необхідність зменшення кількості органів, що беруть участь у призначенні суддів; (ii) більш чітко визначення завдань та повноважень Громадської ради доброчесності, подальше забезпечення того, щоб її склад відображав різноманітність суспільства, та посилення правил щодо конфлікту інтересів - у тому числі шляхом забезпечення ефективного механізму контролю.

– GRECO рекомендував забезпечити, щоб у всіх судових провадженнях будь-які рішення про відвід судді приймалися без його / її участі і могли бути оскаржені

– GRECO рекомендував більш детально регламентувати просування / просування по службі прокурорів, щоб забезпечити єдині, прозорі процедури, що базуються на точних, об'єктивних критеріях, зокрема заслугах, та забезпечуючи, щоб будь-які рішення про просування / просування по службі були обґрунтованими та підлягали оскарженню.

– GRECO рекомендував запровадити законом періодичну оцінку результатів роботи прокурорів в органах прокуратури – із залученням органів самоврядування – на основі заздалегідь встановлених та об'єктивних критеріїв, забезпечуючи при цьому прокурорам належні можливості для участі в процесі оцінки.

– GRECO рекомендував (i) доповнити новий етичний кодекс прокурорів ілюстративними настановами (наприклад щодо конфлікту інтересів, подарунків та інших питань, пов'язаних з доброчесністю) та (ii) довести ці документи до відома всіх прокурорів та громадськості.

- GRECO рекомендував (i) заохочувати прокурорів відповідними способами відмовитись від справи, якщо з'являється потенційне упередження; (ii) забезпечення можливості оскарження будь-яких рішень про відвід прокурора.
- GRECO рекомендував надавати всім прокурорам спеціальні, регулярні тренінги та конфіденційні консультації з питань етики та доброчесності, запобігання конфлікту інтересів та корупції та підвищення обізнаності прокурорів з таких питань.

Не виконано:

- GRECO рекомендував (i) розробити та прийняти кодекс поведінки членів парламенту за участю самих депутатів та зробити його доступним для громадськості; та (ii) що воно має поєднуватися з докладними письмовими вказівками щодо його практичного впровадження (наприклад запобігання конфлікту інтересів при виконанні парламентської функції, можливості розкриття інформації та самовідводу щодо конкретних ситуацій конфлікту інтересів, подарунків та інших переваги, сторонні контакти тощо).
- GRECO рекомендував запровадити правила щодо взаємодії членів парламенту з лобістами та іншими третіми сторонами, які прагнуть впливати на законодавчий процес.
- GRECO рекомендував суттєво посилити механізми внутрішнього контролю за цілісністю в парламенті, щоб забезпечити незалежний, постійний та активний моніторинг та дотримання відповідних правил. Це чітко передбачає наявність низки ефективних, пропорційних та переконливих санкцій.
- GRECO рекомендував розробити ефективні внутрішні механізми для просування та підвищення обізнаності щодо питань доброчесності в парламенті як на індивідуальній основі (конфіденційне консультування), так і на інституційному рівні (навчання, інституційні дискусії з етичних питань, активне залучення керівних структур).
- GRECO рекомендував скасувати кримінальне правопорушення «Винесення за-відомо несправедливого вироку, ухвали чи розпорядження суддею» (стаття 375 Кримінального кодексу) та / або, принаймні, іншим чином забезпечити криміналізацію цього та будь-яких інших кримінальних правопорушень.
- GRECO рекомендував періодичну оцінку роботи суддів проводити суддями на основі заздалегідь встановлених, єдиних та об'єктивних критеріїв щодо їх повсякденної роботи.
- GRECO рекомендував більш точно визначити дисциплінарні правопорушення, що стосуються поведінки суддів, зокрема замінивши посилання на «норми судової етики та стандарти поведінки, що забезпечують довіру громадськості до суду» чіткими та конкретними правопорушеннями.
- GRECO рекомендував внести зміни до статутного складу Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії, щоб забезпечити абсолютну більшість працівників органів прокуратури, обраних їхніми колегами.
- GRECO рекомендував запровадити систему випадкового розподілу справ між окремими прокурорами на основі суворих і об'єктивних заздалегідь встановлених критеріїв, включаючи спеціалізацію, та поєднаних із відповідними гарантіями – включаючи жорсткий контроль – проти будь-яких можливих маніпуляцій системою.

- GRECO рекомендував (i) точніше визначити дисциплінарні проступки, що стосуються поведінки прокурорів та дотримання етичних норм; (ii) розширення діапазону доступних дисциплінарних стягнень для забезпечення кращої пропорційності та ефективності.
- GRECO рекомендував підвищити ефективність дисциплінарних проваджень за рахунок продовження строку давності, забезпечуючи можливість відкриття провадження також відповідними органами самоврядування (на які не покладено рішення щодо дисциплінарного провадження) та керівниками прокуратури, а також передбачаючи, що оскарження дисциплінарних рішень може в кінцевому підсумку (після можливої внутрішньої процедури в межах прокуратури) подаватися лише до суду як на матеріальних, так і на процесуальних підставах.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ ОЕСР (ЧОТИРИ РАУНДИ ОЦІНЮВАННЯ)

Україна входить до складу Антикорупційної мережі для країн Східної Європи та Центральної Азії⁸⁹ (з 1998 року), яка була започаткована Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)⁹⁰.

Антикорупційна мережа для країн Східної Європи та Центральної Азії
(*eng. Anti-corruption Network, ACN*)

Рік	Дії	Позиція України
Рік	Участь України в діяльності мережі	
1998	Україна входить до складу Антикорупційної мережі для країн Східної Європи та Центральної Азії ⁹¹ (з 1998 року), яка була започаткована Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).	
2003	Започатковано Стамбульський план дій з боротьби проти корупції (<i>eng. The Istanbul Anti-corruption Action Plan</i>) ⁹² .	
2004	Україна приєдналася до запропонованого та розробленого Стамбульського плану дій з боротьби проти корупції Антикорупційної мережі ОЕСР ⁹³ .	
2005–2006	Робоча програма Антикорупційної мережі ОЕСР: започатковано 1-й раунд моніторингу для держав-учасниць, за яким слідували наступні з періодичністю в три-п'ять років. Проведено чотири раунди моніторингу.	
2014	Меморандум про взаєморозуміння щодо поглиблення співробітництва між Кабінетом міністрів України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо поглиблення співпраці ⁹⁴ .	
2020	Україна пройшла чотири раунди моніторингу.	

89. Антикорупційна мережа підтримує країни Східної Європи та Центральної Азії в їх зусиллях щодо запобігання та боротьби з корупцією <https://www.oecd.org/corruption/acn/ukraine-oecd-anti-corruption-project.htm>

90. <https://www.oecd.org/>

91. Антикорупційна мережа підтримує країни Східної Європи та Центральної Азії в їх зусиллях щодо запобігання та боротьби з корупцією <https://www.oecd.org/corruption/acn/ukraine-oecd-anti-corruption-project.htm>

92. <https://www.oecd.org/corruption/acn/istanbulactionplan/>

93. Стамбульський план дій з боротьби проти корупції: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-04.

94. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1847321-18#Text>

Україна, долучившись до Стамбульського плану протидії корупції, взяла на себе певні зобов'язання⁹⁵:

- розробка ефективних та прозорих систем державної служби;
- побудова сприятливого бізнес-клімату;
- підтримка активної участі громадськості у реформі державних структур та відомств.

В результаті кожного раунду проводиться моніторинг та оцінка виконання рекомендацій, прийнятих протягом попереднього раунду. Особливо важливою складовою є оцінка реалізації заходів боротьби з корупцією. Звіти з моніторингу включають три основні компоненти:

1. Антикорупційна політика та інститути.
2. Криміналізація корупції та правоохоронна діяльність.
3. Попередження корупції (державна служба, публічні закупівлі, фінансовий контроль та аудит, політична корупція, корупція в судовій гілці влади).

Отже, за результатами **Звіту⁹⁶ про 1 раунд моніторингу** національних дій щодо виконання рекомендацій, прийнятих в ході огляду законодавчо-правової та інституційної бази боротьби з корупцією було опубліковано висновки стосовно ступеня реалізації кожної із 24-х рекомендацій⁹⁷. Відповідно до наведеної інформації, Україна:

- 1) не виконала жодної із 24 рекомендацій;
- 2) переважно виконано рекомендації 12 «Відповідальність юридичних осіб» та 13 «Взаємна правова допомога» з компоненту «Законодавство та криміналізація корупції, а також рекомендація 18 «Внутрішнє розслідування» зі складової «Прозорість державної служби».
- 3) 9 рекомендацій були частково виконані;
- 4) 12 рекомендацій були не виконаними. Варто зауважити, що серед цих дванадцяти невиконаних – шість стосується складової «Законодавство та криміналізація корупції».

У звіті⁹⁸, який був прийнятий на 9-му засіданні з моніторингу Стамбульського плану дій (**в рамках Мережі по боротьбі з корупцією для Східної Європи та Центральної Азії, 08.12.2010 р. в штаб-квартирі ОЕСР в Парижі**), стосовно 2-го раунду моніторингу представлено аналіз результатів, досягнутих Україною при проведенні антикорупційної реформи і виконання рекомендацій Стамбульського плану дій, з моменту проведення першого раунду моніторингу у 2006 р.

У звіті також представлені нові рекомендації (26 рекомендацій) для трьох напрямів: антикорупційна політика (**дослідження на тему корупції, міжнародні конвенції**), кримінальна відповідальність за корупцію (**санкції, ведення статистики**) і заходи щодо запобігання корупції (**створення органу з попередження проявів корупції, фінансовий контроль, політична корупція, суди, приватний сектор**).

95. <http://www.oecd.org/countries/ukraine/ukraine-oecd-anti-corruption-project.htm>

96. Перший раунд моніторингу <http://www.oecd.org/countries/ukraine/37835801.pdf>

97. «Виконано», «переважно виконано» (є невеликі недоліки, в основному виконано), «частково виконано» (зроблений ряд важливих кроків), «не виконано» (істотні недоліки).

98. Другий раунд моніторингу <http://www.oecd.org/corruption/acn/istanbulactionplan/46832397.pdf>

Відповідно до оновленого рейтингу за попередніми рекомендаціями, Україною:

- 1) повністю виконано 1 із 24 рекомендацій;
- 2) переважно виконано 4 рекомендації (2 з них – у попередньому раунді моніторингу);
- 3) 7 рекомендацій були частково виконані;
- 4) 12 рекомендацій були не виконані. Варто зауважити, що серед цих дванадцяти – дев'ять стосується складової «Криміналізація корупції».

Відповідно до звіту⁹⁹ «Антикорупційні реформи в Україні», затвердженого на пленарному засіданні Стамбульського плану дій по боротьбі з корупцією ОЕСР 24.03.2015 р. в Парижі, що стосується 3-го раунду моніторингу в рамках Стамбульського плану дій по боротьбі з корупцією, **Україна отримала новий перелік з 20 рекомендацій** та оновлену оцінку реалізації рекомендацій із попереднього раунду моніторингу:

- 1) повністю виконано 3 із 26 рекомендацій (1 – із попереднього раунду моніторингу);
- 2) переважно виконано 5 рекомендацій;
- 3) 10 рекомендацій – частково виконані;
- 4) 1 рекомендація стосовно дослідження корупції – не виконана.

У Меморандумі про взаєморозуміння щодо поглиблення співробітництва¹⁰⁰, який був підписаний у 2014 році, основними напрямками діяльності були визначені такі:

- надати українській владі спеціальну допомогу у створенні Національного антикорупційного бюро;
- надати допомогу у розвитку потенціалу спеціалізованому підрозділу Генеральної прокуратури, який буде співпрацювати з Національним антикорупційним бюро для забезпечення ефективного виявлення та розслідування справ про корупцію;
- розробити спільну навчальну програму з окремих аспектів виявлення, розслідування, переслідування та розгляду складних справ про корупцію, включаючи фінансові розслідування, для правоохоронних та судових органів;
- допомогти Україні спрямувати на більш чітке дотримання стандартів ОЕСР щодо підкупу іноземних громадян з акцентом на відповідальність юридичних осіб за корупційні правопорушення, конфіскацію, міжнародну співпрацю та повернення активів.

За результатами 4-го раунду моніторингу України було підготовлено оцінку досягнутих результатів у вигляді звіту¹⁰¹ про виконання рекомендацій, затверджених Антикорупційною мережею ОЕСР у вересні 2017 року. У цьому звіті визначено рівень прогресу у сфері запобігання та боротьби проти корупції, який вдалося досягти в Україні. Загалом з наданих Антикорупційною мережею ОЕСР у 2017 році в межах 26 рекомендацій отримано оцінку «прогрес» у виконанні 15 рекомендацій та «значний прогрес» у виконанні 3 рекомендацій. Рекомендації щодо кращої практики у сфері внутрішнього контролю, етики та забезпечення дотримання законодавства (підтримка імплементації антикорупційних стандартів у приватному секторі) потребують подальшого удосконалення.

99. Третій раунд моніторингу <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Ukraine-Round-3-Monitoring-Report-ENG.pdf>

100. Меморандум взаєморозуміння між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо поглиблення співпраці https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_003#Text

101. Четвертий раунд моніторингу <http://www.oecd.org/corruption/acn/OECD-ACN-4th-Round-Report-Ukraine-ENG.pdf>

3. ПЛАН ДІЙ З ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ВІЗОВОГО РЕЖИМУ УКРАЇНИ З ЄС

Можливість призупинення безвізового режиму з ЄС визначена спеціальним механізмом. У ньому прописано низку індикаторів, які відстежує ЄС. Умовно їх можна поділити на дві групи: критерії міграційні та критерії сталості реформ. Серед перших — динаміка відмов у в'їзді на кордоні, звернень щодо надання притулку, кількості мігрантів, які перебувають у ЄС незаконно, рівень співпраці у сфері реадмісії та можливі безпекові загрози для країн ЄС (наприклад, якщо громадяни безвізової країни починають вчиняти значну кількість серйозних злочинів у ЄС).

У другому пакеті — **сталість реформ у сферах безпеки**, захисту прав людини, **протидії корупції**, дотримання демократичних норм, які країна впровадила в рамках візової лібералізації з Європейським Союзом. У 2018 році механізм призупинення був інтегрований до тексту Регламенту ЄС щодо візових і безвізових країн (2018/1806).

Так, у разі порушення міграційних критеріїв ініціювати запуск механізму можуть країна-член ЄС, звернувшись до Єврокомісії, сама Єврокомісія або проста більшість країн-членів ЄС (тобто щонайменше 14 держав). При цьому Єврокомісія має спершу спробувати знайти вирішення проблеми шляхом діалогу з третьою країною, і тільки якщо така спроба не спрацює або ініціатором виступає одразу проста більшість країн-членів, упродовж місяця після цього має бути ухвалене рішення про застосування механізму призупинення.

На першому етапі призупинення може стосуватися окремих категорій громадян, якщо саме з ними були пов'язані порушення, терміном дев'ять місяців. Якщо ситуація не покращується, механізм застосовується строком на півтора року вже для всіх громадян третьої країни, а після цього може бути розглянуте повернення візового режиму.

Положеннями Регламенту 2018/1806 не визначається перелік реформ, які перевіряються, для кожної країни він свій. Регламент визначає, що впродовж семи років після отримання третьою країною безвізу принаймні раз на рік Європейська Комісія має надавати моніторингові звіти для Європарламенту та Європейської Ради про дотримання країною умов візової лібералізації.

Саме на підставі цих звітів Європейська Комісія може запустити механізм призупинення через відкат реформ. При цьому ЄС також враховуватиме наявність чи відсутність діалогу з країною, ситуацію з правами людини та можливий вплив позбавлення безвізу на цю ситуацію, політичну ситуацію і двосторонні відносини з країною.

4. АНТИКОРУПЦІЙНА ІНІЦІАТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УКРАЇНІ (EUACI)

Антикорупційна ініціатива ЄС «EUACI»¹⁰² є найбільшою програмою підтримки ЄС у сфері боротьби з корупцією в Україні. Ініціатива тривалістю у три роки фінансується Європейською Комісією та Міністерством закордонних справ Данії. Загальний бюджет становить 15,84 мільйонів євро. Програма виконується Міністерством закордонних справ Данії (Danida). Загальною метою Програми є вдосконалення впровадження антикорупційної політики в Україні, що в свою чергу сприятиме зменшенню рівня корупції.

EUACI в Україні була створена з метою посилення спроможності антикорупційних інституцій та посилення контролю парламентом, громадянським суспільством та ЗМІ за реформами в Україні. Серед цілей виділяють:

- вдосконалення реалізації антикорупційної політики;
- сприяння зменшенню масштабної корупції;
- посилення оперативного та законодавчого потенціалу державних установ у запобіганні та ліквідації корупції;
- посилення парламентського нагляду за реформами та потенціалу вивчення та вдосконалення стратегічної законодавчої бази;
- збільшення потенціалу органів місцевого самоврядування, громадськості та засобів масової інформації, що дозволить їм брати участь у антикорупційній діяльності.

З метою досягнення цілі цього проекту, програма включає три компоненти¹⁰³:

1. Підтримка державних установ, які займаються профілактикою та боротьбою з корупцією.
2. Сприяння здійсненню парламентом України антикорупційних реформ.
3. Допомога місцевим органам влади, громадянському суспільству та ЗМІ у боротьбі з корупцією (міста доброчесності, організації громадянського суспільства, журналісти-розслідувачі).

102. EUACI <https://euaci.eu/>

103. <https://euaci.eu/what-we-do/components/>

Компоненти Проєкту EUACI

Компонент 1	Компонент 2	Компонент 3
<p>Надає консультативну, організаційну та фінансову допомогу спеціальним антикорупційним установам.</p> <p>Реалізовані проєкти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – IT-обладнання для Агентства з розшуку та менеджменту активів (АРМА) України – Технічна підтримка Регіонального інституту розвитку преси¹⁰⁴ – Аналіз бізнес-процесів, що використовуються для електронних податкових декларацій (аналіз включає виявлення проблем та розробку заходів, що дозволяють внести необхідні вдосконалення в бізнес-процеси, що використовуються для оцінки податкової декларації. Проєкт був реалізований спільно з Національним антикорупційним бюро України (у жовтні 2017 року)¹⁰⁵). – Допомога у типологічних дослідженнях, що дозволяють виявити нові тенденції та схеми відмивання грошей та фінансування тероризму (проєкт здійснено Державною службою фінансового моніторингу України)¹⁰⁶. 	<p>Реалізовані проєкти:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Створення Міжнародної консультативної ради з питань боротьби з корупцією (IACAB). IACAB був створений 8 вересня 2017 року в результаті підписання Листа про наміри між Антикорупційним комітетом Верховної Ради та EUACI¹⁰⁷. Фахівці IACAB проводять аналіз антикорупційних зусиль в Україні у сферах розслідування, кримінального переслідування та судового розгляду гучних справ про корупцію. Експерти готують звіти за результатами їх аналізу та надають рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності українських антикорупційних установ. 	<p>Реалізовані проєкти:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фінансова підтримка проєкту «Залучення місцевої громади до програм боротьби з корупцією за сприяння громадських антикорупційних розслідувань, нагляду та громадянської освіти». 2. Підтримка журналістських розслідувань. 3. Підтримка 9-ї конференції журналістських розслідувань. 4. Тренінги для журналістів: «Технології журналістських розслідувань». 5. «Журналістські розслідування корупції та зловживань на комунальному підприємстві». 6. Співпраця з «Містами доброчесності». 7. У ряді обраних міст проведення аналізу корупційних ризиків, визначено шляхи їх усунення та створено і впроваджено антикорупційні інструменти.

104. <https://irrp.org.ua/>

105. <https://old.nazk.gov.ua/news/v-nazk-prezentovano-zvit-z-rezultatamy-analizu-biznes-procesiv-povnoyi-perevirky-e-deklaracij>

106. <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhfinmonitoring-za-pidtrimki-antikorupcijnoyi-inicijativi-yevropejskogo-soyuzu-euaci-vidav-zbirku-tipologichnih-doslidzen>

107. <https://iportal.rada.gov.ua/news/Novyny/148290.html>

5. ІНІЦІАТИВА ЄС В УКРАЇНІ – EUAM

Консультативна місія Європейського Союзу (КМЄС) / *The European Union Advisory Mission* (EUAM) в Україні офіційно розпочала роботу в Києві 1 грудня 2014 року після Революції Гідності та одержання відповідного запрошення від уряду України¹⁰⁸.

КМЄС в Україні має на меті допомогти українській владі у сталій реформі цивільного сектору безпеки шляхом стратегічних порад та практичної підтримки конкретних заходів реформування на основі стандартів ЄС та міжнародних принципів належного врядування та прав людини.

Метою є створення цивільного сектору безпеки, який був би ефективним, відповідальним та користувався довірою громадськості. **Місія** ініціативи – допомога державним органам України у послідовному реформуванні сектора цивільної безпеки шляхом надання стратегічних консультацій і практичної підтримки.

Сектор цивільної безпеки охоплює діяльність установ, що відповідають за охорону правопорядку та верховенство права – Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція, Генеральна прокуратура, Служба безпеки, Державна прикордонна служба, Державна фіскальна служба, Антикорупційні органи.

Відповідно до мети та місії, діяльність ініціативи має **три напрямки**:

1. Надання стратегічних консультацій щодо реформування сектору цивільної безпеки для розробки стратегій сектору цивільної безпеки.
2. Підтримка імплементації реформ надання практичних консультацій, тренінгів та обладнання.
3. Співпраця та координація для забезпечення координації реформ між українськими та міжнародними партнерами.

Наразі місія має представництва в 5 містах України: Києві, Львові, Харкові, Одесі та Маріуполі, та додатково має мобільний підрозділ, за допомогою якого може працювати в інших регіонах країни.

108. EUAM/КМЄС. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/our-mission/about-us/>

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА В ПРАКТИЦІ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ”

Одним з адміністративно-правових засобів забезпечення законності у законотворчій діяльності органів виконавчої влади є антикорупційна експертиза. Антикорупційна експертиза законодавства є одним з найважливіших превентивних заходів у протидії корупції.

Термінологічне визначення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів закріплено у Модельному законі «Основи законодавства про антикорупційну політику», прийнятому на 22 пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї країн-учасників СНД від 15 листопада 2013 року та Методології проведення антикорупційної експертизи, яка затверджена наказом Міністерства юстиції України від 23 червня 2010 року № 1380/5¹⁰⁹.

Антикорупційна експертиза правових актів – це діяльність фахівців (експертів) з виявлення та опису корупціогенних чинників, що відносяться до діючих правових актів та їх проєктів; розробки рекомендацій, спрямованих на усунення або обмеження дії таких факторів.

Проведення антикорупційної експертизи в **Республіці Молдова** визначені такими нормативно-правовими актами.

- Закон № 780-XV від 27 грудня 2001 р. «Про законодавчі акти»¹¹⁰. Статтею 22 Закону передбачено, що «антикорупційна експертиза є обов'язковою для всіх проєктів законодавчих актів».
- Закон № 317-XV від 18 липня 2003 р. «Про нормативно-правові акти Уряду та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади»¹¹¹. Статтею 41 Закону визначено, що відповідно до цього Закону «проєкт нормативного акту Уряду супроводжується в обов'язковому порядку з антикорупційною експертизою, щоб перевірити, чи відповідає він національним та міжнародним антикорупційним стандартам, а також для запобігання появи нових нормативних актів, які сприяють або можуть сприяти корупції».
- Закон № 1104-XV від 6 червня 2002 р. «Про Національний центр боротьби з корупцією». Відповідно до статті 4 та статті 5 Закону, Центр має повноваження «проводити антикорупційну експертизу законопроєктів та проєктів нормативно-правових актів Уряду та перевіряти їх на відповідність державній політиці в сфері запобігання та протидії корупції». Центр має право «запитувати та отримувати від державних органів інформаційну та консультативну підтримку, необхідну для проведення антикорупційної експертизи законопроєктів та проєктів нормативно-правових актів Уряду».
- постанова Уряду «Про антикорупційну експертизу проєктів законодавчих та нормативних актів»¹¹² № 977 від 23 серпня 2006 р.

У **РЕСПУБЛІЦІ ВІРМЕНІЯ** проведення антикорупційної експертизи передбачено положеннями постанови Уряду Республіки Вірменія від 22 жовтня 2009 року №1205-Н «Про оцінку регулюючого впливу антикорупційних нормативно-правових актів».

109. http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_944

110. <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=313239&lang=2>

111. <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=312810&lang=2>

112. <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=317065&lang=2>

Постанову Уряду №1205-Н було розроблено на виконання статті 27.1 Закону «Про правові акти», **яка передбачає 15-денний період для проведення експертизи та 5-денний строк у випадку прийняття законопроекту в першому читанні в Парламенті**. Суб'єкт законодавчої ініціативи або Парламент не зобов'язаний брати до уваги рекомендації, висловлені в експертизі.

Антикорупційну експертизу здійснює спеціальний структурний підрозділ Міністерства юстиції – Агентство експертизи правових актів¹¹³. До завдань Агентства віднесено забезпечення організації та здійснення обов'язкової державної експертизи на відповідність проєктів нормативно-правових актів, правових актів, прийнятих керівниками органів державного управління Республіки Вірменія, відомчих нормативно-правових актів, прийнятих органами місцевого самоврядування, Конституції, законам, а також вимогам міжнародних договорів. Агенція складається з 15 посадових осіб, до повноважень 8 віднесено питання проведення антикорупційної експертизи.

В **ЛИТОВСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ** антикорупційна експертиза законодавства та проєктів актів здійснюється відповідно до положень Закону «Про Запобігання корупції»¹¹⁴. Статтею 8 передбачено, що суб'єкт законодавчої ініціативи проводить експертизу проєктів законодавчих актів:

- які регулюють соціальні відносини в певних секторах, таких як **діяльність державних компаній, надання субсидій або фармацевтичний сектор**;
- які містять положення, що можуть вплинути на збільшення корупції в державному сектору в цілому.

Служба спеціальних розслідувань (*The Special Investigation Service*) наділена повноваженнями аналізу чинного акту законодавства чи законопроекту, що регулює соціальні відносини, за власною ініціативою або за запитом Президента Республіки, Голови Сейму, Прем'єр-міністра, парламентських комітетів, комісій або груп, чи окремого Міністра. Проведення антикорупційної експертизи може бути передано (іншим) органам державної влади та (або) академічним установам.

За своєю сутністю антикорупційна експертиза це «огляд проєктів або прийнятих законів з метою виявлення існуючих прогалин в регулюванні, які можуть призвести до корупції, а також дозволять діяти нечесно, несправедливо, таємно чи у суб'єктивний спосіб».

У **КИРГИЗСТАНІ** існує дворівневий механізм антикорупційної експертизи – один механізм для проєктів законів, а інший – для проєктів нормативно-правових актів. Законодавством не передбачено проведення антикорупційної експертизи чинних актів законодавства.

113. <https://www.moj.am/ru/structures/view/structure/14>

114. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/cf4e54225ce611e7a53b83ca0142260e?jfwid=wny8rkyr9&buildNumber=1512115559885>

Відповідно до статті 20 абз. 1 Закону «Про нормативно-правові акти» проєкти нормативно-правових актів проходять різні види «наукової експертизи», в тому числі і антикорупційну експертизу.

«До проєктів нормативно-правових актів, предметом яких є **питання забезпечення конституційних прав, свобод та обов'язків громадян, правового статусу громадських об'єднань та засобів масової інформації; державний бюджет, податкова система, питання екологічної безпеки, боротьба зі злочинністю або запровадження нових видів регулювань підприємницької діяльності**, обов'язково здійснюється антикорупційна експертиза».

Що стосується проєктів законів, то положення «Стандарти проведення деяких типів спеціалізованих експертиз законопроєктів у Парламенті» (***Standards for Conducting some Types of Specialised Screening of Draft Laws in Parliament***) від 2008 року містять більш детальні вказівки щодо сфер, де антикорупційна експертиза є обов'язковою. Відповідно до Стандартів, антикорупційна експертиза складається з двох етапів: I – оцінка відповідності загальним антикорупційним стандартам (**конституційні принципи, спрямовані на боротьбу з корупцією, політика щодо боротьби з корупцією, міжнародні договори та національні закони про боротьбу з корупцією**) і, II, за спеціальним антикорупційним стандартом (п. 3.4.4). Спеціальні стандарти полягають в уникненні корупційних факторів, таких як надмірне адміністративне навантаження та дискреційні повноваження, а також нечіткі повноваження державних службовців. Інші фактори – відсутність конкурентних процедур, детальних заборон та обмежень при здійсненні державними службовцями службових обов'язків, механізмів доступу до інформації, усунення конфлікту інтересів (п. 3.4.6).

Експерт, що проводить антикорупційну експертизу, повинен вказати наявні корупційні ризики та надати рекомендації щодо внесення змін до законопроєкту з метою мінімізації корупційного ризику.

В **РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ** концепція оцінки корупційних ризиків, що мають вплив на ефективність законодавства, має свої суттєві особливості. Відповідно до ст. 49-1 Закону «Про нормативно-правові акти Республіки Білорусь» від 10 січня 2000 № 361-З проекти нормативно-правових актів підлягають кримінологічній експертизі¹¹⁵. Випадки і порядок проведення такої експертизи встановлені Президентом. Такого роду кримінологічна експертиза проводиться спеціальною державною установою «Науково-практичний центр проблем зміцнення законності та правопорядку Генеральної прокуратури Республіки Білорусь».

Основним критерієм оцінки проекту правового акта при проведенні кримінологічної експертизи є можливість виникнення ризиків криміногенного характеру в процесі застосування правового акта, в тому числі обумовлених його соціальною адаптованістю, неоднозначністю його норм, неповнотою правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин.

У 2003 році в **НІДЕРЛАНДАХ** була запроваджена методологія «превентивної самооцінки корупційної вразливості в публічній сфері», на основі якої державні органи могли проводити оцінку корупційних ризиків. Особливістю цієї методології було використання двох концептуально та процедурно узгоджених методів: аналізу законодавства та проведення опитувань посадових осіб.

Антикорупційна експертиза є, мабуть, найкращою формою оцінки корупційних ризиків законодавця. Однак у багатьох європейських країнах, зокрема у **ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ, НІМЕЧЧИНІ, СКАНДИНАВСЬКИХ ДЕРЖАВАХ** відповідно положення п. 3 ст. 5 Конвенції ООН проти корупції 2003 р. про оцінку нормативних актів, було сприйняте радше як заклик до більш глибокого проведення звичайної правової експертизи.

115. <https://etalonline.by/document/?regnum=p30700244>

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“КАНАЛИ ПОВІДОМЛЕННЯ ВИКРИВАЧІВ У МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ”

Викривач або інформатор (*whistleblower*) – будь-яка особа – співробітник компанії чи державного закладу, – яка розкриває інформацію спільноті або компетентному органу про будь-які проступки та правопорушення, що можуть мати форму шахрайства, корупції та ін. Дії викривачів спонукають відповідальні органи відкривати кримінальні справи проти компаній чи окремих департаментів. Викривачі можуть бути внутрішніми (повідомляють про правопорушення вищим посадовим особам організації) та зовнішніми (повідомляється за межі організації, в ЗМІ, в компетентні державні органи або поліцію).

Міжнародні організації спонукають держави створювати відповідальні органи для боротьби з корупцією, а також механізми захисту викривачів та інформаторів, тому кожна держава створює відповідне законодавство, що регулює процес викриття та розслідування маніпуляцій, пов'язаних з корупцією, відмиванням грошей, зловживанням повноваженнями та інших. Організація Об'єднаних Націй (ООН) в 2003 році затвердила Конвенцію проти корупції, як зобов'язальний інструмент боротьби з корупцією в державах-учасниках. Відповідно до конвенції, кожна держава-учасниця зобов'язується створити орган, що має відповідати за боротьбу з корупцією. Каналами викривальної діяльності мають бути: внутрішня звітність, зовнішня звітність перед регулюючим, правоохоронним чи іншим відповідним органом; зовнішня звітність перед засобами масової інформації та будь-якими іншими публікаційними платформами. Також, відповідно до ст. 32,33 поточної Конвенції, кожна держава повинна створити ефективний механізм захисту для осіб, що займаються викривальною діяльністю задля збереження їх від помсти, погроз чи залякувань¹¹⁶.

Не лише урядові міжнародні організації спонукають держави боротися з корупцією, але також і неурядові організації, як, наприклад, **Transparency International** (центри організації знаходяться в більш ніж 100 країнах світу), яка в своїх Рекомендаціях для законодавства щодо принципів інформування про порушення 2009 року помістила принципи захисту викривачів від помсти¹¹⁷.

США

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА

В країні є декілька урядових законів, які регулюють механізм викриття порушень, а також захист та компенсацію інформаторам.

Федеральний Закон про неправдиві вимоги (***Federal False Claims Act***)¹¹⁸ 1986 року – накладає відповідальність на осіб та компаній (зазвичай федеральних підрядників), котрі зловживають або дурять урядові фінансові програми. Закон включає в себе положення Qui Tam, що надає змогу особам, що не пов'язані з урядом (т. зв. «регулятори») надавати інформацію про факти порушення, особливо якщо викривач є працівником фірми, проти якої направляється позов. Заяви подаються до Генерального прокурора і розглядаються судом.

116. Механізм огляду реалізації. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/implementation-review-mechanism.html>

117. Рекомендації Transparency International. URL: https://www.transparency.org/files/content/activity/2009_PrinciplesForWhistleblowingLegislation_EN.pdf

118. Federal False Claims Act. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/STATUTE-100/pdf/STATUTE-100-Pg3153.pdf>

В разі, якщо суд підтвердить факт зловживання або порушення з боку відповідача, на обвинувачуваного накладається потрібна сума від завданої шкоди і штраф у розмірі від 5000 до 10000 доларів; відповідач повинен додатково оплатити витрати позивача та гонорар адвоката. Позивач (викривач) отримує від 15% до 30% коштів з тих, що накладаються на відповідача, як винагорода за правомірну діяльність.

Закон щодо посилення захисту викривачів 2012 року¹¹⁹ – закон, що вносить поправки до Закону про захист викривачів 1989 року. Він забезпечує посилення захисту державних інформаторів шляхом розширення сфери захисту та судового розгляду, а також призначення агентства **Whistleblower Protection Ombudsman** (Омбудсмен із захисту інформаторів), який діє при Управлінні Генерального інспектора США.

КАНАЛИ ВИКРИВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Управління Генерального інспектора (OIG) зобов'язується захищати права осіб, що займаються викривальною діяльністю, до їх числа входять федеральні службовці, колишні працівники, ті, що шукають роботу, та працівники підрядника. Скаргу можна подати стосовно порушення антимонопольного закону за поштою antitrust@ftc.gov або відправити листа за адресою, вказаною на сайті. Також будь-якого роду скарги стосовно тих чи інших фінансових стягнень чи порушень можна подати за електронною адресою [ftc.gov/complaint](https://www.ftc.gov/complaint)¹²⁰.

Project on Government Oversight (POGO) – проєкт працює з 1981 року. Скаргу можна подати за допомогою:

- Signal – безкоштовний додаток для телефону, завдяки якому можна напряму спілкуватись з представниками POGO. Можна відправляти текстові повідомлення, зображення, відео, безпечно спілкуватись із слідчими, оскільки додаток не зберігає метадані, і його можна налаштувати на автоматичне видалення повідомлень через певний проміжок часу. Телефон POGO's Signal: 1-202-656-9263.
- Зашифрована електронна пошта, за допомогою шифрування PGP, з використанням відкритого ключа POGO. Електронна пошта: reportcorruption@pogo.org (детальна інформація на сайті).
- SecureDrop – система відправки повідомлень про порушення з відкритим вихідним кодом, для безпечного прийому документів та обміну даними з анонімними джерелами. Рекомендується до використання, якщо анонімність має першочергове значення.
- Peerio – безкоштовний комплексний додаток для зашифрованих повідомлень для комп'ютера та телефону для прямого зв'язку з POGO. Забезпечує повністю зашифроване хмарне сховище для файлів. Ім'я користувача POGO в Peerio: REPORTPOGO.

Детальніша інформація про всі способи зв'язку з організацією знаходиться на сайті¹²¹.

119. The Whistleblower Protection Enhancement Act of 2012 (WPEA). URL: <https://www.justice.gov/pardon/whistleblower-protection-enhancement-act>

120. File a Complaint of Federal Trade Commission. URL: <https://www.ftccomplaintassistant.gov/#crnt&panel1-1>

121. Як зв'язатись з POGO безпечно. URL: <https://www.pogo.org/report-corruption/>

Government Accountability Project – неурядова організація, що займається різного роду допомогою інформаторам. Подати заявку можна, заповнивши онлайн-форму для запиту про допомогу як щодо подання скарги про порушення, так і про переслідування з боку роботодавця¹²².

National Whistleblowers Center – некомерційна організація, що підтримує викривачів в їхніх спробах викрити корупцію та інші правопорушення, а також сприяє їх розслідуванню. Організація виступає лише в ролі юридичного представника, якщо справа розглядається в суді, тобто заповнення форми або відправка листа на адресу не означає, що заява буде направлена до державного органу. Подати заявку на розгляд можна онлайн або за адресою¹²³.

ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ ТА ЗАПОБІГАННЯ ПОМСТИ З БОКУ РОБОТОДАВЦЯ

Відповідно до законодавства (більш ніж 20 законів, в яких говориться про захист викривачів¹²⁴), Управління безпеки та охорони праці (OSHA) створило Програму захисту викривачів¹²⁵, мета якої – вберегти працівників від помсти за повідомлення про порушення на будь-яких робочих місцях. Помста може проявлятися у формі звільнення, погроз, відмови у просуванні по кар'єрній драбині, скорочення виплат чи годин тощо. Для того, аби поскаржитись в OSHA на переслідування з боку роботодавця, можна заповнити онлайн-форму, або, в разі надзвичайної ситуації – зателефонувати за номером гарячої лінії¹²⁶ (згідно з розділом 11 Закону про безпеку та гігієну праці (OSH)). Термін розгляду позову варіюється від 30 до 180 днів, залежно від закону (з більш ніж двадцяти), відповідно до якого подається скарга.

ВАЖЛИВО! Для забезпечення анонімності та максимальної конфіденційності кожна організація та кожен канал зв'язку рекомендує не використовувати робочу електронну адресу або будь-які робочі дані та не користуватись робочим обладнанням для надання інформації про порушення; також рекомендує створити окрему поштову скриньку, використовувати захищені операційні системи, що допомагають зберегти конфіденційність, а також видаляти метадані.

НІМЕЧЧИНА

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА

В Німеччині не так давно почалась активна робота над розробкою механізмів та структур, що мають займатись розкриттям та розслідуваннями в сфері корупційних та інших правопорушень. Наразі Німеччина опирається на Директиву ЄС 2019 року про захист осіб, що інформують про порушення законодавства Європейського Союзу, котру держави мають імплементувати протягом двох років.

122. Запит на допомогу Government Accountability Project. URL: <https://www.surveymonkey.com/r/VSX2W5Z>

123. Contact the National Whistleblower Legal Defense and Education Fund. URL: <https://www.report-fraud-now.info/contact-nwldef>

124. Occupational Safety and Health Administration Directorate of Whistleblower Protection Programs (DWPP) Whistleblower Statutes Summary Chart URL: <https://www.whistleblowers.gov/sites/wb/files/2019-12/WB-Statute-Summary-Chart-10.8-Final.pdf>

125. <https://www.whistleblowers.gov/>

126. OSHA ONLINE WHISTLEBLOWER COMPLAINT FORM. URL: <https://www.osha.gov/whistleblower/WBComplaint.html>

Мінімально зачіпають тему захисту працівників в разі подання з їх боку скарг проти роботодавців такі закони: Закон про охорону праці та техніку безпеки (ArbSchG) – параграф 17 закону говорить про права робітників подати скаргу в компетентні органи, якщо роботодавець не звертає уваги на подані йому скарги.

Закон про конституцію робіт (Betriebsverfassungsgesetz) в параграфі 84 також говорить про те, що кожен працівник має право подати скаргу в відповідні органи без подальшого переслідування з боку роботодавця.

Whistleblower – Netzwerk e.V. – створена в 2020 році мережа, сайт та остаточний механізм роботи якої ще знаходяться в процесі розробки, оскільки Німеччина ще не імплементувала Європейську директиву про захист викривачів, а законодавство, що всеохоплює стосується корупційних розслідувань, відсутнє¹²⁷.

ФРАНЦІЯ

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА

У Франції законом, що відповідає за боротьбу з корупцією, є Закон № 2016-1691 від 9 грудня 2016 року про прозорість, боротьбу з корупцією та модернізацію економічного життя¹²⁸. Закон складається з трьох частин:

1. Посилення прозорості.
2. Краща боротьба з корупцією.
3. Модернізація економічного життя.

Закон також ухвалив створення французького агентства по боротьбі з корупцією, створення публічного цифрового довідника осіб, що представляють інтереси громадськості в органах державної влади (підтримується Вищим органом з питань прозорості у громадському житті (НАТVP), у главі II поточного закону йдеться про механізм захисту інформаторів (незалежно від сфери інформування)).

УРЕГУЛЬОВАНА ПРОЦЕДУРА ПОДАННЯ СКАРГИ

Згідно із законом (ст.8), перш ніж оприлюднювати факт порушення, необхідно першочергово попередити ієрархічне керівництво організації (роботодавця, референта тощо), якщо протягом розумного терміну немає ніякої реакції на попередження з їхнього боку, воно направляється до судового або адміністративного органу або іншої компетентної організації. В крайньому випадку, за відсутності відповіді з боку згаданих органів, проти яких подається скарга протягом трьох місяців, попередження може бути оприлюднене.

Якщо існує серйозна небезпека, пункт повідомлення керівництва може бути опущений, і попередження може одразу доводитись до відома відповідних органів та бути

127. FAQ. Політика інформування. URL:<https://www.whistleblower-net.de/informieren/faq-whistleblowing-richtlinie/>

128. LOI n° 2016-1691 du 9 décembre 2016 relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique.

URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000033558528&categorieLien=id>

оприлюднене. Також будь-який працівник може відправити скаргу Захиснику прав, щоб її направили до відповідного органу.

ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ ТА ЗАПОБІГАННЯ ПОМСТИ З БОКУ РОБОТОДАВЦЯ

Відповідно до статті 9 поточного закону, елементи, що можуть ідентифікувати інформатора, можуть бути розкриті, окрім як в судовому органі, лише за згодою інформатора. Факт розкриття карається двома роками ув'язнення і штрафом 30 000 євро.

Поточний закон також вносить зміни до трудового кодексу 1132-3-3, в яких містяться статті про заборону переслідування та/або помсти з боку роботодавця до викривача. В разі, якщо роботодавець вчиняє якісь дії проти робітника, що зробив викривальну заяву, працівник може звернутись до Виробничого Трибуналу на умовах, що передбачені в главі V розділу V книги IV першої частини трудового кодексу Франції. Коли слідчий суддя або інший розслідувальний орган отримують інформацію про дифамацію проти інформатора, розмір штрафу відповідно до кримінально-процесуального кодексу може сягати до 30 000 євро.

КАНАЛИ ВИКРИВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Французьке антикорупційне агентство – служба з національною юрисдикцією, створена відповідно до закону від 9 грудня 2016 року. З сайту агентства викривачі можуть перейти за посиланням на так званого Захисника прав (Défenseur Des Droits)¹²⁹, де є можливість подати скаргу декількома способами:

- особиста зустріч з делегатом від організації;
- заповнення онлайн-форми;
- телефонний дзвінок;
- поштою за вказаною адресою (безкоштовно);
- також надається додаткова можливість надання скарги мовою жестів, для людей з обмеженими можливостями.

Вищий орган з питань прозорості у громадському житті – незалежний адміністративний орган, що містить декілька відділів. Відділ зв'язків з громадськістю визначає та застосовує процедури отримання, запису, анонімізації та публікації скарг та заяв. Сайт також переправляє на Інтернет-сторінку Захисника прав.

Якщо викривач внутрішній – необхідно пройти кроки відповідно до статті 8 (описаної вище), у випадку, якщо інформування здійснюється зовнішнім викривачем – немає правового зобов'язання здійснювати всі кроки перед оприлюдненням, але все ж рекомендується притримуватись покрокового інформування.

Організація Transparency France в 2017 році опублікувала покрокову інструкцію для викривачів, що ґрунтується на законі 2016 року¹³⁰.

129. Захисник прав. URL: <https://www.defenseurdesdroits.fr/contact>

130. Інструкція. URL: <https://transparency-france.org/actu/guide-pratique-pour-aider-les-lanceurs-dalerte/#.XrWktlczbIU>

ПОЛЬЩА**ЗАКОНОДАВЧА БАЗА**

В Польщі відсутній законодавчо обґрунтований механізм реалізації викривальної діяльності та захист викривачів. У положеннях про Національну інспекцію праці існують зобов'язання не розголошувати інформацію про особу, що надала скаргу в інспекцію, без її письмової згоди, однак можливість такого розкриття все ж залишається на розгляд інспектора праці. Будь-які стимули, винагороди чи механізм захисту для інформаторів фактично відсутні.

КАНАЛИ ВИКРИВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Центральне антикорупційне бюро – служба для боротьби з корупцією, на сайті якої є змога заповнити онлайн-форму для повідомлення про акт корупції, також можна скаргу надіслати на пошту або електронну пошту служби¹³¹.

Вища служба аудиту – незалежний орган для здійснення державного контролю. Скаргу щодо підозри на будь-яке фінансове правопорушення з боку державних органів будь-який громадянин може подати онлайн, заповнивши форму, відправити поштою або за допомогою електронної пошти. Анонімні заяви до уваги не беруться¹³².

В Польщі існує контроль з боку Європейського Союзу в сфері фінансових правопорушень. Уповноважений уряду в боротьбі з фінансовими правопорушеннями при Міністерстві Фінансів затвердив у 2012 році Систему інформування про фінансові порушення при використанні структурних фондів. Згідно з даною Системою, як правовим актом, створеним на основі Постанов та Регламентів ЄС, йдеться про необхідність передачі інформації про будь-які порушення до Європейської комісії.

УЗАГАЛЬНЕНА ТАБЛИЦЯ

	Нормативно-правові акти	Канали інформування	Механізм анонімного повідомлення
Сполучені Штати Америки	Федеральний Закон про неправдиві вимоги (Federal False Claims Act) ¹³³ з поправками 1986 року для вирішення проблем спекулянтів, що беруть надмірну плату з уряду за поставки.	Проект урядової відповідальності (Government Accountability Project) - неурядова громадська організація, що сприяє підзвітності	Федеральний закон США про Генерального Інспектора 1978 року в розділі 7 передбачає збереження анонімності співробітника, що надав

131. Центральне антикорупційне бюро Польщі. URL: <https://cba.gov.pl/pl/zgloszenie>

132. Вища служба аудиту. URL: <https://www.nik.gov.pl/kontakt/skargi-i-wnioski/>

133. Federal False Claims Act. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/STATUTE-100/pdf/STATUTE-100-Pg3153.pdf>

	Нормативно-правові акти	Канали інформування	Механізм анонімного повідомлення
Сполучені Штати Америки	Іншими законами, що відповідають за захист інформаторів в США, є Закон про захист викривачів в 1978 році та Закон щодо посилення захисту викривачів 2012 року ¹³⁴ .	корпорацій та уряду шляхом захисту інформаторів, просвітницької та розслідувальної діяльності в області корупції ¹³⁵ . Національний центр викривачів (National Whistleblowers Center) – некомерційна організація, що надає юридичну допомогу викривачам від початку інформування і до тяжких судових розглядів, а також займається навчанням потенційних викривачів ¹³⁶ . Проект Державного Нагляду (Project on Government Oversight) – незалежна організація, що займається розслідуваннями та виявленням корупції, зловживання владою та інших злочинів ¹³⁷ .	інформацію щодо можливого порушення закону без його згоди ¹³⁸ .
Німеччина	Закон про реалізацію заходів з охорони праці для підвищення безпеки й охорони здоров'я працівників на роботі 1996 року, параграф 17 – про право робітників	Whistleblower – Netzwerk e.V. – некомерційна асоціація, що представляє собою мережу викривачів та займається їх підтримкою та	Канали інформування беруть на себе відповідальність зберігати конфіденційність

134. The Whistleblower Protection Enhancement Act of 2012 (WPEA). URL: <https://www.justice.gov/pardon/whistleblower-protection-enhancement-act>

135. Government Accountability Project. URL: <https://whistleblower.org/resources/#what-is-a-whistleblower>

136. National Whistleblowers Center. URL: <https://www.whistleblowers.org/mission-history/>

137. Project on Government Oversight. URL: <https://www.pogo.org/about/>

138. 5a U.S. Code § 7. Complaints by employees; disclosure of identity; reprisals. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/5a/compile-dact-95-452/section-7>

	Нормативно-правові акти	Канали інформування	Механізм анонімного повідомлення
Німеччина	повідомляти щодо порушень до компетентних органів без будь-яких негативних наслідків ¹³⁹ . 84 параграф Закон про конституцію робіт – право на подачу скарг від працівників до відповідальних органів без негативних наслідків ¹⁴⁰ . 2019 була ухвалена Директива ЄС про захист осіб, що інформують про порушення законодавства Європейського Союзу ¹⁴¹ , котру держави мають імплементувати протягом двох років, тому в Німеччині почався процес створення умов регулювання діяльності та захисту викривачів.	консультуванням ¹⁴² . Центр Transparency International Deutschland eV – глобальна мережа, що бореться з корупцією та захищає викривачів ¹⁴³ .	персональних даних та анонімність інформатора на прохання, навіть якщо він порушує свої службові чи трудові зобов'язання ¹⁴⁴ .
Франція	ЗАКОН № 2016-1691 від 9 грудня 2016 року про прозорість, боротьбу з корупцією та модернізацію економічного життя ¹⁴⁵	Французьке антикорупційне агенство (l'Agence française anticorruption (AFA)) – служба з національною юрисдикцією, створена для допомоги юридичним та фізичним	У главі 2 Закону про прозорість 2016 року посилюється захист викривачів та забороняється ідентифікувати інформатора, окрім як

139. Gesetz über die Durchführung von Maßnahmen des Arbeitsschutzes zur Verbesserung der Sicherheit und des Gesundheitsschutzes der Beschäftigten bei der Arbeit (Arbeitsschutzgesetz – ArbSchG). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/arbbschg/BJNR124610996.html>

140. Betriebsverfassungsgesetz § 84 Beschwerderecht. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/betrvg/_84.html

141. European Parliament legislative resolution of 16 April 2019 on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on the protection of persons reporting on breaches of Union law. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0366_EN.html?redirect

142. Статут „Whistleblower – Netzwerk e.V.“. URL: <https://www.whistleblower-net.de/ueber-uns/satzung/>

143. Transparency International Deutschland. URL: <https://www.transparency.de/en/>

144. Консультування інформаторів. URL: <https://www.whistleblower-net.de/beratung/whistleblowerberatung/>

145. LOI n° 2016-1691 du 9 décembre 2016 relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000033558528&categorieLien=id>

	Нормативно-правові акти	Канали інформування	Механізм анонімного повідомлення
Франція		<p>особам виявляти та запобігати порушенням – корупції, розтраті державних коштів, зловживанням повноваженнями¹⁴⁶.</p> <p>Вищий орган з питань прозорості у громадському житті (La Haute Autorité pour la transparence de la vie publique (HATVP)) – незалежний адміністративний орган, діяльність якого направлена на сприяння підтримки чесності та зразковості державних службовців. Відділ зв'язків з громадськістю відповідає за консультування та підтримку викривачів¹⁴⁷.</p> <p>Transparency International France – міжнародна служба, що надає послуги консультування та підтримки викривачів.</p>	<p>в судовому органі, без його згоди. Покарання за розкриття конфіденційних елементів – позбавлення волі на два роки та штрафом у розмірі 30 000 євро</p>
Польща	<p>Затверджена Міністерством Фінансів (Уповноваженим уряду в боротьбі з фінансовими порушеннями) Система інформування про фінансові порушення при використанні структурних фондів 2012 року¹⁴⁸.</p>	<p>Центральне антикорупційне бюро – спеціальна служба для боротьби з корупцією в суспільстві, в тому числі в державних та місцевих органах влади, надає можливість надавати інформацію про корупційні дії онлайн або за телефоном¹⁴⁹.</p> <p>Вища служба аудиту (Najwyższa Izba Kontroli) – вищий незалежний орган державного контролю. Відповідно до Адміністративно-процесуального кодексу будь-який громадянин може подати скаргу або прохання на проведення перевірки, що стосується розтрати державних коштів, але анонімні скарги не розглядаються¹⁵⁰.</p>	<p>WhistleB – платформа, що захищає анонімність викривача та персональні дані клієнтів. На сайті Центрального антикорупційного бюро можна подати анонімну форму скарги.</p>

146. Agence française anticorruption (AFA). URL: <https://www.agence-francaise-anticorruption.gouv.fr/fr/lagence>

147. La Haute Autorité pour la transparence de la vie publique (HATVP). URL: <https://www.hatvp.fr/la-haute-autorite/institution/independance/>

148. System informowania o nieprawidłowościach finansowych w wykorzystaniu funduszy strukturalnych. URL: <https://docplayer.pl/7866663-System-informowania-o-nieprawidlowosciach-finansowych-w-wykorzystaniu-funduszy-strukturalnych.html>

149. Centralne Biuro Antykorupcyjne (CBA). URL: <https://cba.gov.pl/zgloszenie>

150. Najwyższa Izba Kontroli. URL: <https://www.nik.gov.pl/o-nik/>

	Нормативно-правові акти	Канали інформування	Механізм анонімного повідомлення
Польща		Система WhistleB – система звітності про порушення, що зобов'язується зберігати конфіденційність даних про викривачів. Доступна з усіх пристроїв, наявна інформаційна сторінка з юридичною консультацією, доступна на багатьох мовах, дозволяє надавати анонімні повідомлення ¹⁵¹ .	
Міжнародні організації	Рекомендації для законодавства щодо принципів інформування про порушення 2009 року організації Transparency International (Recommended draft principles for whistleblowing legislation) – принципи, розроблені за підтримки експертів з усього світу для захисту викривачів від переслідування, розправи чи звільнення.	Центри Transparency International присутні більш ніж в 100 країнах світу, консультують та надають правову допомогу викривачам, а також працюють над тим, щоб викриття були розглянуті належним чином відповідними органами ¹⁵³ .	У Внутрішньому посібнику організації йдеться про те, що зберегти конфіденційність інформатора – пріоритетна мета задля уникнення його подальшого переслідування ¹⁵⁴ .

151. WhistleB. URL: <https://whistleb.com/whistleblowing-service/usluga-informowania-o-nieprawidlowosciach/>

152. Рекомендації Transparency International. URL: https://www.transparency.org/files/content/activity/2009_PrinciplesForWhistleblowingLegislation_EN.pdf

153. Transparency International. URL: https://www.transparency.org/whatwedo/activity/our_work_on_whistleblowing

154. INTERNAL WHISTLEBLOWING MECHANISMS TOPIC GUIDE. c.9. URL: <https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/kproducts/Whistleblowing-Topic-Guide.pdf>

	Нормативно-правові акти	Канали інформування	Механізм анонімного повідомлення
Міжнародні організації	Конвенція ООН проти корупції 2003 року – зобов'язальний інструмент боротьби з корупцією в державах-учасницях ¹⁵⁵ .	Відповідно до Конвенції кожна держава-учасниця зобов'язана створити орган, що відповідає за боротьбу з корупцією. Основними каналами мають бути: 1. Внутрішня звітність. 2. Зовнішня звітність перед регулюючим, правоохоронним чи іншим конкретним органом. 3. Зовнішні звітності перед ЗМІ та іншими публікаційними платформами, веб-каналами. Також доречне створення окремих положень щодо звітності перед міністром або спеціально призначеним юрисконсультом ¹⁵⁶ . Механізм огляду ходу здійснення Конвенції ООН проти корупції допомагає країнам ефективно імплементувати положення Конвенції ¹⁵⁷ .	Ст.32 Конвенції вказує на захист свідків, експертів та потерпілих, тобто зобов'язання держав надати ефективний захист задля запобігання помсти чи залякування; ст.33 - про захист інформаторів, тобто кожна держава повинна включити в свою правову систему низку заходів, що забезпечать безпеку осіб, які повідомляють про порушення закону

Окрім існуючих органів та організацій всередині держав, що займаються підтримкою, консультуванням та захистом викривачів, існують також міжнародні організації, що локалізуються в багатьох державах світу для викорінення корупції (наприклад Transparency International), а також існує Міжнародна Мережа Викривачів (Whistleblowers International Network¹³⁸) для підтримки не лише інформаторів, але й організацій, що допомагають їм здійснювати свою діяльність.

155. Конвенція ООН проти корупції. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/corruption.shtml

156. Whistle-blowing systems and protections. URL: <https://www.unodc.org/e4j/en/anti-corruption/module-6/key-issues/whistle-blowing-systems-and-protections.html>

157. Механізм огляду реалізації. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/implementation-review-mechanism.html>

158. Whistleblowers International Network. URL: <https://whistleblowingnetwork.org/Our-Work>

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ ЯК ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ У ПРАВІ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ”

Конфлікт інтересів передбачає конфлікт між державним обов'язком та приватними інтересами державної посадової особи, при якому приватні інтереси посадової особи можуть неналежним чином впливати на виконання своїх службових обов'язків та обов'язків **(ОЕСД «Інструментарій управління конфліктом інтересів у державному секторі»)**¹⁵⁹.

Відповідно до Спеціального звіту №15/2012 «Управління конфліктом інтересів у вибраних агенціях ЄС» **(Special Report No 15/2012 'Management of conflict of interest in selected EU Agencies')**, виділяють конфлікти інтересів трьох типів:

- **фактичний (actual)**: «... конфлікт між обов'язком та приватними інтересами посадової особи (службовця), при якому посадова особа має приватні інтереси, які можуть неналежним чином впливати на виконання його службових обов'язків»;
- **очевидний (apparent)**: «... можна стверджувати, що існує очевидний конфлікт інтересів там, де схоже, що приватні інтереси посадової особи можуть неналежним чином впливати на виконання службових обов'язків, але насправді це не так»;
- **потенційний (potential)**: «Потенційний конфлікт виникає, коли приватні інтереси посадової особи є такими, що вони можуть спричинити конфлікт у разі, якщо посадова особа буде брати участь у реалізації відповідних службових обов'язках у майбутньому **(таких, які можуть привести до конфлікту)**»¹⁶⁰.

Згідно із Законом України «Про запобігання корупції» конфлікт інтересів (реальний) – це суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень¹⁶¹.

Як і будь-які інші види незаконних або неетичних дій, дії, пов'язані з конфліктом інтересів, можуть мати свої наслідки. Закони багатьох країн були встановлені для криміналізації конфлікту інтересів в державному секторі, і в певних обставинах конфлікт інтересів може привести до судового переслідування.

В державах діє законодавство про конфлікт інтересів, яке забороняє державним службовцям особисто робити значний внесок чи брати участь в офіційних справах, що можуть спричиняти фінансовий інтерес для службовця.

Інтереси, котрі можуть спричиняти конфлікт¹⁶²:

1. Прямі – особисті, сімейні, професійні або ділові.
2. Опосередковані (непрямі) – особисті, сімейні, професійні або ділові інтереси осіб/груп осіб, з котрими службовець тісно пов'язаний.
3. Фінансові – фактичний, потенційний або ймовірний фінансовий прибуток або збиток.

159. Інструментарій ОЕСД. URL: <https://www.oecd.org/gov/ethics/49107986.pdf>

160. Спеціальний звіт № 15/2012 «Управління конфліктом інтересів у вибраних агенціях ЄС». URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52012SA0015#:~:text=Conflict%20of%20interest%20\(actual\)%20%3A,and%20responsibilities%22%20%5B1%5D.](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52012SA0015#:~:text=Conflict%20of%20interest%20(actual)%20%3A,and%20responsibilities%22%20%5B1%5D.)

161. Закон України «Про запобігання корупції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

162. Інтереси, що спричинюють конфлікт. URL: <https://vpsc.vic.gov.au/ethics-behaviours-culture/conflict-of-interest/>

4. Нефінансові – виникають в результаті особистих або сімейних відносин або участі в спортивних, соціальних, культурних заходах. Включають тенденцію до фаворитизму або упередження в результаті дружби або ворожнечі з іншою особою/групою осіб.

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ОКРЕМИХ КРАЇН

США

Держава регулює сферу конфлікту інтересів як на федеральному рівні, так і на рівні штатів. На федеральному рівні ця сфера регулюється Законом з етики в Уряді 1978 (***Ethics in government act of 1978***)¹⁶³ та Кодексом США №18, частина 11 «Підкуп, хабарництво та конфлікт інтересів» (***18 U.S. Code, Chapter 11 - Bribery, graft, and conflicts of interest***)¹⁶⁴. Зокрема, в параграфі 208 Кодексу США йде мова про дії, що торкаються особистих фінансових інтересів¹⁶⁵.

Так, будь-яка особа, що є посадовою особою органів виконавчої влади або будь-якого незалежного агентства США; директор, службовець або працівник Федерального Резервного банку тощо і приймає особисту участь як державний службовець або працівник у прийнятті рішення, його схваленні, наданні рекомендацій, проведенні розслідування, звинуваченні, арешті або інших діях, які безпосередньо стосуються його дружини, неповнолітньої дитини, ділового партнера, організації, з якою особа веде переговори при виконанні службових обов'язків, чи має попередні домовленості щодо подальшого працевлаштування, або має фінансовий інтерес, – є суб'єктом накладення штрафу відповідно до розділу 216.

Положення даного Параграфу не застосовується в випадку, якщо:

– Службовець або працівник перед призначенням на посаду повідомляє державного службовця, до повноважень якого віднесено питання призначення (***«керівник»***)¹⁶⁶, про характер обставин, які можуть виникнути і повністю розкриває фінансовий інтерес, і наперед отримує письмове підтвердження від відповідної посадової особи, що інтерес не настільки суттєвий, щоб вважати його таким, що може вплинути на добросовісність послуг, які надаватиме дана особа.

Потрібно зазначити, що за питання конфлікту інтересів відповідає Директор Офісу державної етики (***Office of Government Ethics***). Розпорядженням, виданим директором Офісу державної етики, що може застосовуватися до всіх або частини державних службовців та працівників, та опублікованим у Федеральному реєстрі, фінансові інтереси можуть бути визначені такими, що не охоплені відповідною частиною параграфу 208 як занадто незначні, щоб вплинути на поведінку відповідних посадових осіб.

163. <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title5/title5a/node49&edition=prelim>

164. Кодекс 18, частина 11. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-1/chapter-11>

165. Параграф 208, кодексу США 18. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/208>

166. Даний параграф чітко визначає – хто виконує повноваження цього державного службовця. Наприклад, у випадку директорів класів А і В федеральних резервних банків, Рада керуючих Федеральної резервної системи вважається службовцем, відповідальним за призначення.

Відповідальність за правопорушення:

- тюремне ув'язнення на термін не більше одного року (якщо ненавмисна дія), не більше п'яти років (якщо дія навмисна);
- штраф у розмірі не більше 50 000 доларів за кожне порушення або в розмірі компенсації, яку особа отримала/запропонувала за незаконну дію (в залежності від того, яка сума більша)¹⁶⁷.

Нормативно-правові акти штатів окремо регулюють сферу конфліктів інтересів. До прикладу, штат Вашингтон у своєму Кодексі (*Revised Code of Washington*¹⁶⁸) має главу 42.52 «Етика в державній службі» (*Ethics in public service*). Розділ 42.52.020 про «Діяльність, несумісну з державними обов'язками» вказує, що **«жоден державний службовець не може мати інтересу, фінансового чи іншого, прямого чи опосередкованого характеру, займатися бізнесом чи професійною діяльністю, або брати на себе зобов'язання будь-якого характеру, що суперечить належній діяльності державного службовця або його службовим обов'язкам»**.

Відповідно розділу 42.52.365 **«Кожний орган виконавчої влади повинен призначити радника або радників з питань етики, які допоможуть працівникам агентства у дотриманні зобов'язань згідно з положеннями Закону про етику на державній службі. Органи виконавчої влади інформують комісію з питань етики (executive ethics board) про своїх призначених радників. У разі наявності фінансування та в порядку, визначеному виконавчою комісією з питань етики та керівником відповідного органу, радники проходять навчання з питань етики на регулярній основі. Державні службовці повинні заохочуватись до проходження навчання з етики, котрі пропонуються від комісії з питань етики, не менше одного разу в три роки»**.

НІМЕЧЧИНА

Вимоги щодо дотримання законодавства про конфлікт інтересів залежить від правового статусу працівника. До членів Парламенту застосовується загальне зобов'язання уникати та не допускати конфлікт інтересів.

Закон про Федеральних міністрів (*Gesetz über die Rechtsverhältnisse der Mitglieder der Bundesregierung (Bundesministergesetz - BMinG)*)¹⁶⁹ 1953 р. зі змінами і доповненнями 2015 р. забороняє міністрам займатися будь-якою іншою оплачуваною роботою (діяльністю) або членство в дорадчих органах.

Закони про державних службовців (в кожній провінції свій закон) обмежують державних службовців приймати подарунки, займати додаткову посаду в державних установах або фінансуватися урядом та виконувати законодавчі функції (наприклад Закон про державну службу Нижньої Саксонії, Розділ 49/§ 42 BeamStG)¹⁷⁰.

167. Параграф 216. Покарання. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/216>

168. <https://law.justia.com/codes/washington/2019/>

169. Закон про федеральних міністрів. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bming/BJNR004070953.html>

170. Закон про державну службу Нижньої Саксонії. URL: <http://www.schure.de/20411/nbg.htm>

Покарання за порушення в сфері конфлікту інтересів – від штрафу до заборони займати посади на державній службі.

В Німеччині існує нормативно-правовий акт, котрий регулює відносини, що виникають в процесі присудження державних контрактів (закупівель) – Розпорядження про присудження державних контрактів (Verordnung über die Vergabe öffentlicher Aufträge (VgV))¹⁷¹.

У сфері державних закупівель державний апарат Німеччини є важливим економічним фактором. Цей нормативно-правовий акт призначений забезпечити максимальне економічне використання наявних коштів та попередження порушення конкуренції з боку клієнтів, а також підрядника.

Розділ 6 цієї Постанови визначає, коли може виникнути конфлікт інтересів та як його уникнути в сфері державних закупівель/укладенні державних контрактів¹⁷². Конфлікт інтересів виникає тоді, коли прямими/опосередкованими фінансовими або особистими інтересами порушується неупередженість та незалежність осіб, що беруть участь у процесі закупівель. Відповідно до 6 розділу визначається встановлення ймовірності появи конфлікту інтересів:

- якщо особи є претендентами або учасниками торгів (тобто ймовірними або фактичними учасниками);
- якщо особи виступають в якості радників учасників торгів, підтримують або представляють їхні інтереси;
- якщо особи найняті замовниками/учасниками¹⁷³ торгів за оплату або виступають в ролі члена ради директорів чи наглядової ради учасника;
- якщо особи працюють в компанії, що бере участь в процедурі закупівель, і ця компанія має ділові стосунки з клієнтом і замовником/учасником торгів одночасно.

Саме тому для уникнення конфлікту інтересів передбачається, що члени правління або службовці закупівельної організації та постачальник послуг (учасник), з яким існує конфлікт інтересів, не можуть брати участь в процедурі закупівель.

ФРАНЦІЯ

Питання конфлікту інтересів регулюється положеннями Закону «Про прозорість суспільного життя від 11 жовтня 2013 року № 2013-907 (**LOI n° 2013-907 du 11 octobre 2013 relative à la transparence de la vie publique**)¹⁷⁴, а саме глава 1 «Попередження конфлікту інтересів та прозорість суспільного життя».

Відповідно до Закону, кожен державний службовець протягом двох місяців після призначення на посаду особисто направляє керівнику Вищого органу із забезпечення прозорості суспільного життя (**président de la Haute Autorité pour la transparence**

171. VgV. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/vgv_2016/

172. Параграф 6 VgV. URL: <https://dejure.org/gesetze/VgV/6.html>

173. Замовники - суб'єкти, які здійснюють закупівлі товарів, робіт і послуг; учасники – особи, що подали тендерну пропозицію або беруть участь в переговорах стосовно тендеру.

174. Закон про прозорість суспільного життя. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000028056315/2020-11-19/>

de la vie publique prévue) вичерпну та точну заяву щодо власних активів, а також декларацію, де вказуються інтереси, які він має на дату його призначення і протягом п'яти років до призначення на посаду. Такі ж обов'язки застосовуються до службовців, які вирішили змінити свої повноваження. Декларація інтересів включає такі елементи (розділ 2, стаття 4 Закону):

- професійна діяльність, яка передбачає отримання винагороди або бонусів, що здійснюється на дату призначення на посаду;
- професійна діяльність, яка передбачає отримання винагороди або бонусів за останні п'ять років до дати призначення;
- консультаційна діяльність, що здійснювалася на час призначення і протягом останніх п'яти років;
- участь в керівних органах державного чи приватного сектору на час призначення або протягом останніх п'яти років;
- професійна діяльність чоловіка/дружини або співмешканця на дату призначення на посаду;
- волонтерська діяльність, що може передбачати конфлікт інтересів при призначенні;
- представницькі функції та повноваження, які особа виконує на момент призначення.

Згідно зі статтею 10 при встановленні факту наявності конфлікту інтересів у службовця Вищий орган з забезпечення прозорості суспільного життя дає можливість урегулювати це питання. Зацікавлена сторона протягом місяця може надати інформацію щодо наявності конфлікту інтересів, після чого Вищий орган має право оприлюднити інформацію про порушення.

Статтею 18-9 передбачено, що у випадку, коли представник інтересів (особа, в якій існує ймовірний конфлікт інтересів або виявили його наявність) не передає за власною ініціативою чи за запитом інформацію, котру повинен передати Вищому органу, таке правопорушення передбачає відповідальність у вигляді ув'язнення терміном на один рік і штрафом в розмірі 15 000 євро. Якщо представник інтересів, якому Вищий орган направив офіційне сповіщення щодо недотримання етичних зобов'язань (неупередженість, непідкупність), ігнорує те ж зобов'язання протягом наступних трьох років, він карається ув'язненням терміном на один рік і штрафом 15 000 євро.

Два акти законодавства вносять зміни до вищезгаданого закону – Закон «Про прозорість, боротьбу з корупцією та модернізацію економічного життя» від 9 грудня 2016 року № 2016-1691 (***LOI n° 2016-1691 du 9 décembre 2016 relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique***)¹⁷⁵ та Закон «Про довіру в політичному житті» від 15 вересня 2017 року № 2017-1339 (***LOI n° 2017-1339 du 15 septembre 2017 pour la confiance dans la vie politique***)¹⁷⁶.

175. Закон про прозорість, боротьбу з корупцією та модернізацію економічного життя. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIART1000033561897/2016-12-11/>

176. Закон про довіру в політичному житті. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIART1000035569406/2017-09-17/>

Якщо службовці відчувають, що знаходяться в ситуації, коли щось може вплинути на їх незалежне та неупереджене функціонування, існують наступні інструменти попередження та усунення конфлікту інтересів (ст.2 Закону 2013-907 з поправками Законом 2017-1339):

- повинні утримуватись від засідань або, за необхідності, від нарад, на котрих вони мають приймати певні рішення;
- особа, що має право підпису документів, повинна утриматись від цього права або делегувати його іншому службовцю;
- особа доручає підготовку або розробку рішення іншій особі в межах ієрархічного підпорядкування.

ПОЛЬЩА

Відповідно до Адміністративно-процесуального кодексу Польщі (***Kodeks postępowania administracyjnego***)¹⁷⁷, службовець органу державної влади повинен бути виключений з участі у провадженні справи, якщо:

- 1) він є стороною або має такі відносини з однією зі сторін, коли результат справи може вплинути на його права або виконання службових обов'язків;
- 2) справа стосується його подружжя, родичів та родичів другого ступеня;
- 3) справа стосується особи, яка є безпосереднім керівником.

Також, аналогічно до Німеччини, у Польщі відповідно до Закону «Про державні закупівлі» (***Ustawa Prawo zamówień publicznych***)¹⁷⁸, визначено правила щодо осіб, неупередженість яких у проведенні процедури закупівель може викликати сумніви. На підставі ст. 17 особи можуть виключатися з процесу закупівель, якщо заявку на присудження контракту подають родичі, чоловік/дружина, пов'язані усиновленням, опікою, колеги, члени наглядових органів підрядників, особи, які протягом останніх трьох років від моменту подачі заявки мали ділові чи інші відносини з організацією (яка бере участь у конкурсі).

Закон «Про обмеження економічної діяльності особами, що виконують державні функції», 1997 р., зі змінами в 2016 р., (***Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne***)¹⁷⁹ визначає, що глава держави, міністри, депутати та державні службовці не можуть займати керівні посади чи посади в наглядових радах, ревізійних комітетах юридичних компаній; бути членами правління фондів, які проводять господарську діяльність; а також володіти понад 10% акцій комерційних компаній або більше 10% статутного капіталу. Крім того, депутати не можуть приймати подарунки, а Принципи депутатської етики (***Zasady etyki poselskiej***)¹⁸⁰ заважають їм брати участь у прийнятті рішень з питань, де вони мають приватний інтерес.

177. Адміністративно-процесуальний кодекс. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19600300168/U/D19600168Lj.pdf>

178. Закон про державні закупівлі. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040190177/U/D20040177Lj.pdf>

179. Закон про обмеження економічної діяльності особами, що виконують державні функції. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971060679>

180. Принципи депутатської етики. URL: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/zep.htm>

Керівні принципи щодо дотримання правил державної служби та етичного кодексу на державній службі 2011 р. (*Wytyczne w zakresie przestrzegania zasad służby cywilnej oraz w sprawie zasad etyki korpusu służby cywilnej*)¹⁸¹ та Закон про працівників органів державної влади 1982 р., із змінами у 2016 р. (*Ustawa z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych*)¹⁸² містять положення щодо врегулювання конфлікту інтересів.

Якщо у державних службовців фіксують порушення конфлікту інтересів, їм загрожує покарання – від догани до звільнення з посади. Для глави держави та міністрів не існує органів контролю. Комітет з питань регламенту та питань депутатів (*Komisja Regulaminowa i Spraw Poselskich*) функціонує як спеціальний орган для членів Парламенту. Ця функція для недопущення конфлікту інтересів на державній службі покладається на Дисциплінарну комісію (*Komisja dyscyplinarna*).

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Британський Міністерський кодекс (*Ministerial Code*) від 2016 р.¹⁸³ передбачає лише загальні положення щодо уникнення конфлікту інтересів членами Парламенту. Він також включає норми щодо конфлікту інтересів для міністрів, яким заборонено приймати подарунки, поєднувати посаду зі здійсненням іншої діяльності та повинні уникати прийняття рішень, у яких вони мають приватний інтерес. Протягом двох років після звільнення з посади зазначені політики не повинні жодним чином впливати на діяльність органів влади (або бути пов'язаними з органами влади).

Кодекс управління державною службою 2013 р., зі змінами 2016 р. (*Civil Service management code*)¹⁸⁴, забороняє державним службовцям приймати подарунки та брати участь у державних закупівлях та рішеннях, що зачіпають приватні інтереси. Лише у виняткових випадках вони можуть брати участь в управлінні приватними або державними компаніями або входити до складу органів правління. На законодавчому рівні не визначено жодних санкцій щодо посадових осіб, які порушують норми про конфлікт інтересів.

Щодо міністрів, Консультативний комітет з питань призначення бізнесу (Advisory Committee on Business Appointments) надає вказівки щодо правильного тлумачення цих законів в частині конфлікту інтересів, тоді як Комісар Палати лордів з питань стандартів (*the House of Lords Commissioner for Standards*) виконує ті самі повноваження по відношенню до депутатів. Для державних службовців такого органу не існує. Глава держави є монархом і, таким чином, звільняється від законів про конфлікт інтересів.

181. Керівні принципи дотримання правил державної служби. URL: <https://www.prawo.pl/akty/m-p-2011-93-953,17740219.html>

182. Закон про працівників державних служб. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19820310214>

183. Міністерський кодекс. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/826920/August-2019-MINISTERIAL-CODE-FINAL-FORMATTED-2.pdf

184. Кодекс управління державною службою. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/civil-servants-terms-and-conditions>

Підсумовуючи, можемо виділити такі спільні риси регулювання конфлікту інтересів в досліджених країнах:

Ознака	Характеристика ¹⁸⁵
Превентивні заходи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обмеження роботи за сумісництвом. В усіх досліджених країнах державні службовці мають обмеження щодо роботи за сумісництвом. Такі обмеження діють щодо політичних посад за призначенням, в тому числі посад членів уряду, державних службовців і суддів. Усі країни мають обмеження для членів парламенту щодо перебування на державних посадах за суміщенням. 2. Декларування доходів: цей вид декларування не є обов'язковим у Франції, Німеччині і Великій Британії, але в багатьох країнах ЄС члени Парламенту повинні декларувати певні види платежів, якщо їх сума є значною. У Польщі обов'язкове декларування поширюється тільки на посадовців органів місцевого самоврядування. 3. Декларування доходу сім'ї. Тільки у Польщі обов'язок декларувати свої доходи поширюється лише на чоловіка/дружину тих, хто працює на виборних посадах місцевого рівня та політичних посадах. В решті країн такий вид декларування є не обов'язковим. 4. Декларування майна. 5. Декларування подарунків. В Польщі це стосується тільки виборних посад місцевого рівня та політичних посад; у Німеччині і Великій Британії це є обов'язковим для членів Парламенту. Члени Британського Парламенту мають декларувати усі подарунки вартістю понад 1% їхньої заробітної платні. Члени німецького Парламенту повинні оприлюднювати таку інформацію, коли подарунок коштує більше 5000 євро. У Франції члени парламенту повинні декларувати усі подарунки незалежно від їхньої вартості. 6. Безпека та контроль доступу до службової інформації. Державні службовці в усіх країнах мають зберігати в таємниці будь-яку конфіденційну інформацію, але у Франції та Польщі також діють правила і санкції, які чітко визначають такі зобов'язання. 7. Декларування приватних інтересів щодо укладання та виконання контрактів. 8. Декларування особистих інтересів щодо прийняття рішень і голосування. У Німеччині таке декларування є обов'язковим тільки для виборних посад місцевого самоврядування. У Великій Британії державні посадові особи, включаючи членів парламенту і виборних посадовців органів місцевого самоврядування, повинні подавати офіційну декларацію про наявність особистих інтересів кожного разу, коли такий інтерес існує і може обґрунтовано вважатися іншими як такий, що позначається на діях державної посадової особи

185. Документ SIGMA № 36. Організація Економічного Співробітництва і Розвитку 12 грудня 2006 року.

Ознака	Характеристика¹⁸⁵
Санкції	Карні: позбавлення волі та штраф. Дисциплінарні: Призупинення виплати заробітної плати, звільнення з посади. Адміністративні: штрафи, моральні покарання (наприклад оприлюднення факту правопорушення в офіційному друкованому органі парламенту або уряду), заборона працювати на посадах державної служби на строк до 10 років.

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ ЕЛЕКТРОННИХ ДЕКЛАРАЦІЙ У США ТА ІНШИХ КРАЇНАХ”

США

1. СУБ'ЄКТИ ПОДАННЯ ДЕКЛАРАЦІЙ ТА ПЕРЕЛІК ДАНИХ, ЩО МІСТИТЬ ДЕКЛАРАЦІЯ.

Розділом «Вимоги щодо розкриття фінансових даних федеральними посадовими особами» Закону «Про етику в Уряді»¹⁸⁶ від 1978 року (*Ethics in government act*) визначено перелік суб'єктів, які зобов'язані подати Декларацію про доходи та фінансові зобов'язання.

Стосовно термінів подачі декларації, то розрізняють :

- «декларація при вступі на службу/ декларація кандидата», подається протягом 30 календарних днів після призначення на посаду (**окрім випадків, коли посадова особа подавала декларацію при звільненні з іншої посади, або як кандидат на обіймання нової посади, яка також передбачає подання декларації**) або протягом п'яти календарних днів з моменту внесення Президентом кандидатури на посаду, яка вимагає консультацій або згоди з боку Сенату, така особа подає декларацію не пізніше дати першого слухання (**на якому розглядається питання про призначення**);
- «щорічна декларація», подається щорічно не пізніше 15 травня за попередній фінансовий рік;
- «заклучна декларація» в зв'язку із припиненням діяльності не пізніше 30 календарних днів після звільнення з посади.

Суб'єктами декларування зокрема є:

1. Президент.
2. Віце-президент.
3. Будь-який службовець або працівник (включаючи «спеціальних державних службовців» (*special government employees*), як визначено у § 202 статті 18 Кодексу США), який (1) обіймає посаду вище рівня GS-15 Загальної системи класифікації (*General Schedule*); або (2) якщо посада не охоплена Загальною системою класифікації та передбачає, що розмір базового окладу дорівнює або перевищує 120 відсотків рівня мінімального базового окладу для службовців рівня GS-15; або (3) на іншій посаді, класифікація якої визначена Директором Офісу з Урядової етики.
4. Судді з адміністративного права (*administrative law judges*), які призначаються в кожному органі виконавчої влади (агентстві).
5. Працівники на посадах (**не віднесені до пункту 3 переліку**), які перебувають на посадах в агентстві, які виключені з переліку кар'єрної служби (*competitive service*) через конфіденційність або політичність характеру професійної діяльності, за винятком випадків, коли посада може бути виключена з вимог щодо розкриття інформації про фінансовий стан окремим рішенням директора Офісу з Урядової етики.

186. <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title5/title5a/node49&edition=prelim>

187. General Information About Financial Disclosure | House Committee on Ethics

6. Генеральний директор Поштової служби США, заступник генерального директора Поштової служби США, службовці Поштової служби США або Комісії регулювання поштового зв'язку на посадах, для яких розмір базового посадового окладу дорівнює або перевищує 120% рівня мінімальної базового окладу для службовців рівня GS-15.
7. Директор Офісу з Урядової етики та уповноважені посадові особи з питань етики.
8. Найняті на умовах контракту службовці (*civilian employees*) у виконавчому апараті Президента (крім спеціальних державних службовців), які наділені повноваженнями здійснювати призначення від імені Президента.
9. Члени Конгресу.
10. Службовці та працівники апарату Конгресу.
11. Службовці та працівники органів судової влади.

В межах подання декларації про фінансове розкриття суб'єкти декларування зобов'язані включати інформацію про свої витрати і доходи, а також витрати і доходи близьких родичів (дітей, чоловіка (дружини), батьків). У деклараціях зазвичай вказуються не стільки розміри доходів і вартість майна, скільки джерела доходів. Характерним прикладом такої форми декларації, що заповнюють вище перераховані суб'єкти декларування, є діючі в США форми OGE-278¹⁸⁸ (для представників виконавчої гілки влади) і OGE-450 (метою якого є допомога працівникам та установам уникнути конфліктів між службовими обов'язками та приватними фінансовими інтересами чи зв'язками, щоб визначити, чи існують потенційні конфлікти)¹⁸⁹. У цих деклараціях не вказується розмір доходів – посадова особа зазначає лише відповідний діапазон доходів.

Декларація охоплює (відповідно до §102 Закону «Про етику в Уряді»):

1. Дані про заробітну плату, дивіденди, відсотки за вкладми, доходи від рухомого і нерухомого майна, гонорари.
2. Фінансові та інші доходи, отримані від неурядових організацій.
3. Подарунки, вартість яких перевищує 50 доларів США, отримані від будь-яких осіб та організацій.
4. Перелік транспортних, розважальних та інших послуг, оплачених не з особистих або бюджетних коштів (із зазначенням джерела).
5. Фінансові та інші зобов'язання, заборгованості по ним.
6. Угоди і домовленості з різними організаціями про можливу (потенційну) роботу в них.
7. Список найменувань всіх корпорацій, компаній, фірм та інших форм організації бізнесу (*прим. наприклад приватне підприємство; підприємство колективної власності; комунальне підприємство; державне підприємство; підприємство, засноване на змішаній формі власності; за способом утворення (заснування): унітарні підприємства/корпоративні підприємства*), організацій, які не мають на меті отримання прибутку, а також загальноосвітніх та інших установ, **з якими службовець безпосередньо або через дружину, неповнолітніх дітей або інших**

188. [https://www.oge.gov/web/oge.nsf/OGE%20Forms/FE904FADB163B45A852585B6005A23E8/\\$FILE/OGE%20Form%20278e%20July%202020_accessible.pdf?open](https://www.oge.gov/web/oge.nsf/OGE%20Forms/FE904FADB163B45A852585B6005A23E8/$FILE/OGE%20Form%20278e%20July%202020_accessible.pdf?open)

189. [https://www.oge.gov/Web/OGE.nsf/OGE%20Forms/2026049D943E0C34852585B6005A23CE/\\$FILE/OGE%20Form%20450%20Aug%202020_accessible.pdf?open](https://www.oge.gov/Web/OGE.nsf/OGE%20Forms/2026049D943E0C34852585B6005A23CE/$FILE/OGE%20Form%20450%20Aug%202020_accessible.pdf?open)

членів його сім'ї в даний момент має справу. Під «справою» в даному випадку розуміється «будь-який фінансовий інтерес і будь-які зв'язки» посадової особи з цими організаціями, незалежно від того, в якій якості він виступає.

8. Список всіх особистих кредиторів посадової особи, кредиторів його дружини, малолітніх дітей і інших членів сім'ї, що проживають разом з ним.

9. Відомості про наявність у вищевказаних (в пункті 8) осіб нерухомого майна; відомості про джерела походження майна, його склад і вартість; відомості про наявні депозити, отримані і надані позики, а також отримані кредити.

2. ПЕРЕВІРКА ДЕКЛАРАЦІЙ

Фінансова інформація подається за допомогою електронних систем: посадові особи органів виконавчої влади використовують систему *Integrity*¹⁹⁰, посадові особи Сенату – систему «eFD» (*Electronic Financial Disclosures, Електронне фінансове розкриття інформації*)¹⁹¹, посадові особи Палати представників – «*Financial Disclosure Online Reporting, Розкриття фінансових даних: онлайн-звітність*»¹⁹², посадові особи судової гілки влади – «*Financial Disclosure online, Розкриття фінансових даних онлайн*»¹⁹³.

Для органів виконавчої влади перевірка та надання консультативних послуг здійснюється Офісом з Урядової етики і уповноваженими посадовими особами з питань етики, які функціонують в агентствах. Що стосується законодавчої влади, дані питання розглядаються Комітетом зі стандартів поведінки посадових осіб Палати представників і спеціальним Комітетом з етики Сенату. У судових органах нагляд за дотриманням вимог щодо відкриття фінансової інформації здійснюється Комітетом з питань кодексу поведінки Ради (Конференції) суддів (*Committee on Codes of Conduct of the Judicial Conference*)¹⁹⁴.

У 2012 році відповідно до *Stop Trading on Congressional Knowledge Act*¹⁹⁵ за підтримки Президента США та за участі директора Офісу з питань Урядової етики була розроблена електронна система для подання звітів про фінансове розкриття інформації працівників органів виконавчої влади. Фінансові звіти (декларації) зберігаються протягом встановленого законодавством періоду часу, а саме – протягом періоду перебування суб'єкта декларування на посаді та 6 років після припинення діяльності, після чого вони видаляються з системи *Integrity* відповідно до Закону «Про етику в Уряді».

Комітет з питань етики¹⁹⁶ Палати представників зобов'язаний переглядати подані декларації з метою аналізу своєчасності подання, точності, повноти та достовірності наданої інформації, а також відповідності вимогам чинного законодавства та встановленим правилам. Якщо після перевірки виявлено помилку чи інший недолік,

190. <https://www2.oge.gov/web/oge.nsf/Resources/Integrity>

191. <https://efd.senate.gov/security/login/?next=/>

192. <https://fd.house.gov/Account/Login.aspx>

193. <https://fd.uscourts.gov/cgi-bin/ShowIndex.pl>

194. <https://www.uscourts.gov/rules-policies/judiciary-policies/ethics-policies/financial-disclosure-report-regulations>

195. <https://www.congress.gov/bills/111th-congress/house-bill/682?s=1&r=42>

196. Financial Disclosure | House Committee on Ethics

від імені Комітету з питань етики буде повідомлено вимогу стосовно надання додаткової інформації. Перевіркою даних займаються спеціальні особи або група осіб Комітету, які при необхідності можуть запитувати додаткову інформацію та запросувати на бесіду самого суб'єкта декларування.

Якщо суб'єкт декларування погоджується з зауваженнями Комітету, то він вносить зміни до декларації, використовуючи систему онлайн-подання або паперову заяву на ім'я представника Legislative Resource Center¹⁹⁷. Паперова версія дозволяє внести зміни, які мають в подальшому бути відображені і в електронній версії.

Якщо суб'єкт декларування погоджується з необхідністю внесення змін до декларації, то він надсилає офіційний лист до Комітету з питань етики (не до Legislative Resource Center) із поясненням причини недоцільності внесення зазначеної зміни. В обох випадках Комітет з питань етики приймає остаточне рішення стосовно необхідності чи, навпаки, недоцільності внесення змін. Такі рішення обговорюються та оприлюднюються Комітетом.

Комітет також уповноважений згідно з Законом «Про етику в Уряді» надавати консультативні висновки, що тлумачать вимоги до розкриття інформації будь-якій особі, якій потрібно подати декларацію про фінансове розкриття.

Члени, службовці Сенату та кандидати до Сенату зобов'язані подавати інформацію про фінансове розкриття (декларацію) до Управління державних записів (**Office of Public Records**)¹⁹⁸ за допомогою системи eFD. Управління державних записів Сенату збирає, обробляє та перевіряє подані суб'єктами декларування звіти про фінансове розкриття на відповідність Закону та Кодексу поведінки Сенату.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

1. СУБ'ЄКТИ ПОДАВАННЯ ДЕКЛАРАЦІЙ ІНТЕРЕСІВ ТА ПЕРЕЛІК ДАНИХ, ЩО МІСТИТЬ ДЕКЛАРАЦІЯ.

Типи декларацій та строки подання декларацій¹⁹⁹:

- декларація при вступі на службу: протягом одного місяця з моменту обрання членом Палати Лордів чи Палати громад та протягом місяця у разі будь-яких змін, що відбулися в фінансовому стані; протягом 28 днів – у випадку акредитованих журналістів, секретарів та помічників;
- щорічна декларація;
- заключна декларація - не пізніше 30 календарних днів після звільнення з посади.

Дані про подарунки (які підлягають декларуванню) вищими посадовими особами²⁰⁰ надаються щоквартально.

197. <https://disclosures-clerk.house.gov/>

198. U.S. Senate: Office of Public Records

199. <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/house-of-lords-commissioner-for-standards-/>

200. <https://www.gov.uk/government/ministers>

Суб'єкти подання декларацій інтересів:

- члени Палати Лордів (відповідно до пункту 44 Розділу Реєстрація інтересів, Кодексу поведінки Палати Лордів)²⁰¹;
- члени Палати громад (відповідно до пункту 14 Розділу 5 Кодексу поведінки Палати громад)²⁰²;
- представники Уряду (міністри)²⁰³;
- секретарі та помічники членів Палати Лордів (відповідно до Розділу Реєстрації інтересів, Кодексу поведінки персоналу Палати лордів²⁰⁴);
- акредитовані журналісти.

До декларацій інтересів члени Парламенту повинні включити інформацію стосовно інтересів членів сім'ї.

Члени Парламенту відповідно до пункту 4 Кодексу поведінки членів Палати Лордів²⁰⁵ повинні добросовісно виконувати вимоги Палати щодо реєстрації інтересів у Реєстрі інтересів членів Палати Лордів²⁰⁶. На початку роботи Парламенту у новому складі члени Палати Лордів мають один місяць, щоб подати першу декларацію інтересів. Після цього члени Парламенту повинні зареєструвати протягом 28 днів будь-які інтереси, які можуть вплинути на їх дії як члена Палати Лордів. Відповідна інформація публікується в Реєстрі інтересів члена Палати Лордів; перевіркою займається Уповноважений з питань стандартів²⁰⁷, яка оновлюється на веб-сторінках Парламенту кожні два тижні під час засідань та приблизно раз на місяць в інший час.

Відповідно до пунктів 46-81²⁰⁸ Кодексу поведінки членів Палати Лордів, визначено категорії інтересів, які підлягають декларуванню з боку представників верхньої палати Парламенту Великої Британії. Перевіркою Реєстру декларацій інтересів займається Уповноважений Палати Лордів з питань стандартів²⁰⁹.

Члени верхньої палати Парламенту Великої Британії **вносять інформацію стосовно:**

1. Перебування на керівних посадах та відповідно отриманих винагород (пункти 47-48).

Винагорода, отримана від перебування на керівних посадах в державних і приватних компаніях, в тому числі, де винагорода від здійснення управлінської діяльності виплачується через іншу компанію.

2. Будь-якої оплачуваної роботи (пункти 49-56).

Зазначається будь-яка зайнятість поза межами діяльності як члена Палати Лордів, - посада, професійна діяльність, які винагороджуються або в яких Член

201. <https://www.parliament.uk/globalassets/documents/lords-commissioner-for-standards/hl-code-of-conduct.pdf>

202. <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmcode/1882/1882.pdf>

203. <https://www.gov.uk/government/publications/list-of-ministers-interests>

204. <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/house-of-lords-commissioner-for-standards-/code-of-conduct-for-the-house-of-lords/code-of-conduct-for-house-of-lords-members-staff/>

205. <https://www.parliament.uk/business/publications/commons/hoc-code-of-conduct/>

206. <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/register-of-interests/register-of-members-financial-interests/>

207. <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/>

208. <https://publications.parliament.uk/pa/ld/ldcond/504.htm#a17>

209. <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/house-of-lords-commissioner-for-standards-/house-of-lords-commissioner-for-standards-/>

Палати Лордів має будь-який матеріальний інтерес.

3. Надання консультацій та послуг із загальних питань публічного управління (пункти 57-58).

4. Акцій (пункти 60-65).

Будь-який пакет акцій, а) що становить контрольний пакет або б) не становить контрольний пакет акцій, проте вартість акцій перевищує 50 000 фунтів стерлінгів.

5. Земля, майно, та ін. (пункти 66).

Будь-яка земля або власність а) яка має ринкову вартість понад £ 250,000 (але за винятком будь-яких особистих резиденцій членів та їх подружжя) або б) з якої отримано дохід у розмірі понад £ 5000 на рік.

6. Отримання спонсорської допомоги (пункт 67).

Будь-яка форма фінансової або матеріальної підтримки, отриманої членом Палати лордів, вартість якої становить понад £ 500, з одного джерела, будь то єдине пожертвування чи кілька пожертвувань. Ця категорія охоплює спонсорську або інші форми підтримки компаніями, профспілками, торговими асоціаціями, благодійними організаціями, університетами, іншими організаціями та приватними особами. Вона охоплює будь-яку підтримку, з якої Член Палати лордів отримує фінансову або матеріальну вигоду, перебуваючи у статусі члена Палати лордів.

7. Закордонні поїздки (пункти 68-71).

Закордонні поїздки члена Палати Лордів, витрати на які були повністю або частково покриті з зовнішніх джерел фінансування. Не підлягають внесенню до Реєстру інтересів закордонні поїздки, які фінансуються за рахунок Уряду Її Величності або здійснюються від імені уряду Її Величності, або які здійснюються від імені міжнародної організації, членом якої є Уряд Сполученого Королівства.

8. Отримання подарунків (пункти 72-77).

Будь-який подарунок члену Палати Лордів подружжю або партнеру члена Палати Лордів або будь-яка інша матеріальна вигода, отримана від будь-якої компанії, організації або особи, у Великобританії або за кордоном, у випадку, якщо ціна або ринкова вартість подарунка або вигоди перевищує £ 140.

9. Інші фінансові зобов'язання (пункти 72-77).

У цій категорії член Палати лордів може внести до Реєстру будь-які фінансові інтереси вартістю більше £ 500, які член Палати лордів вважає актуальними, але які, очевидно, не підпадають під жодну з інших категорій. Нефінансові зобов'язання (пункти 79-81).

Члени Нижньої палати відповідно до Кодексу поведінки²¹⁰ вносять інформацію про:

I. Зайнятість та заробіток.

В межах цієї категорії підлягають декларуванню:

- заробітна плата, інші виплати; подарунки, отримані в знак визнання наданих послуг;
- витрати, що підлягають оподатковуванню, в т.ч. надбавки та пільги, службові автомобілі;
- дивіденди від страхування як клієнт Lloyd's of London (ринок страхування).

210. <https://publications.parliament.uk/pa/cm201516/cmcode/1076/107604.htm#a1>

II. Пожертви та інша підтримка діяльності члена Палати Громад.

Враховуючи перелік складових, які мають бути задекларовані, основною характеристикою є той факт, що декларуванню підлягають пожертви, загальна сума яких перевищує 1500 фунтів стерлінгів, або одноразова пожертва на суму понад 500 фунтів стерлінгів з одного джерела протягом календарного року.

III. Подарунки та інші додаткові переваги, які надаються із британських джерел.

В даній категорії під обов'язкове декларування підлягають будь-які подарунки чи прояви гостинності на суму понад 300 фунтів стерлінгів, які отримані з британського джерела. Також повинні бути зареєстровані багаторазові виплати з одного джерела, якщо вони мають вартість більше 300 фунтів стерлінгів протягом календарного року.

IV. Закордонні подорожі.

В межах цієї категорії мають бути задекларовані будь-які поїздки за межами Великобританії, вартість яких перевищує 300 фунтів стерлінгів, якщо ці витрати не повністю несе член Палати громад або державні фонди Великобританії, а саме:

- міжнародні та інші подорожі;
- проживання в готелі чи інше проживання та харчування;
- прокат автомобілів;
- відшкодування витрат за будь-яким із зазначених вище критеріїв.

V. Подарунки та вигоди з іноземних джерел фінансування.

Члени Палати Громад повинні зареєструвати будь-які подарунки на суму понад 300 фунтів стерлінгів, які вони отримують від джерела за межами Великобританії.

VI. Землеволодіння та власність.

- має бути задекларовано право на землю чи майно на території Великобританії або поза її межами, якщо:

- 1) земля має вартість більше 100 тис. фунтів стерлінгів; або є частиною загального портфеля майна, вартість якого перевищує 100 000 фунтів стерлінгів; та / або
- 2) окремо або разом з іншим майном, що належить члену Палати Громад, забезпечує дохід від оренди понад 10 тис. фунтів стерлінгів протягом календарного року.

VII. Корпоративне право власності.

- Підлягають декларуванню акції члена Палати Громад у випадках, якщо:

- 1) Відсоток володіння становить більше 15% випущеного акціонерного капіталу цієї компанії або більше 15% товариства;
- 2) Вартість акцій оцінюється в понад 70 тис. фунтів стерлінгів.

VIII. Інше.

- Враховуючи вимоги до активів, які мають бути задекларовані, відповідно до цієї категорії підлягає декларуванню:

- 1) будь-який фінансовий інтерес або матеріальна вигода, які явно не належать до жодної із вище перелічених категорій, включаючи будь-який пакет акцій,

вартість якого оцінюється нижче відповідного порогу, зазначеного в категорії 7, або будь-який інший фінансовий актив, який обґрунтовано може впливати на дії чи позицію члена Палати Громад;

2) будь-який інший інтерес, якщо член Палати Громад вважає, що це може впливати на його дії чи позиції як члена так само, як фінансовий інтерес. Це може включати неоплачувану роботу або очолювання, або керівництво компанією, яка в даний час не займається торгівлею, недіюче членство або фонд, створений для покриття судових витрат, що виникають внаслідок роботи члена Палати Громад, але від яких ще не отримано жодної вигоди.

IX. Родичі, які працюють.

Додатково при декларуванні членом Палати Громад підлягають доходи всіх членів сім'ї, якщо вони є працівниками Парламенту та отримують заробітну плату на суму понад 700 фунтів стерлінгів протягом календарного року.

X. Члени сім'ї, які займаються лобіюванням.

У межах цієї категорії лобіюванням вважається здійснення діяльності як професійної та від імені третьої сторони або клієнта, з метою вплинути або порадити тим, хто хоче вплинути, на Уряд, Парламент, органи державної влади Великобританії, регіонального чи місцевого самоврядування з будь-якої справи, що входить до їхньої компетенції.

Секретарі та помічники членів Палати лордів та членів Палати громад повинні декларувати категорії інтересів, такі як подарунки. Ці декларації інтересів опубліковані в Реєстрі інтересів секретарів та помічників²¹¹, перевіркою якого займається Уповноважений парламенту з питань стандартів²¹² (для Палати громад) та Уповноважений Палати лордів з питань стандартів (для Палати лордів). Реєстр публікується на веб-сторінках Парламенту та **оновлюється кожні шість тижнів**.

Журналісти, акредитовані для роботи в кулуарах (вестибюлі) Парламенту, місця для преси або телебачення, повинні в Реєстрі інтересів журналістів вказувати місце роботи, яке дозволяє їм отримати перепустку в Парламент для здійснення журналістської діяльності, зазначаючи категорію доходів. Реєстр публікується на веб-сторінках Парламенту та оновлюється кожні шість тижнів.

ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА НІМЕЧЧИНА

1. СУБ'ЄКТИ ПОДАВАННЯ ДЕКЛАРАЦІЙ.

– **Члени парламенту (Deutscher Bundestag)** – розкриття інформації про оплачувану додаткову діяльність щодо членів Парламенту (депутатів) регулюється розділами 44a та 44b Закону про правовий статус депутатів Німецького Бундестагу (**Закон про Бундестаг – нім. Abgeordnetengesetz**), опублікований 21 лютого 1996; Кодексом поведінки депутатів Бундестагу в Додатку 1 Регламенту Бундестагу

211. <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/register-of-interests/register-of-members-secretaries-and-research-assistants/>

212. <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/>

Німеччини (***Geschäftsordnung des Bundestags: Anlage 1 Verhaltensregeln für Mitglieder des Deutschen Bundestags - 1986, останні зміни в 2013 р.***) та Виконавчими положеннями до Кодексу поведінки.

– Члени Федерального уряду – відповідно до положень Закону, що регулює правовий статус членів федерального уряду (***Bundesministergesetz 1953, останні зміни в 2015***).

– Державні службовці – відповідно до положень законів про федеральну державну службу (***2009 р., Останні зміни в 2015 р.***), про адміністративну процедуру (1976 р., Остання поправка 2003 р.), акту Федерального уряду про запобігання корупції у Федеральній державній адміністрації, включно з Антикорупційним кодексом поведінки (додаток до Акту, 2004).

Відповідно до Кодексу поведінки членів німецького Бундестагу (***Code of Conduct for Members of the German Bundestag***)²¹³ депутат Бундестагу зобов'язаний за період, що передував вступу до Бундестагу, письмово повідомити Президента про:

- 1) професійну діяльність, якою він/вона востаннє займався;
- 2) діяльність в якості члена правління, наглядової ради, адміністративної ради, дорадчої ради чи іншого органу компанії чи підприємства, що функціонує в іншій правовій формі;
- 3) діяльність члена ради правління, наглядової ради, адміністративної ради, дорадчої ради чи іншого органу корпорації чи установи публічного права.

Суб'єкт декларування зобов'язаний подати декларацію інтересів відповідно до встановленої форми звітності під час перебування в якості депутата Бундестагу стосовно:

- 1) оплачуваної діяльності (зайнятості в той час як він/вона є депутатом або найманим працівником). Не підлягає декларуванню діяльність стосовно надання експертних висновків чи викладацької діяльності, якщо дохід не перевищує 1000 євро на місяць або 10 тис. євро на рік.
- 2) діяльність в якості члена правління, наглядової ради, адміністративної ради, дорадчої ради чи іншого органу компанії чи підприємства, що функціонує в іншій правовій формі;
- 3) діяльність в якості члена правління, наглядової ради, адміністративної ради, дорадчої ради чи іншого органу корпорації чи установи публічного права;
- 4) діяльність в якості члена правління або іншого керівного чи дорадчого органу, асоціації чи подібної організації або фонду не виключно місцевого значення;
- 5) існування або укладення угод, згідно з якими депутату Бундестагу буде призначена певна діяльність або отримання грошової вигоди під час або після членства в Бундестазі.

Розкриття інформації про оплачувану додаткову діяльність та інші зовнішні зв'язки щодо членів парламенту (депутатів) регулюється розділами 44а та 44b Закону про правовий статус депутатів німецького Бундестагу (Закон про Бундестаг – ***нім. Abgeordnetengesetz***)²¹⁴, опублікований 21 лютого 1996.

213. https://www.bundestag.de/resource/blob/195006/a1232d4a394f7cdee1b9bccc2f374880/code_of_conduct-data.pdf

214. <https://www.bundestag.de/resource/blob/189732/6e3095be7d1968201ca34bbca5c285d9/memlaw-data.pdf>

Відповідно до розділу 44а (4) Закону про депутатів Бундестагу та правила Кодексу поведінки, інформація, що міститься в деклараціях, є загальнодоступною та публікується в Офіційному довіднику та на веб-сайті німецького Бундестагу²¹⁵. Інформація, що стосується доходу від додаткової діяльності, публікується не в абсолютних цифрах, а подається в відповідних «категоріях». Інформація про пільги, такі як відшкодування витрат на проїзд, проживання, отримані у зв'язку зі здійсненням міжпарламентської чи міжнародної діяльності або участі у заходах, на яких висловлюються точки зору Бундестагу або його парламентських груп, або як представника Бундестагу, повинна бути оприлюднена, якщо вартість окремо або, у випадку кількох виплат від однієї особи, взяті разом, перевищує 10 тис. євро за один рік (правило 4 (5) Кодексу поведінки).

Декларації згідно з Кодексом поведінки повинні бути подані суб'єктом декларування протягом трьох місяців з моменту вступу або у випадку змін чи доповнень, але не пізніше 1 місяця з моменту змін чи доповнень, які відбулися протягом виборчого терміну.

2. ПЕРЕВІРКА ДЕКЛАРАЦІЙ.

Відповідальною особою з питань запобігання корупції²¹⁶ в апараті Бундестагу є керівник Служби внутрішнього аудиту. Цей структурний підрозділ відповідає за перевірку правильності заповненої декларації до моменту опублікування даних. Якщо надана інформація є неповною або неоднозначною, Служба внутрішнього аудиту повідомляє відповідного суб'єкта декларування та просить письмово пояснити причину наявності розбіжностей. Якщо суб'єкт декларування (депутат Бундестагу) не виконав свого обов'язку надати правильну та повну інформацію у відповідний термін, Президент Бундестагу, згідно з § 8 Кодексу поведінки депутатів Бундестагу уповноважений ініціювати розслідування даної справи. Відповідно до пункту 2 §8 Кодексу поведінки депутатів Бундестагу Німеччини у разі виявленого порушення вимог законодавства стосовно декларування доходів Президент Бундестагу інформує Президія Бундестагу, яка визначає, чи мало місце порушення суб'єктом декларування. Висновок Президії про те, що депутат Бундестагу порушив свої обов'язки згідно з Кодексом поведінки, публікується незалежно від подальших санкцій, передбачених розділом 44а Закону про депутатів. Висновок про відсутність порушення може бути також опублікованим на прохання суб'єкта декларування.

РЕСПУБЛІКА АЛБАНІЯ

1. СУБ'ЄКТИ, ЯКІ ЗОБОВ'ЯЗАНІ ПОДАВАТИ ДЕКЛАРАЦІЇ.

Суб'єктами декларування є²¹⁷ (відповідно до Закону № 9049 від 10 квітня 2003 року «Про декларування і аудит майна, фінансових зобов'язань вибраних учасників і деяких інших посадових осіб»):

- 1) Президент Республіки, депутати Народних зборів Албанії, Прем'єр-міністр, Віце-прем'єр-міністр, міністри та заступники міністрів;

215. http://www.bundestag.de/htdocs_e/index.html

216. <https://www.bundestag.de/parlament/verwaltung/korruptionsvorsorge-247040>

217. <http://www.ildkpkj.al/subjektet-deklaruese/>

- 2) судді Конституційного суду, голова Вищого державного аудиту, генеральний прокурор, народний адвокат, члени Центральної виборчої комісії, члени Вищої судової ради, члени Вищої ради прокуратури, вищий інспектор юстиції та інспектори Вищої інспекції юстиції, Генеральний інспектор Вищої інспекції декларування та контролю активів і конфлікту інтересів;
- 3) посадові особи вищої та середньої ланок відповідно до чинного законодавства про державну службу, за винятком органів місцевого самоврядування;
- 4) мери, голови обласних рад;
- 5) прокурори, судді, генеральний директор Державної судової виконавчої служби та керівники судових приставів у межах юрисдикції кожного суду першої інстанції;
- 6) керівники незалежних установ та члени контролюючих органів;
- 7) Директор та заступник директора Державної поліції, генеральні директори Державної поліції, директори дирекцій Головного управління Державної поліції, директори місцевих дирекцій Державної поліції, директор та працівники судової поліції Національного бюро розслідувань, державні службовці судових органів у спеціальних судах проти корупції та організованої злочинності та адміністративний персонал Спеціального прокуратури;
- 8) Генеральний директор, заступники генерального директора, працівники в Головному управлінні з податків, Генеральному управлінні митниці та Генеральному управлінні запобігання відмиванню грошей;
- 9) керівники всіх рівнів реституції та відшкодування майна, приватизації та реєстрації майна;
- 10) посадові особи, які обираються та призначаються Народними зборами Албанії, Президентом Республіки, Прем'єр-міністром, міністрами або особами, правовий статус яких такий же як міністрів;
- 11) голова банку Албанії, заступник голови та члени наглядової ради банку;
- 12) керівники державних установ;
- 13) члени наглядових рад акціонерних товариств з часткою державного капіталу понад 50 відсотків і з понад 50 працівниками.

Перелік відомостей, які зобов'язані декларуватися²¹⁸:

- 1) нерухоме майно та майнове право на нього;
- 2) рухоме майно, яке зареєстровано та внесено в публічні реєстри;
- 3) предмети, вартість яких перевищує 5 тис. доларів США;
- 4) володіння акціями, цінними паперами і відсоток власності капіталу;
- 5) наявність грошових та кредитних зобов'язань, депозитів, у національній чи іноземній валютах;
- 6) будь-які фінансові зобов'язання перед приватними та юридичними особами в національній або іноземній валюті;
- 7) наявність ліцензій та патентів, які приносять прибуток.

Розрізняють такі види декларацій²¹⁹ (**затверджено «Наказом генерального інспектора**

218. <http://dap.gov.al/legjislacioni/per-administraten-publike/158-l-i-g-j-nr-9049-date-10-4-2003-per-deklarimin-dhe-kontrollin-e-pasurive-te-detyrimeve-financiare-te-te-zgjedhurve-dhe-te-disa-nepunesve-publike-i-ndryshuar-me-ligjin-nr-9367-dt-7-4-2005-me-ligjin-nr-9475-dt-9-2-2006-me-ligjin-nr-9529-dt-11-5-2006-me-ligji>

219. <http://www.ildkpkj.al/formularet-e-deklarimit/>

Вищої інспекції з питань декларування та аудиту активів та конфлікту інтересів від 09.05.2017 № 223 «Про затвердження видів декларацій приватних інтересів»):

- 1) кандидата на посаду не пізніше 30 днів з дати початку роботи у відповідному органі;
- 2) періодична (у разі суттєвих змін у відомостях, які зобов'язані декларуватися, наприклад у разі змін майнового стану);
- 3) щорічна, повинна подаватися до 31 березня кожного року;
- 4) на вимогу Вищої інспекції декларування та контролю активів та конфлікту інтересів (по відношенню до посадових осіб, щодо яких надійшли сигнали про можливі порушення або невстановлені джерела походження їх фінансового стану; інформація щодо підозри у вчиненні корупційних діянь від викривача відповідно до статті 13 Закону № 60/2016 «Про порядок повідомлення та захист викривачів²²⁰»);
- 5) після припинення виконання обов'язків, не пізніше 15 днів з моменту офіційного звільнення.

Відповідно до Закону № 9367 від 7 квітня 2005 року «Про запобігання конфлікту інтересів при виконанні публічних функцій» Вища інспекція з питань декларування та аудиту активів та конфлікту інтересів Албанії²²¹ виконує завдання щодо отримання та розгляду / аудиту декларацій державних службовців та пов'язаних з ними осіб на щорічній основі.

З метою реалізації покладених функцій Вища інспекція з питань декларування та аудиту активів та конфлікту інтересів Албанії має доступ до таких реєстрів:

- податковий реєстр;
- земельний кадастровий реєстр;
- реєстр нерухомості;
- реєстр транспортних засобів;
- реєстр ліцензій та патентів.

220. <http://www.ildkpkj.al/legjislacioni-section3/>

221. <http://www.ildkpkj.al/>

Попередня, арифметична та логічна перевірки проводяться Вищою інспекцією по відношенню до кожної декларації, в той час як під повну перевірку підпадають тільки ті декларації, які:

- 1) містять виявлені у процесі арифметичної та логічної перевірки суттєві неточності;
- 2) на запит Генерального прокурора²²²;
- 3) підлягають повній перевірці відповідно до професійних функцій, які виконує особа;
- 4) у разі повідомлення спеціалізованих органів (Спеціалізована антикорупційна прокуратура) про надання недостовірної інформації суб'єктом декларування;
- 5) визначені вибірково.

У разі виявлення необґрунтованих фінансових порушень Вища інспекція направляє офіційний лист з матеріалами та відповідними висновками до Генеральної прокуратури Албанії та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

222. <http://www.pp.gov.al/>

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“ПОРЯДОК ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ДЕКЛАРУВАННЯ У СВІТІ”

США

Відповідно до Закону «Про етику в Уряді» 1978 р. для осіб, які свідомо і навмисно сфальсифікували інформацію; або для осіб, які свідомо і навмисно не розкривають або не повідомляють таку інформацію, передбачено штраф або позбавлення волі терміном до 1 року, або застосування штрафних санкцій і позбавлення волі. Такі цивільні позови може порушувати Генеральний прокурор США відповідно до розділу 102 Закону. Суди, куди передаються такі справи, можуть накладати на порушників штрафи у будь-якому розмірі, що не перевищують 50 тис. дол. США²²³.

Відповідно до розділу 104 Закону будь-який керівник відомства, директор Управління урядової етики, комітет з питань етики Конгресу або Судова конференція можуть направити запит Генеральному прокурору стосовно будь-якої посадової особи, якщо має обґрунтовані причини вважати, що така посадова особа навмисно не подала звіт, навмисно сфальсифікувала або навмисно не подала інформацію, яку необхідно повідомляти. У разі, якщо запит Генеральному прокурору надсилає Судова конференція відповідно до цього підпункту, Судова конференція зобов'язана повідомити судову раду про підозру²²⁴.

Відповідно до ст. 535 Кодексу США стосовно розслідування злочинів за участю державних службовців та службовців, Генеральний прокурор та Федеральне бюро розслідувань можуть розслідувати будь-яке порушення федерального кримінального законодавства, що стосується державних службовців, без обмеження повноважень щодо розслідування будь-якої справи.

Будь-яка інформація, твердження, питання чи скарга, зафіксовані, виявлені або отримані в департаменті чи установі виконавчої гілки влади у зв'язку з порушеннями федерального кримінального законодавства за участю державних службовців, негайно повідомляються Генеральному прокурору керівником установи, свідком або викривачем.

Генеральний прокурор надає оцінку інформації, тверджень чи скарг і приймає рішення стосовно подальших процесуальних дій²²⁵.

Розгляд справи та встановлення відповідальності за порушення порядку декларування суддями.

Судді та службовці органів судової адміністрації зобов'язані подавати звіти про розкриття фінансової інформації відповідно до Закону «Про етику в уряді». Комітет судової конференції з питань розкриття фінансової інформації (***The Judicial Conference Committee on Financial Disclosure***) є відповідальним органом, який забезпечує дотриманням Закону і положення про розкриття фінансової інформації²²⁶.

223. <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/assetdeclarationsforpublicofficialsatooltopreventcorruption.html>

224. 5a U.S. Code § 104. Failure to file or filing false reports. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/5a/compiledact-95-521/title-I/section-104>

225. 28 U.S. Code § 535. Investigation of crimes involving Government officers and employees; limitations URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/535>

226. <https://www.uscourts.gov/rules-policies/judiciary-policies/ethics-policies>

Співробітники Комітету ведуть облік звітів про розкриття фінансової інформації із зазначенням термінів подачі, а також у разі необхідності продовжують терміни подачі декларацій. У разі не подання звіту до кінця визначеного періоду, Комітет письмово інформує особу, яка вчинила правопорушення, у випадку, якщо строк подачі інформації перевищує 30 днів. Комітет може зобов'язати особу сплатити штраф за порушення терміну подачі у розмірі 200 дол. США.

Після чого правопорушник надає квитанцію про сплату відповідного штрафу до Адміністрації суду США (***The Administrative Office of the U.S. Courts***). Сплата штрафу за несвоєчасну подачу звіту про розкриття фінансової інформації є доповненням до інших заходів, які можуть бути застосовані до особи, включаючи дисциплінарне стягнення, цивільний позов або кримінальне провадження.

Відповідно до ст.620 ***Guide to Judiciary Policy***²²⁷ Комітет судової конференції з питань розкриття фінансової інформації може передати справу на розгляд Генеральному прокурору США за умови, якщо має обґрунтовані підстави вважати, що особою навмисно не було подано звіт; навмисно сфальсифіковано звіт або навмисно не вдалося подати інформацію, яку необхідно повідомити. У свою чергу, Генеральний прокурор США може подати цивільний позов до відповідного районного суду США проти особи, яка подала інформацію, і особи, яка свідомо і навмисно фальсифікує або не подає будь-яку фінансову інформацію. Суд, до якого подано такий позов, може притягнути правопорушника до цивільного покарання (***ст. 104 (a)(1) Federal Civil Penalties Inflation Adjustment Act 1990***)²²⁸.

Відповідно до ст.620.20 *Guide to Judiciary Policy* особа, яка свідомо і навмисно фальсифікувала і не подала звіт або не повідомила про будь-які фінансові зобов'язання, може бути притягнута до кримінальної відповідальності з позбавленням волі строком до 5 років. У розділі 14 *Guide to Judiciary Policy* визначено обов'язки щодо звітування та реагування на шахрайства, марнотратства або зловживання службовим становищем суддями (працівниками органів судової адміністрації).

Директором Адміністрації суду США призначається заступник директора Адміністрації суду США, якому надано право: 1) координувати та направляти до судової влади запити, які стосуються питань шахрайства, розтрат або зловживання службовим становищем; 2) здійснювати нагляд за розслідуванням шахрайства, розтрат або зловживання службовим становищем.

ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА НІМЕЦЧИНА

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО ДОХОДИ ДЕПУТАТА БУНДЕСТАГУ.

У разі порушення термінів подачі інформації, члену Бундестагу загрожує попередження або адміністративний штраф відповідно до правила № 8 Кодексу поведінки членів Німецького Бундестагу.

227. <https://www.uscourts.gov/sites/default/files/guide-vol02d.pdf>

228. <https://www.federalregister.gov/documents/2000/11/20/00-29469/federal-civil-penalties-inflation-adjustment-act-of-1990-as-amended-by-the-debt-collection>

Відповідно до правила 3 і правила 4(3) та 4(5) Кодексу поведінки більшість даних декларації про доходи публікуються на вебсторінках та в Офіційному довіднику Німецького Бундестагу, хоча дохід вказується лише в формі «категорії доходів»²²⁹.

Якщо є докази, що член Бундестагу порушив свої зобов'язання щодо надання інформації відповідно до Кодексу поведінки, Президент Бундестагу спочатку отримує пояснення від члена Парламенту, а потім ініціює перевірку. Президент може вимагати додаткової інформації у відповідного депутата для роз'яснення питання і звернутися з проханням надати відповідну інформацію до керівника Парламентської групи, до якої належить депутат.

Якщо Президент Бундестагу переконаний, що діяння ненавмисне і вчинене у результаті службової недбалості (**наприклад недотримання термінів подачі декларації**), то правопорушнику виноситься попередження. В іншому випадку Президент Бундестагу інформує Бундестаг про результати розгляду правопорушення. Заслухавши відповідного депутата, Президія Бундестагу приймає рішення, чи мало місце порушення Кодексу поведінки в частині подання інформації. Висновок Президії про порушення депутатом Бундестагу своїх обов'язків відповідно до Кодексу поведінки повинен бути опублікований незалежно від подальших санкцій, що застосовуються до депутата. Висновок про відсутність порушень також публікується на прохання депутата Бундестагу, щодо якого розглядалося питання.

Якщо є ознаки порушення виконання зобов'язань в частині розкриття інформації щодо члена Президії або голови Парламентської групи, відповідний член Бундестагу не бере участі в засіданнях в рамках процедури перевірки. Президія Бундестагу може накласти штраф на депутата Бундестагу, який порушив свій обов'язок. Сума штрафу залежить від тяжкості конкретного випадку та ступеня вини; встановлюється в розмірі, що становить до половини щорічної надбавки членів Бундестагу. Президент Бундестагу видає адміністративний документ по відношенню до депутата у випадку прийняття відповідного рішення Президією Бундестагу.

ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ СУДДЯМИ, ДЕРЖАВНИМИ СЛУЖБОВЦЯМИ.

У Німеччині вимоги щодо поведінки суддів сформульовані у положеннях Закону «Про федеральну державну службу»²³⁰.

За порушення порядку декларування передбачена дисциплінарна відповідальність. Якщо є докази порушення, орган влади, де працює декларант, повинен порушити дисциплінарне провадження та встановити відповідні факти. Після розслідування необхідно вирішити: 1) чи варто закрити провадження; 2) чи варто вжити дисциплінарних стягнень щодо особи в залежності від причини та тяжкості порушення процедури декларування.

229. Категорія 1 застосовується до одноразового або регулярного щомісячного доходу від 1000 до 3500 євро, категорія 2 – до 7000 євро, категорія 3 – до 15 000 євро, категорія 4 – до 30 000 євро, категорія 5 – до 50 000 євро, категорія 6 – до 75 000 євро, категорія 7 – до 100 000 євро, категорія 8 – до 150 000 євро, категорія 9 – до 250 000 євро та категорії 10 до доходу понад 250 000 євро.

230. https://www.gesetze-im-internet.de/bbg_2009/

Законодавство передбачає застосування п'яти дисциплінарних заходів: догана; штраф; зменшення розміру зарплати; пониження по посаді; звільнення зі служби.

РЕСПУБЛІКА АЛБАНІЯ

Вища інспекція з питань декларування і аудиту активів та конфлікту інтересів Албанії (*The High Inspectorate of Declaration and Audit of Assets*)²³¹ діє відповідно до положень законів «Про декларування та аудит активів, фінансових зобов'язань обраних та деяких державних службовців» від 10 квітня 2003 р. №9049 (*On the Declaration and audit of assent, financial obligation of elected persons and certain public officials*)²³² та «Про запобігання конфлікту інтересів при здійсненні державних функцій» (*On the prevention of conflict of interests in exercise of public functions*) від 7 квітня 2005 р. №9367²³³.

Вища інспекція – це незалежна установа, визначена Законом, яка встановлює правила щодо декларування та аудиту активів, перевірки законності походження джерел, фінансових зобов'язань обраних та інших державних службовців, а також членів їхніх сімей та пов'язаних з ними осіб. У випадках **недотримання встановленого терміну подання декларації** відповідно до пункту «в» статті 4 Закону №9367 Вища інспекція застосовує адміністративний захід до особи, яка вчинила порушення, а саме – штраф від 20 тисяч до 30 тисяч леків (*еквівалент від 165 до 245 Євро*).

Якщо за результатами перевірки декларації виявляється, що наявні ресурси не покривають або не обґрунтовують існуючі активи; або коли незалежно від проведення повного аудиту державних службовців є дані із достовірних (законних) джерел щодо приховування інтересів та будь-якої іншої інформації, яка є обов'язковою для декларування, або у випадку подання недостовірної інформації, Генеральний інспектор Вищої інспекції може розпочати адміністративне розслідування. Збір даних, проведення аудиту та адміністративне розслідування здійснюються відповідно до Кодексу адміністративних процедур. Генеральний інспектор у разі недотримання вимог при поданні декларацій також повідомляє орган державної влади, у якому працює декларант. На вимогу Генерального інспектора орган, з яким декларант перебуває в трудових відносинах, приймає рішення щодо його відсторонення від виконання службових обов'язків.

Штрафи, що застосовуються до порушників подання декларації, сплачуються до бюджету Вищої інспекції не пізніше 30 днів з моменту накладення штрафу.

Розгляд справи та встановлення відповідальності за порушення порядку декларування суддями.

У ст. 103 «Про статус суддів та прокурорів в Республіці Албанія» (*Law on the status of judges and prosecutors in the Republic of Albania*)²³⁴ визначено відповідальність

231. The High Inspectorate of Declaration and Audit of Assets.URL: <http://www.ildkpkj.al/rreth-nesh>

232. <http://www.ildkpkj.al/wp-content/uploads/2019/02/Law-9049.pdf>

233. https://publicofficialsfinancialdisclosure.worldbank.org/sites/fdl/files/assets/law-library-files/Albania_Conflict_of_Interests_Law%209367_2005_EN.pdf

234. https://www.legislationline.org/download/id/7432/file/Albania_law_status_judges_prosecutors_2017_en.pdf

суддів за дисциплінарні проступки поза межами виконання професійних обов'язків, зокрема щодо декларування активів та конфлікту інтересів.

Відповідно до ст.105 Закону, Вища Судова рада в залежності від тяжкості вчиненого дисциплінарного проступку може застосовувати такі заходи: а) конфіденційне попередження; б) громадська догана; в) тимчасове зменшення зарплати до 40% на період, що не перевищує термін строком одного року; с) штраф, еквівалентний тимчасовому зменшенню зарплати для суддів, які звільнились; д) пониження з посади вищого рівня на нижчий рівень або з посади в спеціальному суді для розгляду кримінальних злочинів корупції та організованої злочинності; є) відсторонення від посади на період від 3 місяців до 2 років; ж) звільнення з посади.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

За нерозкриття інформації щодо інтересів державних службовців передбачено **дисциплінарну відповідальність**. Недотримання членом Парламенту Кодексу поведінки може призвести до тимчасового припинення виплати йому заробітної плати.

Контроль за своєчасністю подання декларацій здійснює Офіс публічного захисника (**Office of the Public Guardian**)²³⁵. Форма подачі декларацій є стандартною, однак інколи Офіс може дати запит на додаткову інформацію у випадку виникнення питань або підозр щодо достовірності наведеної в декларації інформації. Обсяг форми досягає понад 20 сторінок і складається з 8 блоків. У випадку відмови подачі декларації або надання додаткової інформації Офіс може подати позов до спеціалізованого суду (**Court of Protection**) для відкликання депутата та заміни його на іншого²³⁶.

Згідно з Кодексом Поведінки Членів Палати Лордів²³⁷ Комісар Палати лордів з питань стандартів розслідує ймовірні порушення, які пов'язані з поведінкою Членів, і також порушення порядку декларування. Будь-яке розслідування проводиться відповідно до процедур, викладених у Посібнику до Кодексу поведінки членів Палати Лордів.

Розгляд справи та встановлення відповідальності за порушення порядку декларування суддями.

У нормативно-правових актах Великобританії, у т. ч. в Положенні про судову дисципліну та допоміжних правилах²³⁸, не міститься положень щодо відповідальності за порушення порядку декларування суддями, однак визначено порядок розгляду та вирішення скарг щодо особистої поведінки всіх суддів Великої Британії та Уельсу.

235. Office of the Public Guardian. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/office-of-the-public-guardian>

236. А як у них? Світові парламентські практики. URL: https://radaprogram.org/sites/default/files/publications/yak_u_nyh_new_layout_ebook_1.pdf

237. <https://www.parliament.uk/globalassets/documents/lords-commissioner-for-standards/hl-code-of-conduct.pdf>

238. Rules & regulations. URL: <https://judicialconduct.judiciary.gov.uk/rules-regulations/>

